بسم الله الرحمن الرحیم

جزوه نموداری احکام مبتلابه

محسن صبوری فیروزآبادی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين. و صلى الله على سيدنا محمد و آله الطاهرين. واللعنة الدائمة على اعدائهم اجمعين من الآن الى قيام يوم الدين.

فهرست محتویات:

احکام تقلید

تقلید
تعریف تقلید

• عمل مستند به فتوا	امام، رهبری، فاضل، وحید، بهجت، مکارم
• یادگیری حد اقل یک مسأله به قصد عمل نمودن	صافی، گلپایگنی
• ملتزم شدن به عمل طبق فتوای مجتهدی خاص	سیستانی، اراکی[1]

[1]

امام: تحریر الوسیلة:۱/۶ م ۲، رهبری: استفتائات جامعة الزهراء: جزوه تقلید ص ۷، وحید: منهاج:۲/۲، سیستانی: رساله سیزده مرجع:۱/ ۲۲ حاشیه م ۹، بقیه: رساله سیزده مرجع:۱/۱۳ م ۲

تقلید

شرایط کلی مرجعیت

[1] برخی از مراجع معظم شرط مذکور را ذکر ننموده اند.

[2] ر.ک رساله سیزده مرجع:۲/۱۳ م ۲

تقلید
تشخیص اعلمیت

راه‌هـای شناختـن اعـلم

بیّنه:
یعنی دو نفر عالم عادل اعلمیت شخصی را اعلام کنند. به شرط آنکه دو نفر عالم دیگر فرد دیگری را معرفی نکنند.

شهرت:
یعنی اکثریت افراد- در مجامع علمی حوزه- قائل به اعلمیت شخصی خاص می‌باشند.

تشخیص خود مکلف:
یعنی مکلف به حدی از آگاهی در علوم حوزوی رسیده باشد که با بررسی اموری مانند: نحوه ورود و خروج در مباحث، قوت استدلال و.. اعلم را تشخیص دهد.[۱]

۱ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۶ م ۴

تقلید
حجیّت ظن و احتمال اعلمیّت

حجیّت ظن و احتمال در اعلمیّت

اگر هیچکدام از راههای فوق برای مکلف ممکن نشد، وظیفه او در این حالت رجوع به ظن یا احتمال است. زیرا بسیاری از فقها در اینجا قائل به لزوم عمل به ظن یا احتمال می باشند.[۱] و از آنجا که بر حسب فرض مکلف هنوز مقلد نیست و خود نیز قوه اجتهاد ندارد، وظیفه او احتیاط در این مساله خواهد بود. یعنی: باید بنا بر نظریه اعتبار ظن و احتمال عمل نموده و و از مجتهدی که مظنون یا محتمل الاعلمیۀ می باشد، تقلید نماید. بنا بر آنچه گفته شد معلوم می شود که فرض تساوی فقهاء، تنها مساله ای فرضی بوده و نوعا در خارج محقق نمی شود. چند نمونه برای حصول ظن یا احتمال اعلمیت:

مورد اول: ممکن است دو عالم عادل فردی را به عنوان اعلم معرفی نمایند و دو عالم دیگر شخص دیگری را اعلم بدانند. در اینجا هر چند که هیچکدام از دو اظهار نظر مفید اطمینان نیست اما اگر بدانیم که مثلا دو عالم اول از حیث مرتبه علمی بالاتر از دو عالم دیگر هستند، در اینجا ظن یا حد اقل احتمال به اعلمیت فرد مورد نظر آنها به وجود می آید.

مورد دوم: ممکن است اعلمیت یک فقیه خاص در مجامع علمی در حد شهرت و تعین نباشد اما به حدی برسد که برای انسان ظن یا احتمال اعلمیت وی حاصل شود.

مورد سوم: گاهی اوقات برای تعیین اعلمیت هیچکدام از فقهاء، دو نفر خبره یافت نمی گردد. حال اگر در این حالت یک نفر خبره پیدا شده و اعلمیت شخص خاصی را اعلام نماید، لازم است که طبق نظر وی عمل گردد. زیرا درست است که برای تعیین اعلمیت شهادت دو خبره لازم است اما شهادت یک نفر نیز در این فرض حداقل مفید ظن یا احتمال اعلمیت خواهد بود.

۱

مانند: حضرات آیات امام، مکارم، نوری، فاضل، بهجت و ... (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۶ م ۴)

تقلید
بقاء بر میّت

- اگر اعلم:
  - مرجع حیّ باشد
    - همه: باید از مرجع حی تقلید نمود
  - مرجع میّت باشد
    - سیستانی، وحید، صافی، زنجانی: تقلید از میت واجب است
    - رهبری، نوری: تقلید از میت جایز است (یعنی بین تقلید از هر کدام مخیر است)
    - مکارم: مسائلی را که در حیات میت عمل نموده از میت و بقیه را از حی تقلید نماید.[1]

نکته اول: در جواز بقاء بر میت و کیفیت آن نظر مرجع زنده ملاک است.
نکته دوم: همه مراجع معظم فعلی معتقدند که اگر تقلید در زمان قبل از بلوغ نیز واقع شده باشد، جهت بقاء کفایت می کند. به شرط آنکه شخص در آن زمان نسبت به تقلید ممیز بوده باشد.[2]

۱ رهبری: اجوبة الاستفتائات:/ ۷ س ۱۳ ، وحید: توضیح المسائل:/ ۸ م ۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۱م۹

۲ (در اینجا حضرت آیت الله وحید معتقدند که حتی اگر انسان مقلد مرجع میت نبوده و تنها حیات وی را در سن تمییز درک کرده باشد، برای بقاء بر تقلید از وی کافی است.) بهجت: استفتائات:۱/۳۲ س ۲۸، / ۱۶ س ۹۸ ، وحید: منهاج الصالحین: ۲ / ۹ م ۳، صافی: جامع المسائل: ۱ / ۱۶ س ۲۸، سیستانی: منهاج: ۱ /۹ م ۵، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء: جزوه تقلید ص ۱۴ / استفائات: ۱ نجاسات

تقلید
منابع فتوایی مراجع عظام

امام: توضیح المسائل، تحریر الوسیله، حاشیه عروه، حاشیه وسیلهٔ الجاهٔ، زبدهٔ الاحکام، نجاهٔ العباد، کتاب استفتائات

رهبری: اجوبهٔ الاستفتائات، راهنمای فتاوا، تفاوت فتاوا، رساله آموزشی، و اگر مسأله ای خاص در این منابع ذکر نشده باشد؛ باید به نظر امام مراجعه نمود.

سیستانی: توضیح المسائل، منهاج الصالحین، المسائل المنتخبهٔ

مکارم: توضیح المسائل، احکام جوانان، کتاب استفتائات، احکام بانوان، احکام پزشکی، حاشیه عروه

وحید: توضیح المسائل، منهاج الصالحین

صافی: توضیح المسائل، جامع الاحکام، هدایهٔ العباد، احکام نوجوانان، استفتائات پزشکی

نوری: توضیح المسائل، حاشیه عروه

فاضل: توضیح المسائل، جامع الاحکام، حاشیه عروه، اجوبهٔ السائلین، الاحکام الواضحهٔ، احکام جوانان

بهجت: توضیح المسائل، وسیلهٔ النجاهٔ، جامع المسائل، کتاب استفتائات

تبریزی: توضیح المسائل، منهاج الصالحین، کتاب استفتائات، احکام بانوان، صراهٔ النجاهٔ، احکام نوجوانان،

احکام نجاسات

نجاست

بول و غائط حیوانات

- بول و غائط حیوانات:
  - بول و غائط حیوان حلال گوشت:
    - همه: پاک است.
  - بول و غائط حیوان حرام گوشتی که خون جهنده دارد (مانند گربه):
    - همه: نجس است.[1]
  - بول غائط حیوان حرام گوشتی که خون جهنده ندارد (مانند: مار، لاکپشت و ماهی بدون فلس):
    - پاک است: امام، رهبری، مکارم، وحید، تبریزی، خوئی
    - فقط بول آن بنا براحتیاط واجب نجس است: سیستانی، صافی
    - بول و غائط این حیوانات بنا بر احتیاط واجب نجس است: زنجانی، بهجت.[2]
  - فضله پرندگان حرام گوشت:
    - پاک است: رهبری، سیستانی، مکارم، فاضل، تبریزی، وحید، صافی، زنجانی
    - نجس است: امام، نوری، بهجت[3]

۱ توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۶۸م۸۴

۲ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: / ۲۱ م ۸۴ ، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر (نظر ایشان که در رساله توضیح المسائل سیزده مرجع است تغیر نموده است)، بقیه توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۸م۸۴

۳ رهبری: اجوبة الاستفتائات:/ ۳۱ س ۲۷۹ و ۲۸۲ ، وحید: توضیح المسائل:/ ۲۱ م ۸۶ ، زنجانی: توضیح المسائل:/ ۲۴ م ۸۶ (نظر ایشان که در توضیح المسائل سیزده مرجع وجود دارد تغییر نموده است)، بقیه توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۶۸م۸۵

نجاست

خون در تخم‌مرغ

خـــون در تخــــمـــرغ

پاک است:

امام، رهبری، سیستانی، مکارم، فاضل

بنا بر احتیاط واجب نجس است:

وحید، صافی، تبریزی، نوری، بهجت[1]

نکته: حضرات آیات امام و فاضل، خوردن عین خون را هم جایز می دانند. البته مرحوم امام جواز خوردن را در صورتی می‌پذیرند که خون کم بوده و با هم زدن مستهلک شود.[2]

[1] رهبری: اجوبة الاستفتائات:/ ۳۱ س ۲۶۹ ، وحید: توضیح المسائل:/ ۲۱ م ۹۹ ، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر (نظر ایشان که در رساله توضیح المسائل سیزده مرجع است تغیر نموده است)، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۳م۹۸

[2] ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۷۳م۹۸

نجاست

کشمش پخته‌شده

کشمش پخته‌شده

- خوردن آن حرام است: اراکی
- بنا بر احتیاط واجب نجس و خوردن آن حرام است: بهجت
- اگر در غذای آب‌دار بجوشد خوردن آن حرام است: مکارم
- مطلقا پاک و حلال است: بقیه مراجع معظم [1]

نکته: در مساله فوق، محل نزاع ناظر به حالتی است که کشمش به اندازه دمای جوش، حرارت دیده باشد. والا حرارت ملایم، اگر به اندازه دمای جوش نباشد، مانعی ندارد.

۱

رهبری: جزوه مطهرات جامعة الزهراء ص ۲۹ ، وحید: توضیح المسائل:/ ۲۳ م ۱۱۳ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۱م۱۱۴

نجاست

نجاست کفّار

- نجاست کفّار
  - کافر غیر اهل کتاب
    - همه: نجس است.
  - کافر اهل کتاب
    - پاک است: رهبری، سیستانی، وحید، فاضل، نوری، تبریزی
    - نجس است: مکارم، بهجت
    - بنا بر احتیاط واجب نجس است: صافی، زنجانی و خوئی [1]

١

رهبری: اجوبة الاستفتائات: ٦٢ س ١١١ و ١١٤ ، وحید: توضیح المسائل:/ ٢٤ م ١٢٧ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ١/٧٦م١٠٦

نجاست

اهل کتاب

اهل کتاب عبارتند از:

- یهودیان
- زرتشتیان[1]
- مسیحیان

صابئیـــن:

- از اهل کتاب شمرده می شوند: رهبری، خوئی
- بنا بر احتیاط واجب از اهل کتاب شمرده نمی شوند: وحید
- اگر ثابت شود که قسمی از مسیحیت هستند، از اهل کتاب شمرده می شوند: سیستانی، تبریزی، صافی
- کتابی بودن آنها ثابت نیست: مکارم[2]

۱ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۷۶/۱م۱۰۶ و اجوبة الاستفتائات۶۳

۲ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۷۶/۱م۱۰۶ واجوبة الاستفتائات ۶۴ س ۳۲۲،سیستانی: منهاج:۶۸/۳،صافی: جامع الاحکام:۹۴/۲ و هدایه العباد۴۴۰/۲، منهاج الصالحین خوئی:۳۹۱/۱م۶۲، مکارم:الفتاوی الجدیده:۱۹/۲ س۳۴،وحید: منهاج:۴۴۲/۲

نجاست

یک استثناء در نحوهٔ نجس‌شدن

دست انسان با تماس با میّتی که سرد شده و خشک است:

بنا بر احتیاط واجب **نجس میشود:**

بهجت، مکارم

نجس نمی شود:

بقیه مراجع معظم[1]

1 بهجت:توضیح المسائل:/ ۱۱ م ۱۲۷ ، مکارم: توضیح المسائل:/ ۴۲ م ۱۴۱ و بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۸م۱۲۵

نجاست

تعدد واسطه در نجاست

واسطه نجاست

- واسطه اول، دوم و سوم نجس است و نجس کننده.اما واسطه چهارم تنها نجس است: امام
- مطلقا نجس کننده است: بهجت، صافی، گلپایگانی
- واسطه اول و دوم نجس است و نجس کننده، ولی واسطه سوم؛ بنا بر احتیاط واجب نجس است اما نجس کننده نیست: رهبری
- واسطه اول و دوم نجس است و نجس کننده. اما واسطه سوم تنها نجس است و نجس کننده نیست: سیستانی
- تنها واسطه اول و دوم نجس می شود: مکارم
- تا سه واسطه نجس است و نجس کننده: فاضل[1]

۱

امام: استفتائات: ۱/ ۱۱۳، رهبری: پایگاه اطلاع رسانی معظم له، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۸ م ۱۲۵، مکارم: استفتائات: ۲/۴۴ س ۵۱، بهجت: استفتائات:۱/۸۵ س ۲۸۳ ، صافی: پایگاه اطلاع رسانی معظم له، فاضل: جامع المسائل فارسی: ۱/ ۳۹ ، گلپایگانی: مجمع المسائل:۱/ ۴۷

نجاست
خوراندن غذای نجس به اطفال

خوراندن غذای نجس به طفل...

بنا بر احتیاط واجب حرام است. مگر چیزی که با دست خود طفل نجس شده باشد: مکارم[1]

جایز است: امام، بهجت، سیستانی، وحید، صافی، زنجانی، تبریزی

۱ وحید: توضیح المسائل:/ ۱۲ م ۱۴۲ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۴م۱۴۱

میزان آب کُرّ

آب کُرحداقل:

۳۸۴کیلوگرم است: رهبری

۳۸۴ لیتر است: سیستانی

۳۸۴ کیلوگرم یا لیتر است: مکارم[1]

۳۷۶/۷۴۰کیلو گرم یا لیتر است: بهجت

۳۷۷/۴۱۹کیلو گرم است: امام،نوری

---

۱ رهبری: رهنمای فتاوا:/ ۱۱ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۸م۱۶

نجاست

تطهیر متنجّس به بول طفلی که غذاخور نشده است

نحوه تطهیر بول دختری که غذا خور نشده است مانند پسر:

است: مکارم، سیستانی، زنجانی

نیست: بقیه مراجع[1]

توضیح: همه فقهاء عظام معتقدند که اگر چیزی بواسطه ادرار پسر بچه ای که غذا خور نشده نجس گردید، تنها ریختن یک مرتبه آب بر روی محل به نحوی که تمام موضع متنجس را در بر بگیرد، کافی است. و حتی اخراج غساله نیز در این موارد لازم نمی باشد. لکن چنانکه در جدول فوق مشاهده می شود، در تعمیم حکم مذکور به بول دختری که غذاخور نشده است اختلاف نظر وجود دارد.[2]

[1] امام و رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/ ١٤ م ١٦٢ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:١٠٦/١م١٦١

[2] ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع::١٠٦/١م١٦١

نجاست/نحوۀ تطهیر اشیاء

نحوه تطهیر اشیاء

- بدن
  - با آب کر
    - سیستانی: متنجس به بول ۲ مرتبه و متنجس به غیر بول ۱ مرتبه
    - بقیه: مطلقا ۱ مرتبه کافی است
  - با آب قلیل
    - همه: متنجس به بول ۲ مرتبه و متنجس به غیر بول ۱ مرتبه کافی است
  - با آب جاری
    - همه: ۱ مرتبه کافی است[1]
- مخرج بول
  - با آب کر و جاری
    - همه: ۱ مرتبه کافی است
  - با آب قلیل
    - اراکی، فاضل، مکارم: ۲ مرتبه
    - امام، سیستانی، بهجت: ۱ مرتبه کافی است[3]
    - رهبری، بهجت، وحید، صافی، نوری: بنا بر احتیاط واجب ۲ مرتبه[2]
- مخرج غائط
  - همه: مطلقا ۱ مرتبه کافی است.[3]
- ظروف
  - با آب قلیل
    - بهجت: در متنجس به بول ۲ مرتبه و متنجس به غیر بول ۱ مرتبه
    - بقیه: مطلقا ۳ مرتبه لازم است.
  - با آب کر
    - سیستانی، زنجانی: بنابر احتیاط واجب مطلقا ۳ مرتبه
    - بقیه: مطلقا ۱ مرتبه کافی است.
  - با آب جاری
    - همه: ۱ مرتبه کافی است[4]
- لباس و مانند آن
  - با آب قلیل
    - همه: در متنجس به بول ۲ و در متنجس به غیر بول ۱ مرتبه
  - با آب کر
    - سیستانی، تبریزی، خوئی،(زنجانی: احتیاط واجب): در متنجس به بول ۲ و در متنجس به غیر بول ۱ مرتبه
    - بقیه: مطلقا ۱ مرتبه کافی است.
  - با آب جاری
    - همه: ۱ مرتبه کافی است[5]
- بقیه اشیاء
  - با آب کر و جاری
    - همه: مطلقا ۱ مرتبه کافی است
  - با آب قلیل
    - همه: متنجس به بول ۲ و متنجس به غیر بول ۱ مرتبه[6]

۱. وحید: توضیح المسائل:/۳۳ م ۱۶۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۰۵ م ۱۶۰
۲. رهبری: اجوبه الاستفتائات:/۱۸۹ س ۹۰، وحید: توضیح المسائل:/۱۸ م ۶۶، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۵۹ م ۶۶
۳. رهبری: اجوبه الاستفتائات:/۱۸۹ س ۹۰، وحید: توضیح المسائل:/۱۸ م ۶۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۰ م ۶۷
۴. رهبری: استفتائات جامعة الزهراء: جزوه مطهرات، وحید: توضیح المسائل:/۳۲ م ۱۵۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۰۰ م ۱۵۰
۵. رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۶۱ س ۳۱۲، وحید: توضیح المسائل:/۳۳ م ۱۵۹و ۱۶۰، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۰۵ م ۱۵۹و ۱۶۰
۶. رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۶۱ س ۳۱۲، وحید: توضیح المسائل:/۳۳ م ۱۵۹ و ۱۶۰، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۰۵ م ۱۵۹ و ۱۶۰

احکـام وضو

وضو
مسح معکوس سر

مسح سر از پایین به بالا (بدون عذر)

احتیاط واجب در ترک:

بهجت، تبریزی، خوئی[1]

جایز است:

امام، رهبری، سیستانی، مکارم، وحید، صافی

۱

امام: توضیح المسائل:/۵۹ م ۲۴۴، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۲۳ س ۱۱۳، مکارم: استفائات:۳/۳۵ س ۶۵، خوئی: منهاج:۱/۲۸، تبریزی: منهاج: ۱/۳۰، وحید: منهاج:۲/۲۳، سیستانی:منهاج:۱/۳۹، بهجت: استفتائات:۱/۱۴۳ س ۴۷۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۵۶ م ۲۴۹

وضو
مسح سر با دست چپ

مسح سر با دست چپ (بدون عذر)

احتیاط واجب در ترک:

رهبری، مکارم، وحید، صافی، نوری، تبریزی، خوئی[1]

جایز است:

امام، بهجت، سیستانی

۱ امام: تحریر الوسیلة:۱/۲۳ م ۱۴، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، خونی: منهاج:۱/۲۸ م ۸۷، تبریزی: منهاج: ۱/۳۰، وحید: منهاج:۲/۲۳، سیستانی: منهاج:۱/۳۹ ، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر،بهجت: استفتائات:۱/۱۴۳ س ۴۶۹

وضو

حدّ مسح سر

حد مسح سر

از نظر همه مراجع معظم مسح سر به هر اندازه که باشد کافی است. هر چند احتیاط مستحب در این است که حد اقل به اندازه سه انگشت بسته (عرضاً) و یک انگشت (طولاً) باشد.[1]

۱

توضیح المسائل: ۱/۱۵۷ م ۲۵۰

وضو
حدّ مسح پا

روی پا را باید تا...

برآمدگی روی آن مسح نمود:

امام، مکارم، وحید، بهجت، فاضل، نوری

بنا بر احتیاط واجب تا مفصل:

صافی، تبریزی، اراکی، خوئی، گلپایگانی

باید تا مفصل مسح کند:

رهبری، سیستانی[1]

[1] رهبری: اجوبة الاستفتائات:/ ۲۱ س ۱۰۶، وحید: توضیح المسائل:/۴۹ م ۲۵۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۵۷ م ۲۵۲

وضو
مسح معکوس پا

مسح پا، از بالا به سمت سر انگشتان:

جایز:
امام، سیستانی، وحید

احتیاط واجب:
مکارم[۱]

۱ امام: کتاب الطهاره:/۵۱۷، سیستانی: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: استفتائات:۳/۳۶ س ۷۰، وحید: منهاج:۲/۲۵ م ۱۰۲

وضو

مانعیت لاک نسبت به غسل و وضو

خانمی که انگشتان پا را لاک زده...

- برای غسل
  - همه: باید تمام انگشتهای پا را پاک کند
- برای وضو اگر...
  - تنها یک انگشت - ولو انگشت کوچک- را برای مسح پاک کند کافی است: همه (غیر از مکارم)
  - مکارم: بنا بر احتیاط واجب به انگشت کوچک اکتفا نکند[۲]

[۱] وحید: توضیح المسائل:/۷۴م ۳۸۰، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۲۱ م ۳۷۴

[۲] رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۲۲ س ۱۱۱، وحید: توضیح المسائل:/۵۰م ۲۵۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۵۸ م ۲۵۳

وضو
مسح هر دو پا با یک دست

مسح هر دو پا با یک دست (بدون عذر)

- **جایز:**
  امام، بهجت، سیستانی
- **احتیاط واجب در ترک:**
  رهبری، مکارم، وحید، خوئی

۱

امام: تحریر الوسیله:۱/۲۴ م ۱۵، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، سیستانی، خوئی و تبریزی: توضیح المسائل سیزده مرجع:/۱۵۷ م ۲۵۲، وحید: توضیح المسائل:/۵۰ م ۲۵۸ و منهاج: ۲/۲۴ م ۹۵، بهجت: استفتائات:۱/ ۱۴۶ س ۴۸۴، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر،

وضو
مسح همزمان پا

مسح همزمان دو پا

- احتیاط واجب در ترک: رهبری، مکارم، فاضل، وحید، تبریزی، خوئی[1]
- جایز نیست: امام
- جایز است: سیستانی، بهجت

۱

امام و رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، تبریزی: توضیح المسائل سیزده مرجع:/۱۵۷ م ۲۵۲، خوئی: منهاج:۱/۲۹، سیستانی: منهاج:۱/۴۰، وحید: منهاج:۲/۲۴ م ۹۵، فاضل: توضیح المسائل معظم له:/۴۷، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات:۱/ ۱۴۷ س ۴۹۱

وضو
تکلیف فاقد الطهورین

نماز بر فاقد الطهورین:[1]

- بنا بر احتیاط واجب لازم است: رهبری
- واجب است: مکارم، صافی، زنجانی
- واجب نیست: امام، بهجت، خوئی، سیستانی، وحید، تبریزی، فاضل[2]

نکته: بسیاری از فقهاء معتقدند که فاقد الطهورین در هر صورت هنگام توانایی بر وضو، غسل و یا تیمم باید قضای نماز را بجا آورد هر چند خواندن نماز را هنگام فقدان طهورین لازم بدانیم.

۱

مقصود از طهورین آب و خاک و مقصود از فاقد الطهورین کسی است که توانایی بر هیچکدام ازغسل، و وضو و تیمم را ندارد.

۲

امام: تحریرالوسلة:۱/۲۲۴ م ۳ و زبدة الاحکام:/۷۳ م ۲، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۶۸ س ۳۳۹، صافی:هدایة العباد:۱/۱۶۸ م ۹۷۴، مکارم: توضیح المسائل:/۱۲۴ م ۶۳۹، بهجت: وسیلة النجاة:/۲۵۵ م ۳۹۰۰، تبریزی: صراة النجاة:۵/۳۶ م ۱۰۰، خوئی: صراة النجاة (المحشی للخوئی):۳/۶۱ س ۱۶۲، وحید: توضیح المسائل:/۱۴۰ م ۶۹۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۸۰ م ۶۹۲ و ۶۸۶

۳

ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۲۸ م ۶۹۲

وضو
مسح اسامی معصومین (ع)

مسح اسامی پیامبر (ص) و ائمه (ع) بدون وضو:

- اگر موجب هتک باشد حرام است: مکارم[1]
- احتیاط واجب در ترک این عمل است: امام، رهبری، بهجت
- جایز است: خوئی، سیستانی، وحید، زنجانی، تبریزی

۱

رهبری: اجوبة الاستفتائات:۱/۳۱ س ۱۶۴، وحید: توضیح المسائل:۶۳/ م ۳۲۵ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۸۷ م ۳۱۹

وضو

موارد لزوم تیمم در کنار وضوی جبره‌ای

موارد لزوم تیمم در کنار وضوی جبیره‌ای

- جبیره معظم اعضاء را گرفته
  - بنا بر احتیاط واجب میان جبیره و تیمم جمع نماید:سیستانی، تبریزی، مکارم
  - تیمم کافی است: امام، فاضل[1]
- جبیره تمام یک عضور را در برگرفته
  - بنا بر احتیاط واجب تیمم هم لازم است: بهجت، مکارم، وحید، نوری، تبریزی
  - جبیره کافی است: امام، سیستانی، فاضل[2]
- جبیره بیش از حد معمول اطراف زخم را گرفته است و برداشتن آن ممکن نیست
  - بنا بر احتیاط واجب میان تیمم و وضوی جبیره ای جمع نماید: امام، بهجت، فاضل،، وحید، صافی
  - اگر جبیره در مواضع تیمم است باید جمع کند و الا باید تیمم نماید: سیستانی، خوئی
  - اگر جبیره در مواضع تیمم است باید وضو بگیرد و الا باید تیمم نماید: تبریزی
  - وضوی جبیره ای کافی است: مکارم[3]

۱

وحید: توضیح المسائل:/۶۶ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱۹۳/۱ م ۳۳۰

۲

وحید: توضیح المسائل:/۶۶ م ۳۳۶، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱۹۳/۱ م ۳۳۰

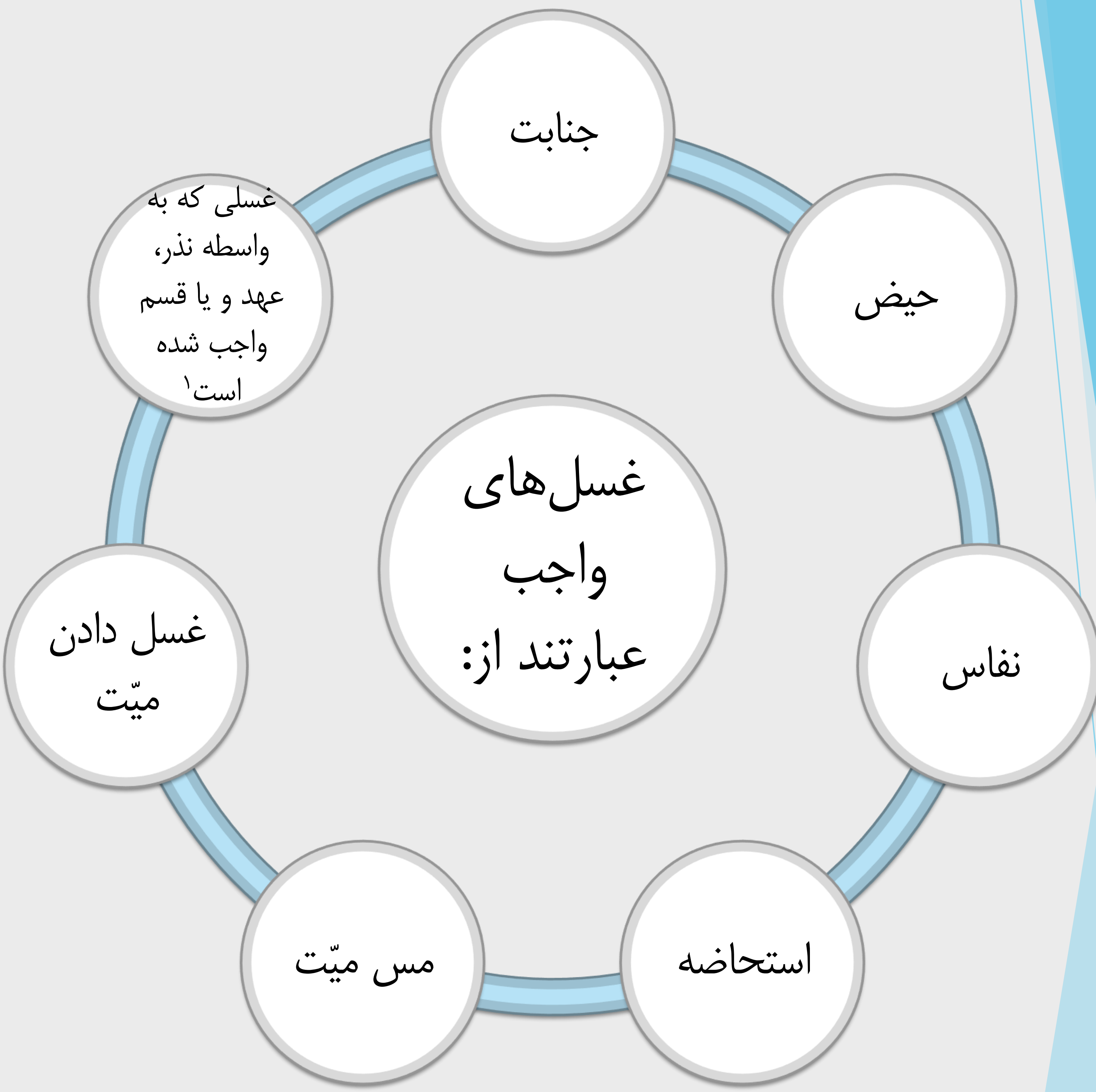
۳

وحید: توضیح المسائل:/۶۷ م ۳۴۱، صافی: احکام نوجوانان:/ ۵۵ م ۹۶، بهجت: توضیح المسائل:/۶۹ م ۱۰۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱۹۴/۱ م

احکام غسل

غسل

غسل‌های واجب

۱

وحید: توضیح المسائل:/۶۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۲۰۸

غسل

غسل برای قضای نماز آیات

هرگاه انسان هنگام مشاهده خسوف یا کسوف کلی، تعمدا نماز آیات را نخواند...

سیستانی: بنا بر احتیاط واجب باید هنگام خواندن قضای آن غسل نماید

زنجانی: واجب است هنگام خواندن قضای آن غسل نماید

بقیه مراجع معظم: هنگام خواندن قضای آن غسل واجب نیست[1]

نکته: بقیه مراجع معظم نیز این غسل را مستحب یا مطابق با احتیاط استحبابی می دانند.[2]

۱ وحید: توضیح المسائل:/ ۱۳۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۵۹ م ۶۴۴

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۵۹ م ۶۴۴

غسل

ترتیب در غسل

در غسل ترتیب میان...

- سر و گردن و چپ و راست لازم است: امام، بهجت، صافی
- تنها میان سرو گردن و طرفین: زنجانی
- میان سرو گردن و طرفین واجب و میان طرفین احتیاط واجب: رهبری، وحید
- میان سرو گردن و طرفین احتیاط واجب و میان طرفین لازم نیست: سیستانی
- مطلقا ترتیب نیاز نیست: مکارم[۱]

نکته: یکی از ثمرات اختلاف فوق هنگامی ظاهر می شود که بعد از غسل، در طرف راست یا سر و گردن مانعی دیده شود. پس به -عنوان مثال – اگر پس از غسل، مانعی در سر و گردن دیده شود؛ بنا به نظر مرحوم امام باید پس از رفع مانع ابتدا همان نقطه از سر وگردن و سپس تمام طرف راست و سپس تمام طرف چپ شسته شود. اما در همین فرض بنا بر نظر آیت الله مکارم تنها شستن همان نقطه خاص کفایت می نماید.

۱ رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۳۶ س ۱۹۱، وحید: توضیح المسائل:/۷۳ م ۳۶۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۲۱۷ م ۳۶۵

غسل

کفایت انواع غسل‌ها از وضو

کفایت انواع غسل

- غسل جنابت
  - همه: کفایت از وضو می کند.
- غسل‌های واجب دیگر و غسل‌های مستحبی...
  - کفایت می کند: سیستانی، مکارم، خوئی، نوری، زنجانی
  - کفایت نمی کند: امام، رهبری، بهجت، صافی
  - غسلهای واجب دیگر کفایت می کنند ولی غسل های مستحب کفایت نمی کنند: فاضل[1]

نکته اول: حتی کسانی که همه غسلها را جانشین وضو می دانند، غسل استحاضه متوسطه را استثناء نموده و آن را کافی نمی‌دانند.[2]

نکته دوم: مقصود از غسلهای مستحبی که از نظر برخی کفایت از وضو می کند، تنها آن دسته از غسلها است که استحباب آن ثابت شده باشد.[3]

۱

رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۳۵ س ۱۸۸ ، وحید: توضیح المسائل:/۷۷ م ۳۹۷ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۲۷ م ۳۹۱

۲

ر.ک توضیح المسائل وحید:/۷۷ م ۳۹۷ ، توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۷ م ۳۹۱

۳

ر.ک توضیح المسائل وحید:/۱۳۰ م ۶۵۰ ، توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۵۹ م ۳۴۴

غسل

کفایت غسل‌های واجب از یکدیگر

- کفایت غسل‌های واجب از یکدیگر
  - غسل‌های واجب(غیر از جنابت) از غسل واجب دیگر کفایت...
    - می کند: سیستانی، وحید، مکارم، بهجت، تبریزی، فاضل
    - نمی کند: رهبری، نوری
    - نمی کند بنا براحتیاط واجب : امام، صافی[1]
  - غسل جنابت از غسل‌های واجب دیگر کفایت...
    - می‌کند: همه مراجع

نکته: نتیجه جدول فوق این است که اگر کسی – مثلا – غسل مس میت یا نفاس را انجام نداده اما بعداً غسل جنابت کرده باشد؛ نماز های او از زمانی که غسل جنابت کرده صحیح خواهد بود. همچنین اگر در همین فرض، شخص غسل واجب دیگری مانند: غسل حیض نموده و مقلد مجتهدی باشد که غسل واجب غیر جنابت را از غسلهای واجب دیگر کافی بداند، نمازهای وی از زمان انجام غسل حیض صحیح خواهد بود.

[1] امام: تحریر الوسیلة:۱/۴۴ م ۲۲، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۳۵ س ۱۸۷ و استفتاء شفاهی، سیستانی و تبریزی، نوری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۲۶ م ۳۸۹، فاضل: جامع المسائل: ۱/۵۸ س ۱۵۶، وحید: توضیح المسائل:/۷۷ م ۳۹۵، مکارم: رساله احکام جوانان:/۳۹ س ۱۱۰، صافی: هدایة العباد:۱/۳۶ م ۲۱۲، بهجت: وسیلة النجاة:/۶۵

غسل

غسل جنابت در حال حیض

غسل جنابت در حال حیض...

- بنا بر احتیاط واجب باطل است:
  امام، رهبری
- صحیح است:
  بقیه مراجع معظم

۱

رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۲۲۹ س ۱۷۵، فاضل: جامع المسائل:۱/۶۰ س ۱۶۳، بهجت: استفتائات:۱/۲۲۶ س ۸۱۰، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء: جزوه غسل ص ۲۷

غسل

حدث اصغر در بین غسل

حدث اصغر در میان غسل موجب بطلان:

- نمی شود اما باید برای نماز وضو بگیرد: امام، رهبری، سیستانی، فاضل
- باید به قصد تمام یا اتمام غسل را از سر گرفته و بنا بر احتیاط واجب وضو هم بگیرد: بهجت
- باطل می شود: خوئی
- بنا بر احتیاط واجب غسل را سر گرفته و برای نماز وضو بگیرد: تبریزی[1]، مکارم
- بنا بر احتیاط واجب غسل را تمام و سپس اعاده نموده و برای نماز وضو بگیرد: وحید[2]

[1] تبریزی: غسل به نیت ما فی الذمه باشد. همچنین در منهاج مساله حاضر به نحو فتوایی مطرح شده است نه احتیاط واجب.(ر.ک استفتائات جامعة الزهراء: جزوه غسل ص ۲۰ و منهاج الصالحین)

[2] رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۳۵ س ۱۸۵ ، وحید: توضیح المسائل:/ ۷۶ م ۳۹۲، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۲۵ م ۳۸۶

غسل
شستن موهای بلند

شستن موهای بلند در غسل لازم...

است بنا بر احتیاط واجب: امام، رهبری، مکارم، نوری، فاضل[1]

نیست: سیستانی، بهجت، وحید، تبریزی، صافی، زنجانی

۱ رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۳۶ س ۱۹۳ ، وحید: توضیح المسائل:/ ۷۵ م ۳۸۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۲۲ م ۳۷۹

غسل

جریان قاعدهٔ فراغ تجاوز در غسل

موارد لزوم تیمم در کنار وضوی جبیره‌ای

- اگر در بین غسل در شستن مقداری از...
  - طرف چپ شک کند
    - همه: باید آن مقدار را بشوید
  - طرف راست شک کند
    - و در حال شستن طرف راست باشد
      - همه: باید آن نقطه را بشوید.
    - و در حال شستن طرف چپ باشد
      - امام، رهبری، فاضل، نوری: اعتنا نکند
      - صافی، سیستانی: باید آن نقطه را بشوید
      - وحید: احتیاط واجب در شستن آن است
  - سر و گردن
    - و در حال شستن طرف راست یا چپ باشد
      - امام، رهبری، نوری، وحید: اعتنا نکند
      - صافی: باید آن نقطه را بشوید
      - سیستانی، تبریزی، زنجانی: بنا بر احتیاط واجب باید آن نقطه را بشوید
    - و در حال شستن سر و گردن باشد
      - همه: شستن آن نقطه لازم است[1]
- اگر پس از اتمام غسل در شستن نقطه‌ای شک کند
  - همه[2]: اعتنا نکند[3]

۱ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۷۳ م ۳۷۲، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۱۷ م ۳۶۶

۲ برخی از مراجع معظم – مانند: حضرات آیات: خوئی، تبریزی، زنجانی و وحید – صحت غسل را مشروط به آن دانسته اند که شخص حد اقل احتمال بدهد که هنگام غسل ملتفت شرائط صحت آن بوده باشد.(ر.ک توضیح المسائل وحید:/۷۶ م ۳۹۱ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۲۵ م ۳۸۵)

۳ وحید: توضیح المسائل:/۷۶ م ۳۹۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۲۵ م ۳۸۵

احکـام عادت ماهیانه

عادت ماهیانه
چند قاعده کلّی در حیض

اول. خون حیض کمتر ۳ روز نیست.[۱]

دوم. خون حیض از ۱۰ روز بیشتر نمی شود.[۲]

سوم. فاصله یک دوره حیض از دوره قبل، حد اقل ۱۰ روز می باشد.[۳]

چهارم. اگر مدت خون دیدن بین ۳ تا کمتر از ۱۰ باشد، تمام آن مدت مطلقا حیض است.[۴]

پنجم. در سه روز اول حیض، اتصال خون دیدن شرط است و در باقی ایام عادت، قطع شدن مخلّ نیست.[۵]

۱. پس اگر کمتر از ۳ روز خون ببینند قطعا حیض نیست و اگر یقین به جراحت و زخم نداشته باشد، در حکم استحاضه خواهد بود.(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۵۴ م ۴۳۹)
۲. یعنی: اگر از ۱۰ بگذرد، دیگر حکم حیض را ندارد.(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۵۴ م ۴۳۹)
۳. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۷۶ م ۴۸۳
۴. نکته: در این حکم فرقی میان اقسام حائض – حتی عددیه - نیست. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۷۴ م ۴۸۱)
۵. نکته: البته اگر تنها در داخل فرج هم خون باشد، در حکم اتصال می باشد. هر چند برخی از فقهاء خارج شدن خون را حد اقل در ابتداء حیض لازم می دانند.(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۵۵ م ۴۴۲)
۶. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۵۵ م ۴۴۲

عادت ماهیانه
لزوم جاری شدن خون

برای صدق حیض بیرون آمدن خون...

مطلقا وجود خون در داخل کفایت می کند: امام، نوری، مکارم[1]

در ابتدا لازم است اما در ادامه لازم نیست: سیستانی، وحید، تبریزی، زنجانی، فاضل

1

رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۸۶ م ۴۴۸، مکارم: توضیح المسائل:/۸۳ م ۴۳۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۵۵ م ۴۴۲

عادت ماهیانه

حکم طهر متخلل

طُهر مخلل[۱] در حکم

- پاکی است: مکارم، زنجانی
- بنا بر احتیاط واجب باید میان تروک حائض و واجبات زن پاک جمع نماید: سیستانی، صافی، گلپایگانی
- بقیه: در حکم زنان حائض می باشد.[۲]

۱ هر گاه زن حد اقل سه روز خون ببیند، سپس خون تا مدتی قطع شده و بعدا دوباره ادامه پیدا کند، اگر از ابتدا تا آخرین روز خون دیدن از ده روز نگذرد؛ همه آن ایام حکم حیض را دارد. (مثلا: ۴ روز خون دیده، سپس ۲ روز پاک شده و در ادامه ۳ روز دیگر نیز خون می بینند.) در اینجا به آن روزهایی که در وسط پاک بوده است، طهر متخلل گفته می شود.

۲ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۸۶ م ۴۵۰، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۵۶ م ۴۴۴

عادت ماهیانه

سن یائسگی

سن یائسگی برای...

- زنهای سیده اتمام ۶۰ و برای زنهای غیر سیده اتمام ۵۰ سال قمری است: امام، زنجانی، بهجت، فاضل
- برای همه زنها اتمام ۶۰ سال قمری است: سیستانی
- تا هر سنی که علائم حیض باشد، حکم حیض را دارد. اما همه زنها از ۵۰ سال به بعد عده ندارند: مکارم
برای
- برای همه زنها اتمام ۶۰ سال قمری است. اما بنا بر احتیاط واجب باید در ما بین ۵۰ و ۶۰سالگی میان تروک حائض و اعمال مستحاضه جمع نماید: رهبری، وحید
- زنهای غیر سیده پس از ۵۰ سالگی و سادات در فاصله ۵۰ تا ۶۰ سالگی باید احتیاط نمایند: تبریزی[۱]

۵۰ سال قمری = تقریباً ۴۸ سال و ۱۷۹ روز شمسی
۶۰ سال قمری = ۵۸ سال و ۷۷ روز و ۱۲ ساعت شمسی[۲]

۱ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۸۵ م ۴۴۱، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۵۲ م ۴۳۵ و ۲/۵۲۴ م ۲۵۱۰، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۵۲ م ۴۳۵

۲ ر.ک استفتائات بهجت:۱/۲۸۴، جامع المسائل فاضل:۱/۶۳، احکام بانوان مکارم:/۴۷

عادت ماهیانه

خواندن سوره‌هایی که سجده واجب دارد

خواندن:

- تمام آیات این سوره ها بنا بر احتیاط واجب بر حائض حرام است: وحید[1]
- تنها آیه سجده حرام است: رهبری، مکارم، سیستانی، صافی، تبریزی
- تمام آیات سوره سجده دار بر حائض حرام است: امام، بهجت، فاضل

سوره‌هایی که سجده واجب دارند:

- علق/۱۹
- سجده/۱۵
- فصلت/۳۷
- نجم/۶۲

۱ رهبری: سایت دفتر معظم له، وحید: توضیح المسائل:/ ۷۰ م ۳۶۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۱۲ م ۳۵۵

عادت ماهیانه

کفاره جماع در حال حیض

دادن کفاره توسط کسی که در ایام حیض با همسرش جماع نموده است:

لازم نیست: مکارم، سیستانی، وحید، نوری، صافی، تبریزی[1]

بنا بر احتیاط واجب لازم است: امام، رهبری، بهجت، فاضل

۱

رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۸۸ م ۴۵۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۶۱ م ۴۵۲

عادت ماهیانه

کفاره جماع در حال حیض

کفاره جماع در حال حیض		
	در یک سوم اول ایام حیض	۱۸ نخود طلا
	در یک سوم دوم ایام حیض	۹ نخود طلا
	در یک سوم سوم ایام حیض	۴/۵نخود طلا[1]

۱ در واقع کفاره عمل مذکور در ثلث اول حیض؛ یک دینار، در ثلث دوم؛ نیم دینار و در ثلث سوم؛ ربع دینار است. البته لازم به تذکر است که در تطبیق دینار بر اوزان رایج میان فقهاء عظام اختلاف نظر وجود دارد. لکن عموم مراجع معظم آن را بر اساس جدول ترسیم شده در متن فوق، ترسیم نموده اند. البته تنها در این میان حضرت آیت الله زنجانی یک دینار را معادل ۲۲ نخود، نیم دینار را معادل ۱۱ نخود و ربع دینار را بر ۵/۵ نخود تطبیق فرموده اند. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۶۱ م ۴۵۲)

عادت ماهیانه

زنی که رحم او را خارج نموده‌اند

زنی که رحم او را برداشته‌اند...

- هیچگاه خونهایی که می بیند حکم حیض یا استحاضه را ندارد: اراکی، مکارم
- با وجود شرائط، دیدن حیض و استحاضه برای او ممکن است: رهبری، صافی، نوری، تبریزی
- بنا بر احتیاط واجب با وجود شرائط؛ حکم حیض یا استحاضه را دارد: فاضل [1]

نکته: بحث فوق در جایی است که یقین به استناد خون به زخم و جراحت در بین نباشد و الا هنگامی که انسان یقین داشته باشد که خون، بر اثر جراحت خارج می شود؛ از نظر همه فقهاء حکم حیض یا استحاضه را نخواهد داشت.

۱ مکارم: احکام بانوان:/۷۴ س ۲۱۲، صافی: جامع الاحکام:۲/۴۷ س ۱۴۳۴، تبریزی:استفتائات:۱/۵۸ س ۲۶۰ و صراة النجاة ۱۰/۳۶۲ س ۱۰۱۳، فاضل: جامع المسائل (عربی):/۴۲ س ۱۵۴ ، بقیه: جزوه حیض جامعة الزهراء:/۲۴

عادت ماهیانه

نحوهٔ محاسبه روزهای عادت

نحوه محاسبه ده روز

- اگر ما بین غروب آفتاب تا اذان صبح حیض شود
  - از صبح تا غروب پیش رو را یک روز حساب می کند. و به همین ترتیب روزهای دیگر را نیز محاسبه می نماید.[1]
- اگر ما بین اذان صبح تا غروب آفتاب حیض شد
  - باید هر روز را بر اساس ساعت محاسبه نماید. یعنی هر ۲۴ ساعت را یک روزمحاسبه نماید.[2]

نکته: در میان مراجع معظم تنها حضرات آیات خوئی و تبریزی حد فاصل اذان صبح تا طلوع آفتاب را ملحق به شب (یعنی قسم اول در جدول فوق) می دانند. حال آنکه در نظر بقیه مراجع معظم این زمان ملحق به روز بوده و در قسم دوم جدول فوق قرار می گیرد.

۱ در واقع می توان گفت که در این فرض هر مقدار را که از شب خون دیده شده باشد مورد محاسبه قرار نمی گیرد و ملاک شروع از اول اذان صبح تا غروب آفتاب است. لذا اگر در فاصله غروب آفتاب تا اذان صبح در هر ساعتی وارد شود ملاک شروع اول اذان صبح و پایان آن روز تا غروب خواهد بود. پس به عنوان نمونه خانمی که در ساعت ۸ شب روز شنبه خونریزی او آغاز شده است تا غروب روز سه شنبه ۳ روز خونریزی داشته است، تا غروب روز شنبه بعد ۷ روز و تا غروب روز سه شنبه بعد ۱۰ روزخون دیده است و...

۲ در این فرض در هر ساعتی از حد فاصل اذان صبح تا غروب که شخص حائض شود تا ۲۴ ساعت دیگر را یک روز و تا ۴۸ ساعت بعد را دو روز و به همین نحو تا آخر محاسبه می نماید. به عنوان نمونه اگر خونریزی از ساعت ۹ صبح روز شنبه آغاز شود؛ تا ۹ صبح یکشنبه یک روز و تا ۹ صبح روز سه شنبه ۳ روز، تا ۹ صبح روز شنبه بعد ۷ روز و تا ۹ صبح روز سه شنبه بعد ۱۰ روز خونریزی داشته است.

احکـام استحاضه

استحاضه

اقسام استحاضه

اقسام استحاضه

- بقیه: استحاضه سه قسم دارد:
  - قلیله: خون تنها اطراف پنبه را آغشته نموده و در آن نفوذ نمی کند.
  - متوسطه: خون مقداری در پنبه نفوذ نموده اما به طرف دیگر نمی رسد.
  - کثیره: خون از یک سوی پنبه به سوی دیگر می رسد.[۱]
- مکارم: استحاضه تنها دو قسم دارد:
  - قلیله: خون تنها اطراف پنبه را آغشته نموده یا حد اکثر مقداری در آن نفوذ می کند.
  - کثیره: خون از یک سوی پنبه به سوی دیگر می رسد.

توضیح: شخص مستحاضه باید برای تشخیص نوع استحاضه خود مقداری پنبه را در ابتداء رحم قرار داده و بر اساس جدول فوق نوع استحاضه را تشخیص دهد.[۲]

۱ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۷۷ م ۳۹۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۳۳ م ۳۹۳

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۳۳ م ۳۹۳

استحاضه

لزوم تأخیر نماز تا زمان پاکی

اگر مستحاضه بداند که تا آخر وقت نماز برای او طهارت حاصل می‌شود:

بنا بر احتیاط واجب باید نماز را تا آن زمان تاخیر بیاندازد: سیستانی، مکارم، زنجانی[2]

باید نماز را تا آن زمان تاخیر بیاندازد: امام، فاضل [1]، وحید، تبریزی، صافی، نوری

[1] ازنظر مرحوم آیت الله فاضل حتی اگر شخص احتمال پاکی را در طول وقت بدهد صبر نمودن بنا بر احتیاط واجب لازم است.(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۴۲ م ۴۱۰)

[2] رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۸۱ م ۴۱۶، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۴۲ م ۴۱۰

استحاضه

روزهٔ زن مستحاضه

زن مستحاضه در هنگام روزه:

لازم نیست که از خروج خون جلوگیری کند: سیستانی، وحید، صافی، تبریزی،زنجانی[1]

بنا بر احتیاط واجب باید از خروج خون جلوگیری کند: امام، رهبری، فاضل، نوری

نکته: حضرات آیات رهبری، نوری و فاضل تصریح نموده اند که هر چند تحفظ از خروج خون لازم است اما عدم تحفظ مبطل روزه نیست.[2]

۱ رهبری: جزوه روزه جامعة الزهراء ص ۹۴ و استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۸۲ م ۴۲۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۴۴ م ۴۱۷

۲ ر.ک جزوه روزه جامعة الزهراء ص ۹۴

استحاضه

جماع با مستحاضه

جواز جماع با زن مستحاضه

- تنها در استحاضه کثیره غسل شرط است: زنجانی[1]
- بنا بر احتیاط واجب متوقف بر غسل نمودن او، می باشد: امام، رهبری، سیستانی
- متوقف بر غسل نیست: فاضل، وحید، تبریزی
- متوقف بر غسل نمودن او، می باشد: زنجانی، صافی، نوری

۱ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۸۴ م ۴۳۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۴۹ م ۴۲۸

استحاضه

ورود مستحاضه به مسجد

- جواز ورود مستحاضه...
  - کثیره به مسجد...
    - متوقف بر این است که غسل واجب خود را انجام داده باشد: مکارم، زنجانی
    - متوقف بر غسل نمودن نمی باشد: امام، رهبری، سیستانی، فاضل ، نوری، وحید تبریزی، صافی، خوئی
  - متوسطه به مسجد...
    - متوقف بر غسل نیست: امام، رهبری، مکارم، سیستانی، فاضل، زنجانی، نوری، وحید زنجانی، صافی، تبریزی، خوئی
  - قلیله به مسجد...
    - همه: متوقف بر عمل خاصی نمی باشد.[1]

---

[1] رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:۸۴/ م ۴۳۴، مکارم: احکام بانوان:۸۰/ س ۲۴۹، بهجت: استفتائات:۱/۲۵۴ م ۹۰۵، صافی: هدایة العباد:۱/۴۹ م ۲۹۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۴۹ م ۴۲۸

استحاضه

خواندن نماز قضاء در زمان استحاضه

خواندن نماز قضاء موسّع در زمان استحاضه

- بنا بر احتیاط واجب، جایز نیست: صافی، گلپایگانی[۱]
- جایز نیست: وحید، زنجانی
- جایز است: امام، رهبری، سیستانی، مکارم

نکته: قضاء مو سع در مقابل قضاء مضیق قرار دارد و مقصود از نماز قضاء مضیق، آن مقدار از نماز قضاء می باشد که شخص یقین دارد که اگر اکنون اقدام به خواندن آن نکند دیگر فرصت خواندن تمام یا بعض آن را پیدا نخواهد کرد. همچنین برخی از فقهاء معتقدند که – بنا بر جواز خواندن نماز قضا – زن مستحاضه باید برای هر نماز قضاء اعمال استحاضه را به صورت جداگانه به جا آورد.

۱ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۸۴ م ۴۳۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۵۱ م ۴۳۲

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۵۱ م ۴۳۲

احکـام نفاس

نفاس

حکم خون‌های پس از زایمان

حکم خونی که زن پس از زایمان می‌بیند اگر:

- قبل از ۱۰ روز تمام شود
  - همه: تمام آن روزها نفاس محسوب می شود.
- بیشتر از ۱۰ روز طول بکشد.
  - این فرض شقوق مختلف و متفاوتی دارد که برای اطلاع از آن باید به مسائل ۵۱۵تا ۵۲۰رساله مراجعه گردد.[1]

1

وحید: توضیح المسائل:/ ۱۰۶ م ۵۲۱ تا / ۱۰۷ م ۵۲۶ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۳۰۰ م ۵۱۵ تا ۱/۳۰۴ م ۵۲۰

نفاس

حکم خونی که پس از سقط دیده می شود

زنی که دچار سقط می‌شود در حکم نفساء می‌باشد به شرط آنکه:

- خلقت طفل تمام باشد. و در ما قبل آن که حد اقل خون بسته است؛ بنا بر احتیاط واجب میان احکام نفاس و زن پاک، جمع نماید: مکارم.
- خلقت طفل تمام باشد. و ما قبل آن که حد اقل خون بسته است؛ بنا بر احتیاط واجب حکم نفاس را دارد: بهجت
- اگر حتی خون بسته ای باشد که بدانیم قابلیت تبدیل به انسان را داشته است، حکم نفاس را دارد: امام، رهبری، فاضل، نوری
- چنانچه یا خلقت تمام باشد و یا زائیدن صدق کند: وحید، تبریزی، زنجانی، خوئی
- اگر جنین به مرحله «مضغه»[۱] رسیده باشد، مادر نفساء محسوب می شود: سیستانی[۲]

۱

رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۱۰۵ م ۵۱۶، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۹۹ م ۵۱۰

نفاس

حکم خون‌هایی که پس از عمل سزارین دیده می‌شود

خونی که پس از عمل سزارین می‌بینند:

- بنا بر احتیاط واجب باید میان اعمال مستحاضه و محرمات نفاس جمع نمایند: وحید[1]
- نمی تواند حکم نفاس را داشته باشد: سیستانی، تبریزی
- می تواند حکم نفاس را داشته باشد: امام، رهبری، فاضل، بهجت، مکارم، گلپایگانی

نکته: بحث فوق در جایی است که یقین به استناد خون به زخم و جراحت در بین نباشد و الا هنگامی که انسان یقین داشته باشد که خون، بر اثر جراحت خارج می شود؛ از نظر همه فقهاء حکم حیض یا استحاضه را نخواهد داشت.

۱ امام و رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۲۶ س ۱۳، بهجت: استفتائات:۱/۳۰۹ س ۱۱۰۱، تبریزی: استفتائات:۱/۵۹ س ۲۶۷، فاضل:جامع المسائل (فارسی):۱/۶۱ س ۱۷۰، گلپایگانی:مجمع المسائل:۱/۸۳ س ۶۱ ، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۲۶ س ۱۳، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر،

احکـام تیمّم

نفاس/ چیزهایی که تیمم بر آنها صحیح است

چیزهایی که تیمم بر آنها صحیح است

- **خاک**
  - همه: صحیح است
- **سنگ، ریگ و کلوخ**
  - مکارم: اگر حد اقل مختصر غباری بر آن باشد مانعی ندارد.
  - زنجانی: مطلقا در حال اختیار جایز نیست.
  - بقیه: مطلقا جایز است.[1]
- **آجر و سفال**
  - صحیح : امام، رهبری، سیستانی، وحید، فاضل
  - صحیح نیست: بهجت، نوری، صافی
  - بنا بر احتیاط واجب صحیح نیست: مکارم
  - بنا بر احتیاط واجب در صورت اختیار صحیح نیست: تبریزی[2]
- **سیمان و موزائیک (بدون لعاب)...**
  - صحیح: امام، رهبری، سیستانی، بهجت، تبریزی
  - باطل: مکارم، صافی[3]
- **گچ پخته شده (مانند دیوارهای داخل منزل)...**
  - مطلقا صحیح است: رهبری، سیستانی، وحید
  - بنا بر احتیاط واجب جایز نیست: مکارم، فاضل
  - بنا بر احتیاط واجب در صورت اختیار جایز نیست: امام، صافی[4]

۱. رهبری: راهنمای فتاوا: / ۳۱، وحید: توضیح المسائل:/۱۳۹ م ۶۹۱، سیستانی: منهاج: ۱/۱۲۶، تبریزی:منهاج:۱/۱۰۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۷۸ م ۶۸۴

۲. امام: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۳۷۹ م ۶۸۴، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۴۰ س ۲۱۰، مکارم: توضیح المسائل:/۱۲۴ م ۶۳۸، تبریزی: منهاج:۱/۱۰۳ م ۳۵۷، فاضل: احکام نوجوانان:/۹۱ م ۱۵۶، سیستانی: منهاج:۱/۱۲۷ م ۳۵۷، وحید: منهاج:۲/۱۰۹ م ۳۵۷ و توضیح المسائل:/۱۳۹، بهجت: استفتائات: ۱/۳۱۵ س ۱۱۱۲، صافی: هدایة العباد:۱/۸۵ م ۴۹۴

۳. امام: توضیح المسائل:/۶۱۲ س ۴۸۹، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۹۹ س ۴۸۹، مکارم: استفتائات:۲/۷۰ س ۱۳۳، بهجت: استفتائات:۱/۳۱۶ س ۱۱۱۳، صافی: جامع الاحکام:۱/۷۴ ، تبریزی:استفتائات:۱/۶۱ س ۲۷۸

۴. امام و فاضل: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۳۷۹ م ۶۸۵، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۴۰ س ۲۱۰، صافی: هدایة العباد:۱/۸۵ م ۴۹۴ ، سیستانی: منهاج:۱/۱۲۷ م ۳۵۷، وحید: منهاج:۲/۱۰۹ م ۳۵۷، بهجت: استفتائات: ۱/۳۱۵ س ۱۱۱۲، مکارم: توضیح المسائل:/۱۲۴ م ۶۳۸

تیمّم

نحوهٔ انجام تیمّم

نحوه انجام تیمم

مقام معظم رهبری: ابتدا باید نیت نماید و سپس کف هر دو دست را بر چیزی که تیمم بر آن صحیح است بزند و آن را به تمام پیشانی و دو طرف آن از جائی که موی سر می روید تا ابروها و بالای بینی بکشد، و سپس کف دست چپ را بر تمام پشت دست راست و کف دست راست را بر تمام دست چپ، بکشد و احتیاط واجب این است که بار دیگر دستها را به زمین زده و سپس کف دست چپ را بر پشت دست راست و کف دست راست را بر پشت دست چپ بکشد. این ترتیب در تیمم بدل از وضو و بدل ازغسل یکسان است.[1]

بقیه مراجع معظم: ابتدا باید نیت نماید و سپس کف هر دو دست را بر چیزی که تیمم بر آن صحیح است بزند و آن را به تمام پیشانی و دو طرف آن از جائی که موی سر می روید تا ابروها [برخی مراجع: روی ابروها]و بالای بینی بکشد و سپس کف دست چپ را بر تمام پشت دست راست و کف دست راست را بر تمام دست چپ، بکشد. البته احتیاط مستحب در آن است که پیش از مسح پشت دستها، کف دست را مرتبه دیگر به زمین بزنند. و این ترتیب در تیمم بدل از وضو و بدل از غسل یکسان است.

۱

رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۳۹ س ۲۰۹، وحید: توضیح المسائل:/۱۴۱ م ۷۰۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۸۵ م ۷۰۰

تیمّم

مسح روی ابروها

مسح روی ابرو در تیمم:

بنا بر احتیاط واجب لازم است: امام، مکارم، وحید، صافی، تبریزی، زنجانی، بهجت

لازم نیست: رهبری، سیستانی، نوری[1]

1 رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۳۹ س ۲۰۹، وحید: توضیح المسائل:/۱۴۱ م ۷۰۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۸۵ م ۷۰۰

تیمّم

پاک بودن اعضاء تیمّم

پاک بودن صورت و پشت و کف دست‌ها هنگام تیمم در صورت امکان:

- واجب نیست: رهبری، سیستانی، وحید، تبریزی، زنجانی،خویی[1]
- بنا بر احتیاط واجب لازم است: صافی، مکارم
- واجب است: امام، فاضل، نوری

۱

رهبری: راهنمای فتاوا:/۳۱، وحید: توضیح المسائل: /۱۴۲ م ۷۱۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۸۸ م ۷۰۶

احکــام اموات

احکام اموات
برگرداندن محتضر و میّت به سمت قبله

برگرداندن محتضر و میت به سمت قبله

امام، نوری: برگرداندن پای میت به سمت قبله در حال احتضار واجب می باشد. و احتیاط واجب آن است که تا وقتی که او را از محل احتضار منتقل ننموده اند به سمت قبله باشد.

رهبری: اساساً برگرداندن پای میت به سمت قبله در حال احتضار واجب نبوده و مستحب می باشد.

سیستانی، مکارم، بهجت، تبریزی، خوئی: برگرداندن پای میت به سمت قبله تنها تا زمانی که در حال احتضار است بنا بر احتیاط واجب لازم می باشد.

صافی: بنا بر احتیاط واجب برگرداندن پای میت به سمت قبله از ابتدای زمان احتضار تا پایان غسل لازم می باشد.[۱]

۱

رهبری: راهنمای فتاوا:/ ۳۵ و استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/ ۱۱۰ م ۵۴۰ و ۵۳۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۳۱۱ م ۵۳۴

احکام اموات

سن وجوب غسل، حنوط، کفن و نماز بر طفل

سن وجوب غسل، حنوط، کفن و نماز بر طفل

غسل، کفن و حنوط

- امام، رهبری، مکارم، وحید، نوری، فاضل، زنجانی، تبریزی، خوئی: تنها اگر چهار ماه طفل (در رحم) تمام شده باشد واجب است.[۱]
- صافی، گلپایگانی: یا چهار ماه طفل (در رحم) تمام شده و یا خلقتش کامل گردیده باشد.[۲]
- سیستانی: چهار ماه طفل (در رحم) تمام شده باشد. و در کمتر از چهار ماه؛ اگر خلقت طفل کامل شده باشد احتیاط واجب در غسل دادن است.[۳]

نماز میت

- امام، رهبری، نوری، وحید، فاضل، تبریزی، زنجانی، صافی، خوئی: شش سال طفل تمام شده باشد.
- مکارم: بالغ باشد و در حد فاصل شش سال و بلوغ بنا بر احتیاط واجب بر او نماز بخوانند.
- بهجت و سیستانی: شش سال به بالا واجب و در کمتر از آن؛ اگر طفل عارف به نماز باشد احتیاط واجب در خواندن نماز است.[۴]

نکته: در مواردی که تجهیز واجب شمرده نشده است، باید طفل را در پارچه ای پیچیده و دفن نمایند.[۵]

۱. نکته: ولوج روح نیز در چهار ماهگی اتفاق می افتند.
۲. بنا بر شهادت برخی از اهل اطلاع معمولاً خلقت طفل در حدود سه ماهگی کامل می گردد.
۳. رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۱۱۳ م ۵۶۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۳۱۹ م ۵۵۸
۴. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۳۱۹ م ۵۵۸
۵. رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۱۱۸ م ۵۹۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۳۳ م ۵۹۴ و مسأله اختصاصی ۵۸۴ آیت الله سیستانی

احکام اموات
نماز میت بر دیوانه

نماز میت بر دیوانه:

همه مراجع معظم: خواندن نماز میت بر دیوانه ای که حداقل یکی از والدین او مسلمان باشد، واجب است.[1]

۱

ر.ک مجمع المسائل گلپایگانی:۱/۹۴ س۴۴، توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۳۳ م اختصاصی بهجت، البته کلام بقیه فقهاء نیز عمومیت داشته و مجنون را شامل می شود.

احکام اموات

غسل‌دادن جنس مخالف

- غسل دادن جنس مخالف که...
  - بیش از سه سال دارد
    - محرم است
      - دیگر محارم
        - اگر همجنس میت یا همسر او یافت نشود؛ جایز است.[3]
      - همسر انسان
        - مطلقا جایز است.[2]
  - کمتر از سه سال دارد
    - حتی در غیر موارد ضرورت جایز است.

[1] هیچکدام از مراجع معظم غسل دادن از زیر لباس را برای همسر واجب ندانسته اند و تنها برخی آن را مستحب و یا مطابق با احتیاط استحبابی شمرده اند.(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۱۹ م ۵۵۹)

[2] برخی از فقهاء تصریح نموده اند که در این حالت غسل باید از روی لباس و رعایت نگاه انجام شود. هرچند عده ای دیگر از مراجع معظم تنها پوشیده بودن عورت را کافی می دانند.(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۲۰ م ۵۶۱)

احکام اموات

نحوهٔ تیمّم‌دادن میّت

نحوه تیمم دادن میّت

امام، رهبری: باید با دست خود میت، او را تیمم دهند.

سیستانی، اراکی، زنجانی: باید تیمم دهنده با دست خودش، میت را تیمم دهد.

بهجت، وحید، صافی، نوری، فاضل، تبریزی، خویی، گلپایگانی: باید تیمم دهنده با دست خودش، میت را تیمم دهد. اما احتیاط واجب این است که با دست خود میت، نیز او را تیمم دهند.[۱]

نکته: در این موارد انسان باید به فتوای مرجع خود عمل نماید نه مرجعی که میت از او تقلید می نموده است.

۱ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/ ۱۱۵ م ۵۷۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۳۲۴ م ۵۶۹

احکام اموات

حکم اطلاع از باطل‌بودن برخی از واجبات میّت پس از دفن

اگر اخلال به...

- **نمازمیت، شده باشد...**
  - بقیه: باید تا زمانی که متلاشی نشده [2]بر قبر نماز بخوانند و نبش مطلقا جایز نیست.[3]
  - بهجت: اگر نبش ممکن بوده و موجب هتک نباشد، باید خارج شود. و الا نماز را بر قبر بخوانند.
- **غسل، شده باشد...**
  - مکارم: اگر هتک نباشد می توانند او را خارج نموده و عمل را تصحیح نمایند ولی این کار واجب نیست.[2]
  - امام، سیستانی[1]، فاضل، وحید، تبریزی، خوئی: اگر بدن متعفن نشده، و هتک میت نباشد؛ نبش میت و انجام وظیفه لازم است.

نکته: اگر پیش از دفن، متوجه اخلال به یکی از امور تجهیز میت شویم باید قبل از انجام تدفین عمل را صحیحاً انجام دهیم. البته معلوم است که حکم یاد شده تنها در صورت علم به اخلال بوده و چنانچه در صحت انجام وظیفه از سوی دیگران شک کنیم، [5]باید حمل بر صحت نمود.[4]

۱. سیستانی: مگر آنکه اموری مانند: بوی بد میت، انسان را اذیت کند که در این صورت نبش واجب نیست مگر بر کسی که عمدا اخلال به غسل نموده باشد.
۲. امام:استفتائات:۱/۸۵، وحید: منهاج:۲/۳، فاضل:جامع المسائل:۲/۱۲۲، خوئی:منهاج:۱/ ۷۶، تبریزی: استفتائات:۱/۶۶ و منهاج:۱/۸۱، بهجت:استفتائات:۱/۴۰۰، مکارم:استفتائات :۱/۴۷ س ۹۰، سیستانی: منهاج:۱/۱۰۰)
۳. حضرت آیت الله سیستانی معتقدند که در این حالت نماز باید با قصد رجاء خوانده شود.
۴. رهبری: استفتائات جامعة الزهراء جزوه نذر س ۴۹، وحید: توضیح المسائل:/۱۲۰ م ۶۱۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۳۶ م ۶۰۷
۵. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۱۴ م ۵۴۵

احکام نماز
شرایط و واجبات نماز

شرایط و واجبات نماز
انتهاء وقت نماز ظهر و عصر

انتهای وقت نماز ظهر و عصر

- پنهان‌شدن قرص خورشید است : رهبری، مکارم، وحید، بهجت
- بنا بر احتیاط واجب پنهان‌شدن قرص خورشید است: سیستانی
- پنهان‌شدن قرص خورشید است اما ما بین استتار خورشید و ذهاب حمره نیت ما فی الذمه نماید: تبریزی
- هنگام ذهاب حمره مشرقیه می باشد: فاضل[1]

نکته: اگر تنها به اندازه خواندن یک نماز چهار رکعتی به انتهاء وقت باقی مانده باشد، نماز ظهر قضا شده و باید نماز عصر را بخواند.[2]

۱ رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۷۰ س ۳۴۶، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، تبریزی: استفتائات:۲/۵۶ س ۲۴۳ و منهاج:۱/۱۳۷ ، بهجت: استفتائات:۲/۱۲ س ۱۴۸۱، مکارم: استفتائات:۲/۷۱ س ۱۳۴، سیستانی: المسائل المنتخبة:/۱۱۴ م ۱۸۹، فاضل: جامع المسائل:/۷۰ س ۲۶۳،

۲ توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۰۳ م ۷۳۱

شرایط و واجبات نماز

ابتداء وقت نماز مغرب و عشاء

ابتدای وقت نماز مغرب

- هنگام مخفی شدن قرص خورشید: مکارم، بهجت
- بنا بر احتیاط واجب ذهاب حمره مشرقیه می باشد: سیستانی، وحید، تبریزی، خوئی
- هنگام ذهاب حمره مشرقیه می‌باشد: بقیه مراجع معظم[1]

اذان متعارف در همان لحظه زوال سرخی طرف مشرق گفته می شود و مخفی شدن قرص خورشید دقایقی قبل از آن اتفاق می افتد. البته فاصله میان این دو زمان در فصول مختلف سال متفاوت بوده و در برخی اوقات حدود ۱۵دقیقه و در اوقات دیگر ممکن است تا نزدیک ۲۰دقیقه نیز برسد.

۱ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۱۵۱ م ۷۴۱ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۰۷ م ۷۳۵

شرایط و واجبات نماز
انتهاء وقت نماز مغرب و عشاء

انتهاء وقت نماز مغرب و عشاء

امام، رهبری: انتهاء وقت عشائین در حالت اختیار تا نصف شب است اما اگر عمداً یا از روی عذر تا آن زمان به جا نیاورده است بنا بر احتیاط واجب باید تا قبل از طلوع فجر به نیت ما فی الذمه آن را بخواند.

سیستانی، وحید، صافی، تبریزی: انتهاء وقت عشائین در حالت اختیار تا نصف شب و برای شخص مضطر تا طلوع فجر میباشد. اما اگر کسی عمداً تا آن زمان به جا نیاورده است بنا بر احتیاط واجب باید تا قبل از طلوع فجر به نیت ما فی الذمه آنرابخواند.

مکارم: انتهاء وقت عشائین در حالت اختیار تا نصف شب و برای شخص مضطر تا طلوع فجر می باشد. و اگر کسی عمداً تا آن زمان به جا نیاورده است نماز او قضا شده است ولازم نیست حتما آن را قبل از طلوع فجر بخواند.

صافی: انتهاء وقت عشائین در حالت اضطرار تا طلوع فجر می باشد. اما در حال اختیار؛ تاخیر آن تا نیمه شب جایز نیست لکن اگر عمدا نماز را تا نیمه شب به تاخیر انداخت؛ باید آن را تا قبل از طلوع فجر به نیت ما فی الذمه بخواند.

نکته اول: اگر تنها به اندازه خواندن یک نماز چهار رکعتی به انتهاء وقت باقی مانده باشد، نماز مغرب قضا شده و باید نماز عشاء را بخواند. [۱]
نکته دوم: مقصود از شخص مضطر در جدول فوق کسی است که مثلاً بواسطه خواب ماندن، فراموشی و یا مانعی همچون حیض شدن نماز او به تاخیر افتاده باشد.[۲]

۱ توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۰۷ م ۷۳۶

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۱۰ م ۷۴۰ حاشیه آیت الله زنجانی

شرایط و واجبات نماز
وقت فضیلت نمازها

وقت فضیلت ...

- **نماز صبح**
  - مکارم: از ابتداء اذان تا موقعی که هوا روشن شود
  - بقیه مراجع معظم: از ابتداء اذان تا ظهور حمره مشرقیه[۱]
- **نماز ظهر**
  - سیستانی: از ابتداء اذان تا رسیدن سایه شاخص به اندازه چهار هفتم شاخص
  - بقیه مراجع معظم: از ابتداء اذان تا رسیدن سایه شاخص به اندازه خود شاخص
- **نماز عصر**
  - همه: بعد از مقدار اداء نماز ظهر تا هنگامی که سایه شاخص دو برابر شاخص شود.[۳]
- **نماز مغرب**
  - سیستانی: برای غیر مسافر از اذان تا زوال شفق و برای مسافر از اذان تا یک چهارم شب
  - بقیه مراجع معظم: از اول اذان تا زوال شفق[۴]
- **نماز عشاء**
  - همه: از شفق تا ثلث شب[۵]

۱. وحید: توضیح المسائل:/ ۱۱ م ۱۶۱ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/ ۱۰۵ م ۱۶۰
۲. رهبری: اجوبه الاستفتائات:/ ۱۸۹ س ۹۲ ، وحید: توضیح المسائل:/ ۱۸ م ۶۶ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/ ۵۹م ۶۶
۳. رهبری: اجوبه الاستفتائات:/ ۱۸۹ س ۹۲ ، وحید: توضیح المسائل:/ ۱۸ م ۶۷ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/ ۶۰م ۶۷
۴. رهبری: استفتائات جامعة الزهراء: جزوه مطهرات، وحید: توضیح المسائل:/ ۱۲ م ۱۳۱ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۱۰۰م۱۵۰
۵. رهبری: اجوبة الاستفتائات:/ ۶۱ س ۱۱۲ ، وحید: توضیح المسائل:/ ۱۱ م ۱۳۹ و۱۶۲ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۱۰۵م۱۵۹و۱۶۰
۶. رهبری: اجوبة الاستفتائات:/ ۶۱ س ۱۱۲ ، وحید: توضیح المسائل:/ ۱۱ م ۱۳۹ و۱۶۲ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۱۰۵م۱۵۹و۱۶۰

شرایط و واجبات نماز

ترتیب در نماز قضاء

- در نماز قضاء ترتیب..
  - میان نماز قضای یک روز و نماز قضای روز دیگر..
    - فاضل: در صورت علم به ترتیب، احتیاط واجب در رعایت است
    - بهجت: در صورت علم یا گمان به ترتیب، باید رعایت کند
    - مطلقا لازم نیست: امام، رهبری، سیستانی، مکارم، وحید، صافی زنجانی، نوری، تبریزی
  - میان ظهرین و عشائین از یک روز
    - همه: لازم است

۱

رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۰۷ س ۵۳۱ و ۵۳۳، وحید: توضیح المسائل:/۲۷۳ م ۱۳۸۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۵۰ م ۱۳۷۵ و ۱۳۷۷

شرایط و واجبات نماز

جهل به قبله

اگر هیچ راهی برای تشخیص قبله نباشد...

باید به چهار جهت نماز بخواند: امام، فاضل، نوری، صافی، گلپایگانی

بنا بر احتیاط واجب باید به چهار جهت نماز بخواند: رهبری

می تواند به یک طرف تخیرا بخواند: سیستانی، وحید، بهجت، مکارم، تبریزی، زنجانی،خوئی[1]

نکته: برای تشخیص قبله ظن کافی است. البته اگر تحصیل ظن قوی تر ممکن باشد، اکثر مراجع عظام ظن اضعف را کافی نشمرده و تحصیل ظن اقوی را لازم می دانند.[2]

۱ رهبری: راهنمای فتاوا:/۳۷، بهجت: جامع المسائل:۱/۱۹۶، وحید: توضیح المسائل:/۱۶۱ م ۷۹۰، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۳۴ م ۷۸۴

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۴۳۴ م ۷۸۳

شرایط و واجبات نماز

جواز نماز معذور در اول وقت[1]

جواز نماز معذور در اول وقت

- کسی که معذور از غسل و وضو است در همان اول وقت می‌تواند نماز را با تیمم بخواند اگر
  - اطمینان داشته باشد یا احتمال بدهد بقاء عذر را تا آخر وقت: امام، مکارم، فاضل، بهجت، گلپایگانی
  - تنها اگر اطمینان داشته باشد به بقاء عذر : سیستانی، وحید، زنجانی
  - اگراطمینان داشته باشد به بقاء عذر می تواند تیمم کند اما اگر احتمال برطرف شدن عذر را بدهد بنا بر احتیاط واجب باید صبر کند: تبریزی، نوری، صافی، خوئی[2]
- کسی که در غیر وضو و غسل معذور است)مثلا: بدن یا لباس او نجس است(در اول وقت......
  - مطلقا می تواند در اول وقت نماز بخواند اما اگر در اثناء وقت عذرش برطرف شد باید اعاده کند: سیستانی، وحید، خوئی، تبریزی
  - در صورت احتمال رفع عذر باید صبر کند اما اگر یقین بقاء عذر دارد، انتظار لازم نیست: صافی
  - در صورت احتمال رفع عذر بنا بر احتیاط واجب صبر کند اما اگر یقین به بقاء عذر دارد، انتظار لازم نیست: امام، مکارم[3]

[1] در اصطلاح فقه به مبادرت نمودن به نماز با تیمم و امثال آن، در اول وقت «بدار» گفته می شود.

[2] امام: تحریرالوسیله:۱/۱۱۱ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۱۸ م ۷۵۲، وحید: توضیح المسائل معظم له:/۱۵۴ م ۷۵۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۳۹۱ م ۷۱۵

[3] وحید: توضیح المسائل معظم له:/۱۵۴ م ۷۵۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۱۸ م ۷۵۲

شرایط و واجبات نماز

نماز نیابتی

مطلقا جایز نیست: امام، زنجانی، مکارم

خواندن نماز مستحبی (مانند: نماز زیارت) به نیابت از شخص زنده.....

مطلقا جایز است: بهجت، صافی

اگر رجاءً بخواند جایز است: وحید، خوئی

تنها در صورتی که زیارت یا طواف را به نیابت دیگری به جا آورده باشد، خواندن نماز آن نیز نیابتاً جایز خواهد بود: رهبری[1]

نکته: البته اگر انسان نماز را برای خود بخواند و شخص یا اشخاص دیگری را - زنده باشند یا مرده - در ثواب آن شریک کند، از نظر همه مراجع معظم جایز می باشد.[2]

1 همه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه نماز ص ۵۰

2 ر.ک استفتائات جامعة الزهراء جزوه نماز ص ۵۰

شرایط و واجبات نماز

نماز با لباس نجس

نماز با لباس نجس

- اگر بداند یا احتمال بدهد که بدن یا لباس او در بین نماز نجس شده نه قبل از آن...
  - همه: اگر تطهیر یا تعویض و یا خارج نمودن لباس ممکن بوده و مضر به حالت نماز و مقدار پوشش واجب نباشد ، باید یکی از این کارها را انجام دهد و در این حالت نماز صحیح خواهد بود. و درصورت عدم امکان هیچکدام از این راهها نماز باطل می باشد.[۴]
- اگر با لباس یا بدن نجس نماز خوانده و...بداند که قبل از نماز نجاست وجود داشته است...
  - بعد از نماز متوجه شد..
    - اگر نمی دانسته است که لباس نجس است..
      - همه: صحیح است[۱]
    - اگر می دانست لباس نجس است ولی فراموش کرد
      - همه غیر از سیستانی: مطلقا باطل است.
      - سیستانی: اگر فراموشی به علت اهمال نبوده؛ اعاده ندارد.[۲]
  - در بین نماز متوجه شد
    - همه غیر از سیستانی: نماز مطلقا باطل است
    - سیستانی: باید مانند فرض حدوث نجاست در بین نمازعمل کند.[۳]

۱. وحید: توضیح المسائل :/۱۶۴ م ۸۰۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۴۸ م ۸۰۲

۲. وحید: توضیح المسائل :/۱۶۴ م ۸۰۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۴۸ م ۸۰۳

۳. وحید: توضیح المسائل :/۱۶۴ م ۸۰۸ و ۸۰۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۴۸ م ۸۰۲ و ۸۰۳

۴. وحید: توضیح المسائل :/۱۶۴ م ۸۰۸ و ۸۰۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۴۸ م ۸۰۴

شرایط و واجبات نماز
نماز با لباس غصبی

نماز با لباس غصبی...

- **بعد از نماز متوجه شد:**
  - اگر نمی دانسته است که لباس غصبی است
    - همه: صحیح است
  - اگر می دانسته و خودش غاصب بوده و فراموش کرده
    - بقیه: باطل است[1]
    - بهجت، زنجانی: صحیح است
  - می دانسته اما دیگری غاصب بوده و فراموش کرد...
    - همه: صحیح است.[2]
- **در بین نماز متوجه شد..**
  - اگر می تواند با حفظ شرائط نماز لباس غصبی را خارج کند باید چنین کند و نمازصحیح است. (الا اینکه خود غاصب بوده و فراموش کرده باشد؛ که بنا بر احتیاطواجب باید نماز را اعاده کند)اما اگر نتوانست با حفظ شرائط لباس را خارج کند درصورت وسعت وقت باید نماز را بشکنند: صافی، گلپایگانی[3]
  - اگر می تواند با حفظ شرائط نماز لباس غصبی را خارج کند باید چنین کند و نمازصحیح است . اما اگر نتوانست و وقت نماز وسعت داشت باید آن را بشکنند: امام،زنجانی، وحید، نوری، مکارم، تبریزی، فاضل، خوئی
  - اگر می تواند با حفظ شرائط نماز لباس غصبی را خارج کند باید چنین کند و اگر نتوانست نماز را با لباس غصبی ادامه می دهد و صحیح است: سیستانی

1. وحید: توضیح المسائل معظم له:/۱۶۷ م ۸۲۳، توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۵۶م ۸۱۷

2. وحید: توضیح المسائل معظم له:/۱۶۸ م ۸۲۴، توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۵۶م ۸۱۸

شرایط و واجبات نماز

عدول از نماز واجب به نافله

عدول از نماز واجب به نافله در سه مورد جایز است:

اول: برای رسیدن به جماعت (اگر احتمال بدهد که حتی به رکوع رکعت آخر هم نمی رسد)[1]

دوم: اگر در نماز ظهر جمعه سوره جمعه را فراموش کرده[2] است.[3]

سوم: اگر سهواً پیش از امام جماعت تکبیرة الاحرام بگوید.[4]

نکته: حضرات آیات صافی، خوئی و تبریزی عدول از نماز ظهر جمعه به نافله را تنها وقتی جایز می دانند که فرد از نیمه سوره ای که شروع کرده است عبور نموده باشد.[3]

۱. وحید: توضیح المسائل معظم له:/ ۲۸۵ م ۱۴۵۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۸۹ م ۱۴۵۰

۲. نکته: حضرات آیات صافی، خوئی و تبریزی عدول از نماز ظهر جمعه به نافله را تنها وقتی جایز می دانند که فرد از نیمه سوره ای که شروع کرده است عبور نموده باشد.(ر.ک منهاج الصالحین للتبریزی:۱/۱۶۱ و منهاج الصالحین للخوئی: ۱/۱۵۷ م ۵۷۹، صافی: هدایة العباد:۱/۱۲۵)

۳. امام: زبدة الاحکام:/۵۴ م ۸، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۳۶ س ۳۴۰و اجوبة الاستفتائات:/۶۸ س ۳۴۰ ، بهجت:اسفتائات:۲/۱۰۹ س ۱۸۳۹ ، سیستانی: منهاج:۱/۱۹۹ م ۵۷۹، وحید: منهاج:۲/۱۷۴ م ۵۷۹، فاضل: الاحکام الواضحه:/۱۴۰ م ۵۸۹ ، تبریزی: منهاج:۱/۱۶۱ م ۵۷۹، صافی: هدایة العباد:۱/۱۲۵ ، خوئی: منهاج: ۱/۱۵۷ م ۵۷۹

۴. فقهاء عظام معتقدند که در این حالت نماز شخص فرادا شده و او می تواند نیت خود را به نافله برگردانده و نماز نافله را با هدف رسیدن به جماعت قطع نماید. البته برخی از مراجع معظم – مانند حضرات آیات خوئی و بهجت - معتقدند که در این فرض باید نافله را تا آخر تمام نماید.(ر.ک تحریر الوسیلة:۱/۲۷۲ م ۱۰، موسوعة الامام الخوئی: ۱۷/۲۵۶، وسیلة النجاة آیت الله بهجت:/۲۹۱، حاشیه آیت الله فاضل بر عروه:۱/۵۹۲ و...)

شرایط و واجبات نماز

عدول از نماز جماعت

عدول از نماز جماعت به فرادا...

مطلقا جایز است: امام، رهبری، فاضل، بهجت، زنجانی، نوری

بنا بر احتیاط واجب جایز نیست مگر در دو مورد: اول: در صورت عذر مطلقا ودوم: در حال تشهد آخر به شرط آنکه از ابتدا قصد عدول نداشته باشد: وحید

مطلقا جایز نیست مگر درصورت عذر: مکارم

اگر از اول قصد عدول نداشته مطلقا جایز است: خوئی، تبریزی[۱]

نکته: بنا بر مطلب فوق اگر فرد بخواهد در بین نماز جماعت نیت فرادا نموده و با سرعت نماز را تمام کند تا بتواند نماز دیگری را هم اقتدا کند، از نظر برخی مراجع معظم اشکال خواهد داشت.

۱

رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل معظم له:/ ۲۸۱ م ۱۴۳۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۷۷ م ۱۴۲۳

شرایط و واجبات نماز

تساوی یا جلوتر بودن زن از مرد

نماز خواندن زن و مرد به صورتی که یا زن جلوتر باشد یا مساوی باشند و چیزی حائل نباشد...

مطلقا جایز است: امام، صافی، زنجانی، گلپایگانی[1]

اگر جای سجده زن مساوی یا عقب تر از جای زانوی مرد باشد یا حد اقل ده ذراع فاصله باشد جایز است: سیستانی

اگر جای سجده زن کمی عقبتر از جای سجده مرد باشد یا حد اقل ۱۰ ذراع فاصله باشد جایز است: مکارم

اگر در عرض حداقل یک وجب فاصله باشد جایز است: رهبری، وحید، تبریزی، خوئی[2]

۱

البته این بزرگان تساوی و تقدم زن را مکروه یا خلاف احتیاط استحبابی شمرده اند.(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۹۵ م ۸۸۶)

۲

رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۷۵ س ۳۷۵، سیستانی: منهاج:۱/۱۸۲م ۵۴۵، وحید: توضیح المسائل معظم له:/۱۷۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۹۵ م ۸۸۶

شرایط و واجبات نماز

دعا به غیر زبان عربی

دعا کردن در نماز به غیر عربی:

بنا بر احتیاط واجب جایز نیست: مکارم، فاضل

صحیح است[1]: بقیه مراجع معظم[2]

1 البته این بزرگان نوعا دعاء به غیر عربی را خلاف احتیاط استحبابی شمرده اند.(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۲۱ م ۱۱۳۵)

2 رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۹۹ س ۴۸۸، وحید: توضیح المسائل معظم له:/ ۲۲۶ م ۱۱۴۴، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۲۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۲۱ م ۱۱۳۵

شرایط و واجبات نماز

ارکان نماز

ارکان نماز عبارت است از...

- نیت
- تکبیره الاحرام
- قیام در حال تکبیره الاحرام و قیام متصل به رکوع
- دو سجده روی هم[1]
- رکوع

نکته: حضرت آیت الله زنجانی اساسا تکبیرۀ الاحرام را رکن نمی دانند.[2]

۱ وحید: توضیح المسائل معظم له:/ ۱۸۹ م ۵۵۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۵۳۱ م ۹۴۲

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۵۳۱ م ۹۴۲

شرایط و واجبات نماز
کم یا زیاد نمودن واجبات نماز

نکته

- تقریبا همه مراجع معظم تصریح نموده اند که اخلال در ارکان از روی جهل مطلقا مبطل است[۲]

- **کم یا زیاد کردن**
  - ارکان
    - تکبیرة الاحرام
      - کم یا زیاد کردن عمدا یا جهلا و کم نمودن سهوی. همه (غیر از زنجانی): مبطل است.
      - زیاد کردن سهوی
        - صافی: بنا بر احتیاط واجب مبطل است.و احتیاط در اتمام نماز و اعاده آن است.
        - مکارم،سیستانی، وحید، تبریزی، زنجانی، خوئی: مبطل نیست
        - بقیه مراجع (غیر از زنجانی): مبطل است.
    - بقیه ارکان
      - وحید، تبریزی، خوئی: در کم کردن مطلقا مبطل و در زیاد نمودن عمدی مطلقا مبطل اما زیاد نمودن غیر عمد تنها در رکوع و سجده مبطل است
      - سیستانی، تبریزی: کم کردن مطلقا و زیاد نمودن عمدی مطلقا مبطل اما زیاد نمودن غیر عمد تنها – بنا بر احتیاط واجب – در رکوع و سجده موجب بطلان می شود
      - امام، بهجت، مکارم، صافی، نوری، فاضل : مطلقا مبطل است.[۱]
  - غیر ارکان
    - از روی عمد. همه: باطل است
    - از روی سهو. همه: صحیح است.
    - از روی جهل
      - جاهل مقصر
        - همه: باطل (یا به احتیاط واجب یا به فتوا)
      - جاهل قاصر
        - فاضل، صافی، گلپایگانی: باطل
        - بقیه مراجع معظم: صحیح است.[۳]

١٤٢ وحید: توضیح المسائل معظم له:/ ۱۸۹ م ۵۵۱، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر معظم له، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۵۳۱ م ۹۴۲

١٤٣ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۸۰ م ۱۲۶۴

١٤٤ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر معظم له، وحید: توضیح المسائل معظم له:/ ۲۵۲ م ۱۲۷۲ و ۱۲۷۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۶۸۰ م ۱۲۶۳ و ۱۲۶۴

شرایط و واجبات نماز

لزوم خواندن سوره کامل در نماز

خواندن یک سوره کامل علاوه بر حمد...

- در نمازهای یومیه
  - واجب است: امام، رهبری، فاضل، نوری، وحید،
  - بنا بر احتیاط واجب لازم است: سیستانی، مکارم، صافی، بهجت
  - خواندن سوره کامل واجب نیست: زنجانی[1]
- در نمازهای مستحب
  - همه مراجع معظم: خواندن سوره لازم نیست مگر در نمازهایی که به خواندن سوره خاصی در آن امر شده باشد (مانند: نماز لیله الدفن)[2]

1. رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۹۷ س ۴۷۵، وحید: توضیح المسائل معظم له:/۱۹۵ م ۹۸۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۵۴۳ م ۹۷۸

2. وحید: توضیح المسائل معظم له:/ ۱۹۶ م ۹۹۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۵۴۷ م ۹۸۶

شرایط و واجبات نماز
سوره‌هایی که با هم خوانده می‌شوند

ضحی+ انشراح

سوره‌هایی که با هم یک سوره حساب می‌شوند:

فیل+ قریش[۱]

[۱] ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۵۴۳ م ۹۷۸ و توضیح المسائل آیت الله وحید:/۱۹۵ م ۹۸۷

شرایط و واجبات نماز
تعداد تسبیحات اربعه

ذکر تسبیحات اربعه...

بنا بر احتیاط واجب باید سه مرتبه باشد: فاضل

یک بار کافی است: بقیه مراجع معظم[1]

[1]

رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۹۸ س ۴۸۵، وحید: توضیح المسائل معظم له:/۲۰۰ م ۱۰۱۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۵۵۵ م ۱۰۰۵

شرایط و واجبات نماز
تعداد ذکر در رکوع و سجده

یک مرتبه کافی است: بهجت

ذکر سبحان‌الله می‌گوید...

احتیاط واجب در سه مرتبه است: امام، مکارم،سیستانی[۱]

باید سه مرتبه بگوید: وحید، صافی، فاضل، زنجانی

۱ وحید: توضیح المسائل معظم له:/۲۰۳ م ۱۰۳۷، صافی: جامع الاحکام:۱/۷۳ س ۲۲۶، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۵۶۲ م ۱۰۲۸ و ۱/۵۷۰ م ۱۰۴۹

شرایط و واجبات نماز

برخی شک‌های مبتلابه و حکم آن

برخی شک‌های مبتلابه و حکم آن

- اول: شک بین ۱و۲
  - همه: مطلقا مبطل است[1]
- دوم: شک بین ۲و۳
  - در نماز ۲ یا ۳ رکعتی
    - همه: مطلقا مبطل است[2]
  - در نماز ۴ رکعتی
    - پیش از تمام شدن سجده دوم[3]
      - همه: باطل است
    - پس از بلند شدن از سجده دوم[4]
      - همه: بنا را بر ۳ نهاده و یک رکعت دیگر بخواند و پس از نماز یک رکعت نماز احتیاط ایستاده بخواند.[4]
- سوم: شک بین ۳و۴
  - همه: مطلقا بنا را بر ۴هاده و نماز را تمام می کند و پس از نماز یا یک رکعت نماز احتیاط ایستاده و یا دو رکعت نماز احتیاط نشسته بجا می آورد.[5]
- چهارم: شک بین ۲و۴
  - پیش از تمام شدن سجده دوم[6]
    - همه: باطل است
  - پس از بلند شدن از سجده دوم[7]
    - همه: بنا را بر ۴ نهاده و نماز را تمام می کند و پس از نماز دو رکعت نماز احتیاط ایستاده بجا می آورد.

۱. وحید: توضیح المسائل معظم له:/۲۳۲ م ۱۱۷۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۳۵ م ۱۱۶۵

۲. وحید: توضیح المسائل معظم له:/۲۳۲ م ۱۱۷۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۳۵ م ۱۱۶۵

۳. سیستانی: پیش از داخل شدن در سجده دوم، خوئی و وحید: پیش از تمام شدن ذکر سجده دوم، تبریزی: پیش از تمام شدن ذکر واجب سجده دوم (ر.ک توضیح المسائل وحید:/۲۳۲ م ۱۱۷۳ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۳۵ م ۱۱۶۵)

۴. صافی، گلپایگانی و وحید: پس از اتمام ذکر واجب سجده دوم، خوئی و تبریزی: بعد از تمام شدن ذکر سجده دوم، سیستانی: بعد از داخل شدن در سجده دوم

۵. حضرات آیات امام، فاضل و..معتقدند که در این حالت شخص می تواند به جای یک رکعت نماز نشسته دو رکعت نماز احتیاط نشسته نیز بخواند اما حضرات آیات مکارم، وحید، صافی و گلپایگانی به فتوا و حضرات آیات سیستانی، بهجت، تبریزی و.. به احتیاط واجب خواندن یک رکعت ایستاده را متعین دانسته اند.(ر.ک توضیح المسائل وحید:/ ۲۴۰ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۶۵۰)

۶. در میان مراجع معظم تنها حضرات آیات وحید و زنجانی معتقدند که بنا بر احتیاط واجب باید نماز احتیاط به نحو دو رکعت نشسته باشد. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۵۲ مورد پنجم و توضیح المسائل آیت الله وحید:/۲۴۰)

۷. سیستانی: پیش از داخل شدن در سجده دوم، وحید و خوئی: پیش از تمام شدن ذکر سجده دوم، تبریزی: پیش از تمام شدن ذکر واجب سجده دوم.(ر.ک توضیح المسائل وحید:/ ۲۳۲ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۶۳۵)

۸. سیستانی: ... بعد از داخل شدن در سجده دوم، خوئی و تبریزی: ... بعد از تمام شدن ذکر سجده دوم، وحید، صافی و گلپایگانی : ... بعد از اتمام ذکر واجب سجده دوم (ر.ک توضیح المسائل وحید:/۲۴۰ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۵۰)

شرایط و واجبات نماز
موارد لزوم سجدهٔ سهو

امام و رهبری: در تکلم سهوی، نسیان سجده واحده و شک بین ۴و ۵ بعد از سجده دوم؛ واجب و در تشهد فراموش شده و سلام بیجا بنا بر احتیاط واجب لازم است

سیستانی: در تشهد فراموش شده و شک بین ۴و ۵شک بین ۴ و ۶ بعد از ورود به سجده دوم؛ واجب و در سه مورد احتیاط واجب در سجده سهو است: تکلم سهوی، سلام بیجا و در موردی که اجمالا بداند چیزی را اشتباها کم یا زیاد نموده و نماز محکوم به صحت باشد.

مکارم: احتیاط واجب این است که در چند مورد سجده سهو انجام شود: درتکلم سهوی، نسیان سجدهواحده، سلام بیجا، تشهد فراموش شده، قیام یا قعود بیجا و شک بین ۴و ۵ بعد از سجده دوم

وحید: درتکلم سهوی، تشهد فراموش شده و شک بین ۴و ۵ بعد از سجده دوم و شک بین ۵ و ۶ در حال ایستادن؛ واجب بوده و در سه مورد احتیاط واجب در سجده سهو است: سلام بیجا، نسیان سجده واحده و

هر چیزی که در نماز اشتباها کم یا زیاد شود

صافی: درتکلم سهوی، سلام بیجا، تشهد فراموش شده، نسیان سجده واحده و شک بین ۴و ۵ بعد ازسجده دوم؛ واجب و در قیام یا قعود بیجا احتیاط واجب در سجده سهو است.

بهجت: درتکلم سهوی، نسیان سجده واحده، شک بین ۴و ۵ بعد از سجده دوم، شک بین۵ و ۶ در حال ایستاده به علت ایستادن بیجا، سلام بیجا؛ واجب و در سه مورد احتیاط واجب در بجا آوردن سجده سهومی باشد: شک بین ۴و ۳ قبل از تمام شدن سجده دوم و در شک بین ۵ و ۶ در حال ایستاده به علت شک پیش آمده و هر چیز غیر رکن که در نماز اشتباها کم یا زیاد شده باشد.[1]

[1] رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل معظم له:۲۴۸/، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۶۶۹ م ۱۲۳۶

احکام نماز
نماز جماعت

نماز جماعت

امامت زن برای زن‌ها

امامت زن برای زن...

مکروه است:
صافی، وحید

بنا بر احتیاط واجب جایز نیست: امام، فاضل، گلپایگانی

جایز است و حتی کراهت نیز ندارد: بقیه مراجع معظم[1]

۱ رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۲۰ س ۵۹۶، فاضل: جامع المسائل (فارسی): ۱/۱۱۵ م ۴۰۶، وحید: توضیح المسائل:/۲۸۶ م ۱۴۶۱ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۹۰ م ۱۴۵۳

نماز جماعت

نحوۀ قرار گرفتن امام و مأموم زن

در صورت امامت زن برای زن...

بنا بر احتیاط واجب باید امام کمی جلوتر بایستد: امام

باید امام و ماموم در یک صف باشند ولی امام کمی جلوتر باشد: مکارم

باید امام و ماموم در یک ردیف مساوی باشند: بهجت

باید بنا بر احتیاط واجب امام و ماموم در یک ردیف مساوی باشند: سیستانی، خوئی، وحید

بهتر است در یک ردیف باشند و امام جلوتر نباشد: صافی، زنجانی[1]

۱

وحید: توضیح المسائل:/۲۹۰ م ۱۴۸۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۰۲ م ۱۴۸۱

نماز جماعت

معنای عدالت امام

عدالت معتبر در امام جماعت عبارت است از یک ملکه نفسانی که...

شخص را از ارتکاب کبائر و مطلق ارتکاب صغائر باز می دارد: امام، رهبری، سیستانی، وحید، صافی، خوئی[1]

شخص را از ارتکاب کبائر و اصرار بر صغائر باز می دارد:مکارم، بهجت، فاضل،زنجانی

۱

امام: تحریرالوسیله: ۱/ ۲۷۴ القول فی شرائط امام الجماعه، رهبری: اجوبه الاستفتائات:/ ۱۱۳ م ۵۶۲، زنجانی، مکارم، صافی، فاضل: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۱۳ م ۲ ، سیستانی: منهاج: ۱/ ۱۶ ، بهجت، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۹۱ م اختصاصی، وحید: توضیح المسائل:/۶ م ۲ و منهاج:۲/۵، خوئی: منهاج: ۱/۹، تبریزی:۱/۱۱ م ۲۹، تبریزی: منهاج:۱/۹

نماز جماعت

کیفیت حسن‌ظاهر از عدالت

حسن‌ظاهر...

مطلقا برای اثبات عدالت امام کافی است. (ولو مفید ظن نباشد): امام، رهبری، سیستانی، وحید، صافی، فاضل، تبریزی، خوئی، گلپایگانی.[۱]

تنها در صورتی جهت اثبات عدالت کافی است که حد اقل موجب ظن به عدالت باشد: بهجت

۱

امام: تحریر الوسیله: ۱/۹ م ۲۷ و استفتائات: ۱/۲۸۹، رهبری: اجوبه الاستفتائات:/۱۱۳، خوئی: منهاج:۱/۸، گلپایگانی: هدایه العباد:۱/ ۲۵۰ م ۱۲۴۸، وحید: منهاج:۲/۳ م ۲۰، سیستانی: المسائل المنتخبه:/۱۷۴ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۹۱، بهجت: وسیله النجاه:/۲۹۳، فاضل: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۱۴ م اختصاصی ، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۹۱ م اختصاصی و استفتائات:۲/ ۲۲۴، ، تبریزی: استفتائات:۱/ ۲۷۶ س ۱۶۷۴، صافی: هدایه العباد: ۱/۹

نماز جماعت

حکم نرسیدن به رکوع امام

- اگر به امام اقتدا کند ولی به رکوع امام نرسید...
  - اگرمأموم برای رکوع خم نشده است...
    - می تواند فرادی کند یا صبر کند تا با امام در رکعت بعد رکعت اول خود را شروع کند: امام، بهجت
    - بنا بر احتیاط واجب فقط فرادی کند: تبریزی، خوئی، زنجانی
    - بنا بر احتیاط واجب باید بایستد تا در رکعت بعد ملحق شود: صافی، گلپایگانی
    - مکارم: باید نیت فرادی کند
    - سیستانی: یا (فرادی کند) یا (به قصد قربت مطلقه باامام ادامه داده و در رکعت بعد تکبیر را به قصد اعم از تکبیره الاحرام و ذکر مطلق تجدید کند) یا(نمازرابرای رسیدن به جماعت قطع کند)[1]
  - اگر مأموم برای رکوع خم شده بود...
    - باطل می شود: اراکی، خوئی، تبریزی، خوئی، زنجانی
    - صحیح است و فرادا: امام، رهبری، سیستانی، صافی بهجت، فاضل، گلپایگانی، نوری
    - صحیح است و فرادا البته بنا بر احتیاط واجب باید دوباره آنرا اعاده نیز کند: مکارم

۱ همه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۷۹ م ۱۴۲۹

۲ وحید: توضیح المسائل:/۲۸۱ م ۱۴۳۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۷۹ م ۱۴۲۷

نماز جماعت
شک در رسیدن به رکوع

اگر مأموم به اندازه رکوع خم شده و شک کند که به رکوع رسیده....

نماز به فرادی صحیح است: امام، بهجت، صافی، گلپایگانی

نماز مطلقا باطل است: وحید، تبریزی، خوئی، اراکی

باید نماز را به فرادی تمام نموده و بنا بر احتیاط واجب بعدا اعاده نماید: مکارم[1]

1 مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۷۹ م ۱۴۲۷، وحید: توضیح المسائل:/۲۸۱ م ۱۴۳۶، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۷۹ م ۱۴۲۸

نماز جماعت

اقتدا به امام معذور

اگر امام به واسطه عذری با ...

- تیمم یا وضوی جبیره ای نماز بخواند...
  - همه: اقتدا به او جایز است[1]
- با لباس نجس نماز بخواند...
  - اقتدا جایز است: سیستانی، نوری، زنجانی خوئی، تبریزی، وحید
  - احتیاط واجب: امام، بهجت، صافی، مکارم، فاضل، گلپایگانی، اراکی[2]
- نشسته نماز می خواند...
  - همه: کسی که ایستاده نماز می خواند نمی تواند به او اقتدا کند.[3]

١٤٢

وحید: توضیح المسائل:/٢٨۶ م ١۴۶۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:١/٧٩٢ م ١۴۵٧

١٤٣

وحید: توضیح المسائل:/٢٨۶ م ١۴۶۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:١/٧٩٢ م ١۴۵٧

١٤٤

وحید: توضیح المسائل:/٢٨۶ م ١۴۶٣، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:١/٧٩٢ م ١۴۵۵

نماز جماعت

فرادی شدن نماز صف قبل

- چنانچه نماز تمام افرادی که واسطه در اتصال هستند در بین نماز تمام شود...
  - اگر فورا آن افراد دوباره اقتدا نکنند
    - فاصله بیش از یک قدم باشد
      - همه: فرادی می شود
    - فاصله بیش از یک قدم نباشد
      - وحید، سیستانی: فرادی می شود
      - بقیه: جماعت صحیح است
  - اگر فورا دوباره اقتدا کنند
    - مطلقا فرادی نمی شود: مکارم، تبریزی، خوئی
    - مطلقا فرادی می شود: صافی، گلپایگانی
    - اگر فاصله تا نفر بعد نهایتا به اندازه یک قدم باشد جماعت صحیح است و الا به احتیاط واجب فرادی می شود: امام، رهبری
    - اگر فاصله تا شخص دیگر نهایتا به اندازه یک قدم بلند باشد جماعت صحیح است اما اگر فاصله بیش از این مقدار باشد؛ چنانچه با شخص مورد اتصال در یک صف باشیم به احتیاط واجب و اگر در دو صف باشیم به فتوا، نماز فرادی می شود: وحید
    - اگر فاصله تا شخص دیگر نهایتا به اندازه یک قدم بلند باشد جماعت صحیح است و اگر فاصله بیش از این مقدار باشد به احتیاط واجب فرادی می شود: سیستانی [1]

١

امام و رهبری: تحریرالوسیله: ١/٢٧٠ م ٧ و اجوبه الاستفتائات: /١١٥ س ٥٧٧ به ضمیمه استفتاء شفاهی از دفتر، خوئی، وحید، تبریزی و سیستانی: منهاج م ٧٩٩، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:١/ ٧٨٥ م ١٤٣٨

احکام نماز
نماز آیات

نماز آیات

تأخیرانداختن نمازآیات در کسوفین

اگر نماز آیات را تا زمان آغاز بازشدن ماه یا خورشید به تأخیر بیندازد...

باید آن را به قصد ما فی الذمه بخواند: امام، رهبری

بنا بر احتیاط واجب باید آن را به قصد ما فی الذمه بخواند: بهجت، نوری

می تواند اداءً بخواند: سیستانی، مکارم، وحید، صافی، تبریزی، زنجانی[1]

نکته: پس از باز شدن کامل ماه و خورشید، قطعا باید نیت قضا نماید.[2]

۱ وحید: توضیح المسائل:/۲۹۲ م ۱۵۰۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۱۵ م ۱۴۹۶

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۱۵ م ۱۴۹۶

نماز آیات

نحوهٔ تقسیم آیات سوره در نماز آیات

نمی شود (بنا بر احتیاط واجب): رهبری، سیستانی، تبریزی.

«بسم الله» در تقسیم سوره آیه مجزا حساب...

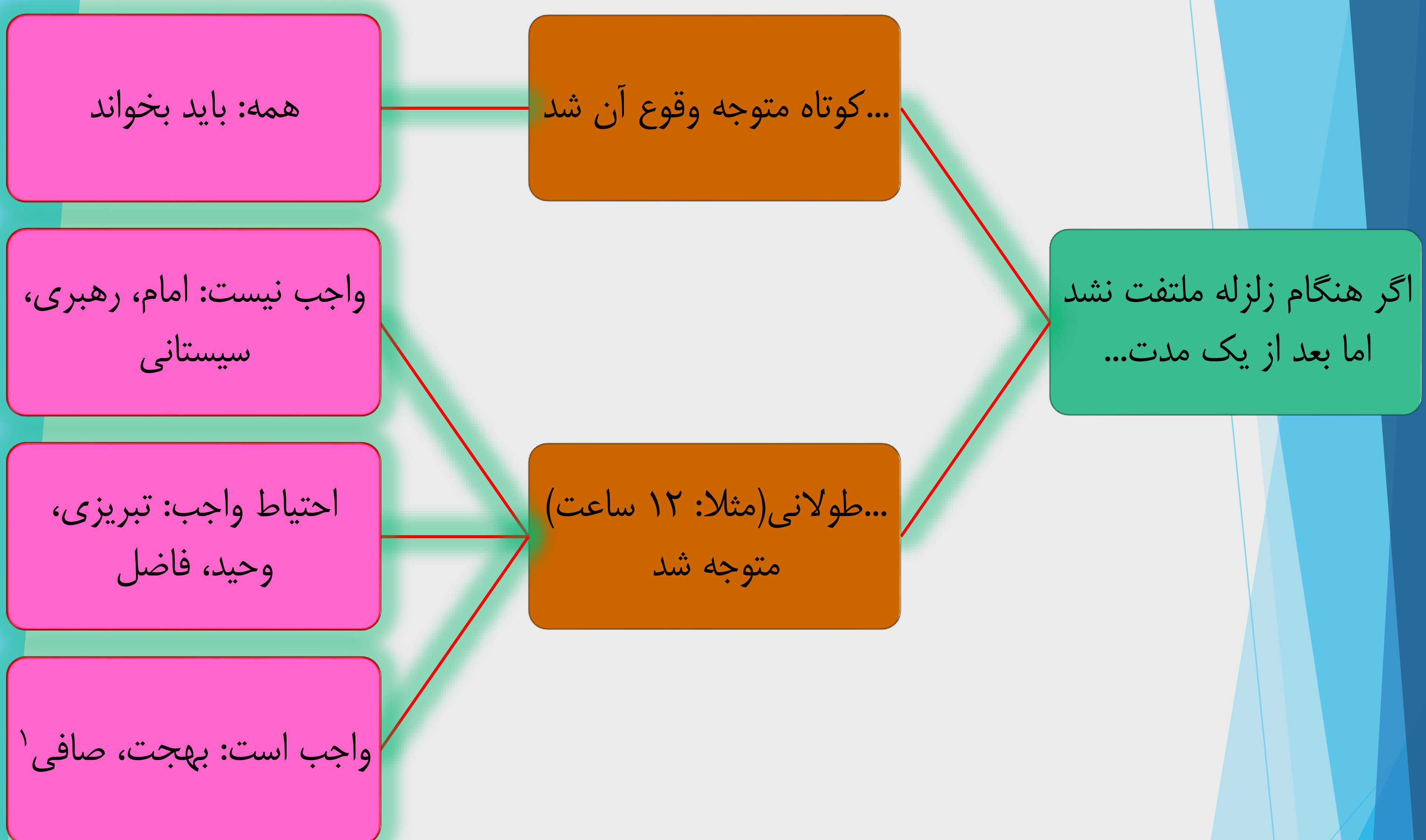
می شود: بقیه مراجع معظم[1]

توضیح: بنا بر نظر آن دسته از مراجع معظم که «بسم الله» را جزء سوره نمی دانند، لازم است که در قسمت اول پس از «بسم الله» حد اقل یک آیه اضافه گردد. مثلا: اگر بخواهد سوره توحید را بخواند می تواند به این نحو عمل نماید: قسمت اول: « بسم الله الرحمن الرحیم. قل هو الله احد»، قسمت دوم: « الله الصمد»، - و در اینجا برای آنکه پنج قسمت کامل شود یک آیه را دو قسمت می کند - قسمت سوم: « لم یلد»، قسمت چهارم: «و لم یولد»، قسمت پنجم: « و لم یکن له کفواً احد».

۱ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: /۲۹۴ م ۱۵۱۶، فاضل: احکام نوجوانان:۱۴۱ م ۳۵۲، تبریزی: رساله احکام بانوان:/ ۱۰۸ م ۴۴۶، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۱۹ م ۱۵۰۸

نماز آیات

حکم کسی که متوجه وقوع زلزله نشده است

۱

امام: ترجمه تحریر: ۱/۳۴۹ م ۷، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۴۸ س ۷۱۶ ، بهجت: جامع المسائل:۱/۴۸۱ ،سیستانی: منهاج الصالحین:۱/۲۴۰ م ۷۰۴، صافی: هدایة العباد:۱/۱۵۰ م ۸۶۸ ، تبریزی: منهاج:۱/۲۰۰ م ۷۰۴، فاضل: الاحکام الواضحة:/۱۹۰ م ۷۵۵، وحید: منهاج:۲/۲۱۸ م ۷۰۴

نماز آیات

حکم کسی که متوجه کسوفین نشده است

اگر تا پایان خسوف و کسوف هیچ متوجه نشود...

- اگر گرفتگی کلی نبوده است ← همه: قضا لازم نیست
- اگر گرفتگی کلی بوده است ← همه: قضا لازم است.[١]

١

وحید: توضیح المسائل: ۲۹۳/ م ۱۵۰۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۸۱۶ م ۱۴۹۹

نماز آیات

ترک عمدی نماز آیات

کسی که عمدا نماز آیات:

- را در کسوفین ترک نماید[1]
  - همه: باید تا آخر عمر آنرا به نیت قضا بخواند.[2]
- را در زلزله و مانند آن ترک نماید:
  - وحید، خوئی، زنجانی: تا آخر عمر بخواند. و بنا بر احتیاط واجب آنرابه نیت ما فی الذمه بجا آورد.
  - سیستانی، مکارم: دیگر قضا نمودن آن واجب نیست.
  - امام، بهجت، فاضل، نوری، صافی، گلپایگانی، اراکی: باید تا آخر عمر آنرا به نیت ادا بخواند.[3]

۱٤۲

این مساله ناظر به زمانی است که نماز را بخواهد بعد از باز شدن کامل بخواند. و الا حکم خواندن آن قبل از باز شدن کامل پیش از این گفته شد.

۱٤۳

وحید: توضیح المسائل:/۲۹۳ م ۱۵۰۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۱۵ م ۱۴۹۶

۱٤٤

وحید: توضیح المسائل:/۲۹۲ م ۲۹۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۸۱۶ م ۱۴۹۸

احکـام نماز
نماز جمعه

نماز جمعه

حکم نمازجمعه در زمان غیبت

صافی، گلپایگانی: نماز جمعه را می توان به امید مطلوب بودن خواند (نه وجوب) و بنا بر احتیاط واجب نماز جمعه به تنهایی مجزی نیست.

زنجانی: بنا بر احتیاط واجب نماز جمعه به تنهایی کافی نیست . همچنین بنا بر احتیاط واجب خواندن نماز ظهر در ساعتی که نماز جمعه در حال برگزاری است اشکال دارد.

تبریزی: در صورت امکان، احتیاط واجب در شرکت در نماز جمعه است. و بنا بر احتیاط واجب خواندن نماز ظهر در ساعتی که نماز جمعه در حال برگزاری است اشکال دارد.

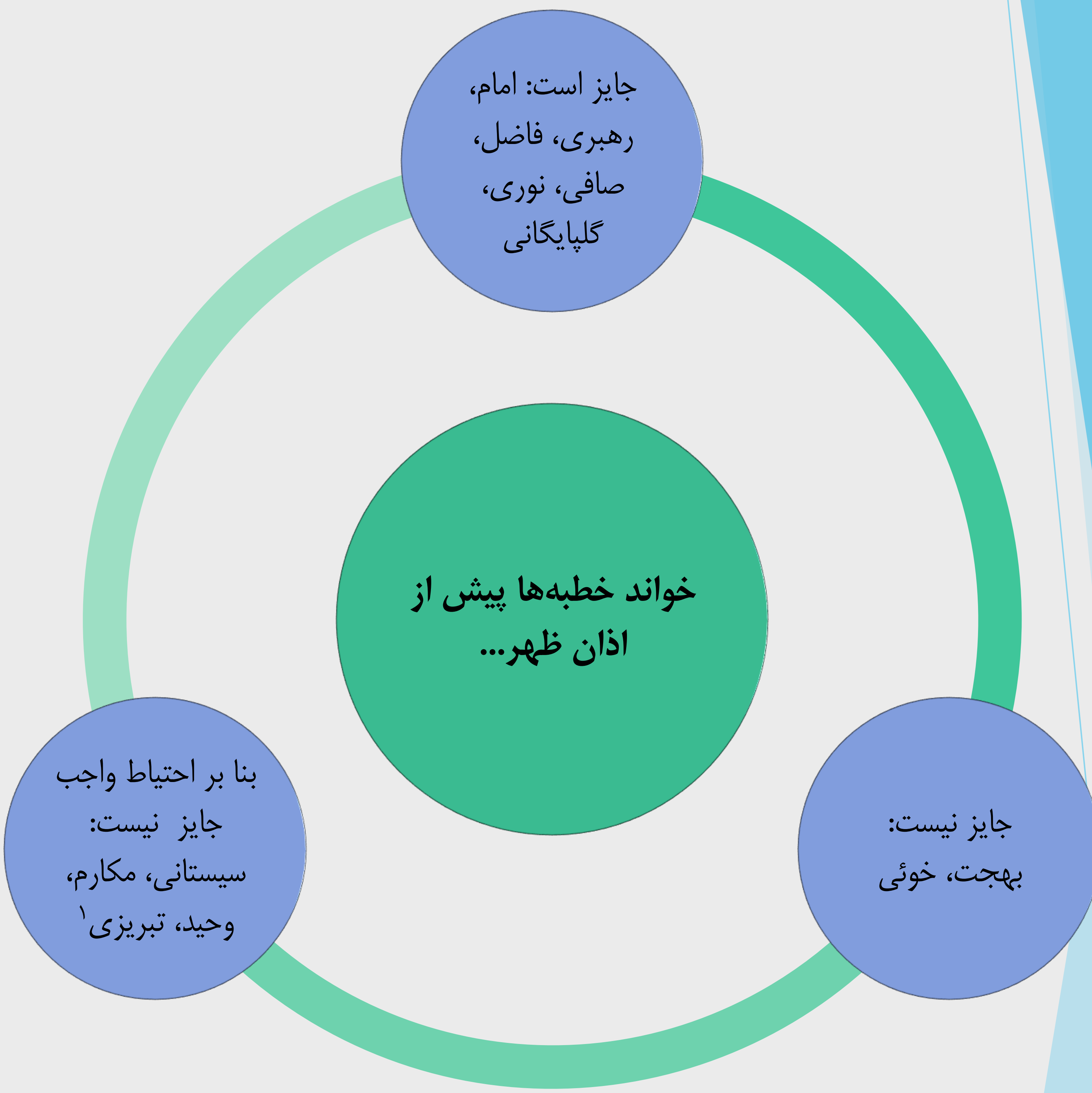
امام، رهبری، مکارم، سیستانی، وحید، بهجت، فاضل، نوری، تبریزی: هیچکدام از نماز جمعه و ظهر واجب تعیینی نبوده و هر کدام از آنها به تنهایی مجزی است.

خوئی: در صورت امکان، احتیاط واجب در شرکت در نماز جمعه است. اما اگر در همان ساعت هم نماز ظهر را بخواند صحیح است.[1]

1

امام: استفتائات:۳/ ۶۲۷ س ۱۸۰ و ۱/۲۷۴ س ۴۶۳ ، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۲۶ س ۶۲۳ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۷۶ س ۶۰۶ و ۶۰۷ ، خوئی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۶۱ سطر پنجم و ۱/۸۶۲ سطر هشتم . البته نظر ایشان در منهاج بر وجوب تخییری بوده و ظاهر بعدا تغییر یافته است. ، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۵۹ ، بهجت: استفتائات:۲/۲۵۶م ۲۴۶۸ ، حضرات آیات فاضل، مکارم، نوری، : توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۴۲ ، بهجت: جامع المسائل:۱/۲۴۰ ، ، صافی و گلپایگانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۶۲ م ۲ و ۱ ، وحید: منهاج:۲/۱۴۵ و توضیح المسائل:/۱۵۱ م ۷۴۰، زنجانی: توضیح المسائل:/۱۶۲ م ۷۴۲ و استفتاء شفاهی از دفتر، خوئی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۶۱ و ۱/۸۶۲ ، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۶۱ ، (تبریزی: اصل لزوم نماز جمعه: رساله جوانان:/۱۰۸ س ۳۲ و، رساله احکام بانوان / ۱۷۲ س ۲۴۳ ، استفتائات: ۲/۱۱ س ۵۰۴ و ۵۱۴ ، مساله اشکال در خواندن نماز ظهر در ساعت برگزاری نماز جمعه: رساله احکام جوانان:/۶۳ م ۱۹۴ البته ظاهرا قبل از این نظر ایشان بر وجوب تخییری بوده و بعدا تغییر یافته است ر.ک استفتائات: ۲/۱۱۰ س ۵۰۴ و منهاج: ۱/۱۸۹)

نماز جمعه
تقدیم خطبه‌ها بر اذان

۱

رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۲۶ س ۶۲۸، حضرات آیات امام، فاضل، تبریزی، نوری، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۴۹ م ۲۷ ، بهجت: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۷۳، صافی و گلپایگانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۶۴ م ۱۱، خوئی و سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۶۰، وحید: منهاج:۲/۲۰۷

نماز جمعه

امامت مسافر در نمازجمعه

مسافر...

- می تواند امام جمعه شود: بهجت، سیستانی
- بنا بر احتیاط واجب نمی تواند امام جمعه شود: صافی، فاضل
- نمی تواند امام جمعه شود: امام، رهبری، مکارم، نوری، تبریزی[1]

۱

امام: استفتائات: ۱/۲۶۹ س ۴۴۰، تبریزی: استفتائات:۲/ ۱۱۱ س ۵۰۸ البته در توضیح المسائل ایشان احتیاط واجب نموده اند (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۸۵ م ۱۲) ، بهجت: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۴۸۵، صافی: جامع الاحکام:۱/۱۰۱ س ۳۵۷ ، فاضل: جامع المسائل (فارسی):۱/۱۲۰ س ۴۳۴ ، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۹۴

نماز جمعه

حکم سخن‌گفتن میان خطبه‌ها

حکم سخن گفتن میان خطبه‌ها:

امام، فاضل، تبریزی و نوری: گوش سپردن به خطبه ها بنا بر احتیاط واجب لازم است. همچنین سخن گفتنی که مانع از شنیدن خطبه ها و از بین رفتن فائده آن باشد بنا بر احتیاط واجب اشکال دارد.

سیستانی: سخن گفتن به صورت عادی مکروه است اما اگر مانع شنیدن خطبه ها شود احتیاط واجب در ترک آن است.

بهجت: گوش سپردن به خطبه ها واجب است. و سخن گفتنی که مانع شنیدن خطبه ها باشد حرام است

مکارم: بنابر احتیاط واجب باید از سخن گفتن پرهیز نموده و به خطبه ها گوش فرا دهند. لکن سخن گفتن موجب بطلان نماز جمعه شخص نمی شود.[1]

نکته: در صورت ثبوت حرمت سخن گفتن و گوش نسپردن به خطبه های نماز جمعه، این حرمت صرفاً تکلیفی بوده و موجب بطلان نماز جمعه نمی گردد.[2]

۱ خوئی و سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۶۲، بهجت: توضیح المسائل:/ ۲۳۸ م ۱۶، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۵۲ م ۳۸

۲ ر.ک توضیح المسائل آیت الله بهجت:/ ۲۳۸ م ۱۶، توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۵۲ م ۳۸ و ۱/۸۵۲

احکـام نماز
نماز مسافر

نماز مسافر

شرط معتبر در شکسته‌شدن نماز

شرائط وجوب قصر:

- اول: طی مسافت شرعی (هشت فرسخ)[1]
- دوم: از ابتدا سفر، قصد رفتن به بیش از مسافت را داشته باشد.[2]
- سوم: قبل از رسیدن به مسافت نسبت به ادامه دادن مردد نشود.[3]
- چهارم: قبل از رسیدن به مسافت از قواطع سفر عبور نکند.[4]
- پنجم: سفر حرام نباشد.[5]
- ششم: خانه به دوش نباشد.[6]
- هفتم: کثیر السفر نباشد.[7]
- هشتم: از حد ترخص بگذرد (یعنی تا قبل از آن هنوز نماز تمام است)[8]

۱. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۸۳

۲. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۸۸ . لذا اگر در ابتدا قصد داشته باشد که – مثلا – تنها ۱۵ کیلومتر برود اما در میانه راه تصمیم بگیرد که مسافت بیشتری را طی کند؛ اگر مسافت باقیمانده به حد ۸ فرسخ نرسد نماز شکسته نمی شود. حتی اگر مجموع مسافت گذشته و باقیمانده روی هم ۸ فرسخ بشود. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۸۸ م ۱۲۸۱)

۳. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۹۱

۴. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۹۴ . نکته: مقصود از قواطع سفر در اینجا وطن یا محلی است که بنا دارد ۱۰ روز در آنجا بماند.

۵. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۹۵

۶. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۰۰

۷. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۰۱

۸. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۰۷

نماز مسافر

مسافت شرعی

مسافت شرعی (۴فرسخ)برابر است با...

۲۲ کیلومتر: سیستانی، وحید، صافی، نوری، تبریزی، خوئی، گلپایگانی

۲۲/۵ کیلومتر: امام،رهبری، بهجت، فاضل

۲۱/۵ کیلومتر: مکارم

۲۰ کیلومتر: زنجانی[1]

۱

امام: استفتائات:۱/۱۹٤ س ۲۳۸ ، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر معظم له، بهجت: استففتائات: ۲/ ۳۹٦ س ۲۹۸۳، وحید: توضیح المسائل: /۲۵٤، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/٦۸۳

نماز مسافر
مسیری که رفت و برگشت آن متفاوت است

رفتن نباید کمتر از ۴ فرسخ باشد : امام، رهبری، فاضل

علاوه بر اینکه مجموع رفت و برگشت ۸ فرسخ است..

هر کدام از رفت و برگشت کمتر از ۴ فرسخ نباشد: وحید، نوری، صافی، خوئی

هیچ کدام از رفت یا برگشت لازم نیست به تنهایی چهار فرسخ باشد: سیستانی، مکارم، تبریزی، زنجانی[۱]

۱

رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۲۸ س ۶٤۰، وحید:/۲۵۵ م ۱۲۸۱، توضیح المسائل:/ بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/٦۸٤ م ۱۲۷۲

نماز مسافر
ابتدا و انتهای مسافت

ابتدا و انتهای مسافت:

ابتدای آن آخر شهر مبدا و انتها اول شهر مقصد است: رهبری، مکارم، وحید، فاضل ، تبریزی

سیستانی: ابتدای مسافت آخر شهر مبدا است(مگر در شهرهای یزرگ که ابتدا محله است) و انتهای مسافت مطلقا آخرین مقصد انسان در شهر مقصد است.

امام: ابتدای مسافت آخر شهر مبدا و انتهای آن اول شهر مقصد است(مگر در شهر های بزرگ که هم ملاک در ابتدا و هم ملاک در انتها محله است)

بهجت: ابتدای مسافت مطلقا آخر شهر مبدا و انتهای آن ابتدای شهر مبدا است (مگر اینکه مقصد و مطلوب او تنها نقطه خاصی از شهر باشد که در این صورت ملاک در انتها مطلقا همان نقطه است)[1]

1

امام: استفتائات:۱/۲۸۰ س ۲۸۱ و ترجمه تحریر الوسیله:۱/۴۵۱، تبریزی: استفتائات:۱/۱۰۱ س ٤٨٤، مکارم: استفتائات: ۱/۷٦ س ۲۰۹، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی باب مسافت

نماز مسافر

مسألهٔ بلاد کبیره

در شهرهایی که فاصله برخی محله های آن با یکدیگر بسیار زیاد است، هر گاه فرد از محله خود به نقطه دیگری از شهر برود که فاصله آن با محل خودش بیش از مسافت (۸ فرسخ) باشد؛ از میان مراجع تنها مرحوم امام (ره) به فتوا و آیت الله گلپایگانی به احتیاط واجب معتقدند که فرد مذکور حکم مسافر را داشته و هر محله برای خود در حکم شهری جداگانه می باشد.[۱]

۱

ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷٤۸

نماز مسافر
سفر فرزند بدون رضایت پدر

سفر فرزند در سفر (غیرواجب) بدون رضایت پدر...

مطلقا کامل است:
بهجت، نوری، صافی

در صورت ایذاء پدر، کامل است: امام، رهبری، وحید، فاضل

اگر موجب ایذاء شود و اذیت شدن هم از روی شفقت باشد، کامل است: سیستانی[1]

1

مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۶۹۵ ذیل شرط پنجم، وحید: توضیح المسائل:/۲۵۹ م ۱۳۰۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۹۶ م ۱۲۹۵

نماز مسافر

سفر زن بدون رضایت شوهر

نماز زن در سفر (غیرواجب) بدون رضایت شوهر...

- در صورت صدق نشوز، کامل است: خوئی[۱]
- بنا بر احتیاط واجب مطلقا کامل است: مکارم
- مطلقا کامل است: امام، بهجت، سیستانی، نوری، صافی، تبریزی، فاضل

۱ همه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۶۹۵ در ضمن شرط پنجم

نماز مسافر
اقسام کثیرالسفر

- کثیر السفر
  - شغلی
    - شغله السفر: کسی که شغل او با سفر تلازم دارد. مانند: راننده خارج شهر
    - شغله فی السفر: کسی که شغل او با سفر تلازم ندارد. اما اکنون وی برای شغل خود سفر می کند: مانند: معلم، فروشنده دورگرد و ...
  - غیرشغلی:سفر برای امری که در مقابل آن مزد دریافت نمی شود. مانند: سفر زیارتی، تفریحی و...

نکته: سفر دانشجویی که بورسیه است و سربازی که دوره آموزشی را طی نموده است و حقوق می گیرد، شغلی محسوب می شود. همچنین مقام معظم رهبری در اصل اینکه آیا دانشجو و محصل مطلقا حکم کثیر السفر را دارد یا خیر احتیاط واجب دارند و مقلدین ایشان – چنانچه بقیه شرائط کثیر السفر را دارا باشد – می توانند در اصل مساله مذکور به مرجع بعدی رجوع نموده و نماز خود را کامل بخواند.

نماز مسافر

کثیرالسفری که نماز او کامل است

مقصود از کثیر السفری که نماز او کامل است...

- تنها شغله السفر است: امام
- تنها شغلی(اعم از شغله السفر وشغله فی السفر) و در تحصیلی احتیاط واجب درجمع: رهبری
- مطلقا:(اعم از شغلی و غیر شغلی):سیستانی، مکارم، بهجت،فاضل، زنجانی، وحید،صافی
- تنها شغلی (اعم از شغله السفر وشغله فی السفر) است: نوری، تبریزی، خوئی[1]

[1] تبریزی و زنجانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۰۱ ذیل شرط هفتم، بهجت: استفتائات: ۲/ ۴۲۷ س ۳۰۸۳، مکارم: استفتائات: ۲/ ۲۱۲ س ۲۸۰ و ۲۸۱، سیستانی: منهاج: ۱/۲۹۶ م ۹۱۶ ، خوئی: منهاج: ۱/۲۴۶ م ۹۱۶، وحید: منهاج: ۲/ ۲۷۳ م ۹۱۶، صافی: استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۱۶۵

نماز مسافر
میزان در صدق کثیرالسفر

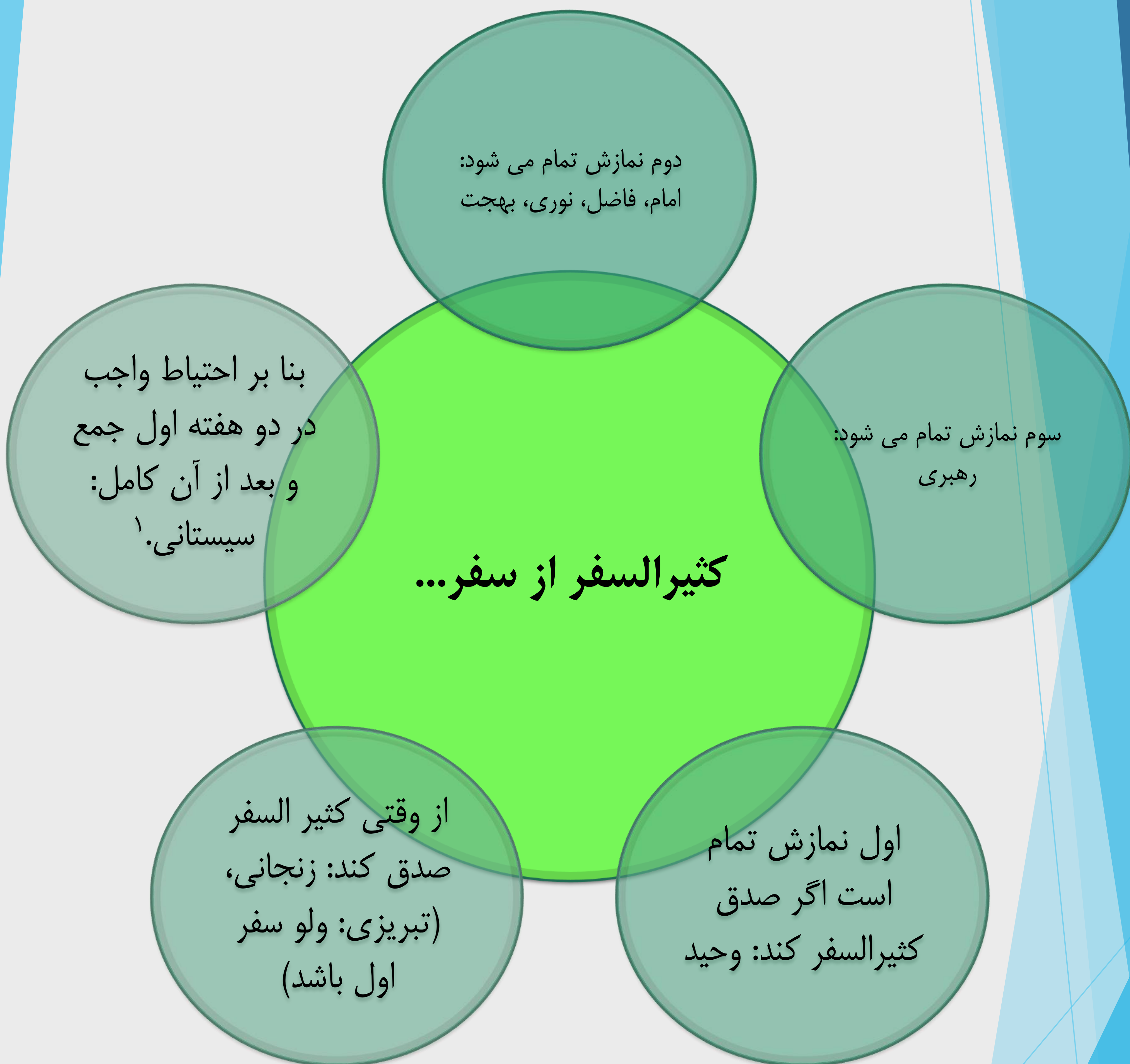
میزان در تحقق کثرت سفر:

- امام: در طول حد اقل دوماه، هر کمتر از ده روز یک بار به سفر برود.
- رهبری: یا در طول حد اقل سه ماه هر کمتر از ده روز یک بار، یا در طول حد اقل دو ماه هر کمتر از ده روز دو بار، و یا در طول یک ماه هر روز
- سیستانی: اگر کثیر السفر (حد اقل ۱۰ روز در ماه، هر روز یک سفر دارد) یا (۱۰ روز متوالی در ماه در سفر باشد ولی در ضمن ۲ سفر یا بیشتر) به شرط اینکه سفرها (در یک سال؛ ۶ ماه)و یا (در چند سال؛ هر سال ۳ ماه) ادامه داشته باشد نماز تمام است. اما اگر در صورتهای فوق تعداد سفر در هر ماه ۸ یا ۹ روز باشد؛ احتیاط واجب در جمع است. اما اگر تعداد روزها زیر ۸ روز در ماه باشد نماز قصر است. مگر در راننده که اگر هفته ای دو سفر هم داشته باشد و عرف او را کثیرالسفر بداند نماز او تمام است.
- بهجت: یا در طول حد اقل دوماه، هر کمتر از ده روز یک بار و یا در طول یک ماه هر روز. و کسی که می خواهد تنها در طول بیست روزهر روز یک سفر کند باید عمل به جمع کند.
- فاضل: در طول حد اقل یک ماه؛ ۴ سفر- با فاصله کمتر از ۱۰ روز- کافی است.
- تبریزی: حد اقل در طول دو ماه؛ هفته ای ۱ مرتبه یا بیشتر برود. اما اگر ۷ تا ۱۰ روز یک بار می رود احتیاط واجب در جمع است؛ (البته اگر روزه گرفت قضا ندارد)
- صافی: حد اقل در طول چهار ماه؛ هفته ای یک مرتبه یا بیشتر سفر کند.
- مکارم:
  - یا در طول یک ماه؛ هر روز برود (هر چند جمعه ها نرود)
  - یا در طول ۴۵ روز؛ هر روز برود (حتی اگر پنجشنبه و جمعه ها نرود)
  - یا درر طول حد اقل دو ماه؛ هفته ای حد اقل ۳ روز یا ۱۲ روز در ماه برود.[۱]

۱

همه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۱۶۵

نماز مسافر
زمان فعلیّت‌یافتن کثرت سفر

۱

بهجت: استفتائات:۲/۴۲۹ س ۳۰۹۴، فاضل: جامع المسائل:۱/۱۳۸ س ۵۰۸ ،صافی: استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۱۶۵

نماز مسافر

اقامت ده روزه در بین سفرهای کثیر

هرکاه کثیر السفر ۱۰روز سفر نکند، نماز او...

در اولین سفر پیش رو شکسته است:امام، رهبری، مکارم

ازهمان سفر اول مطلقا کامل است:سیستانی

در اولین سفر پیش رو شکسته است. مگر اینکه در غیر وطن بدون قصد مانده باشد که در این حالت در سفر اول احتیاط واجب در جمع است: صافی

وحید:

- در شغله السفر...
  - اگر در وطن مانده ؛سفر اول مطلقا قصر
  - درغیر وطن مانده؛ اگر با قصد مانده سفر اول قصر است اما اگر بدون قصد مانده تمام است.
- در شغله فی السفر و مسافر غیر شغلی...
  - درسفر اول احتیاط واجب مطلقا در جمع است.[1]

[1] همه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۰۵ م ۱۳۱۳ و کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۱۷۸

نماز مسافر
ملاک حد ترخّص

میزان در تحقق حد ترخص این است که...

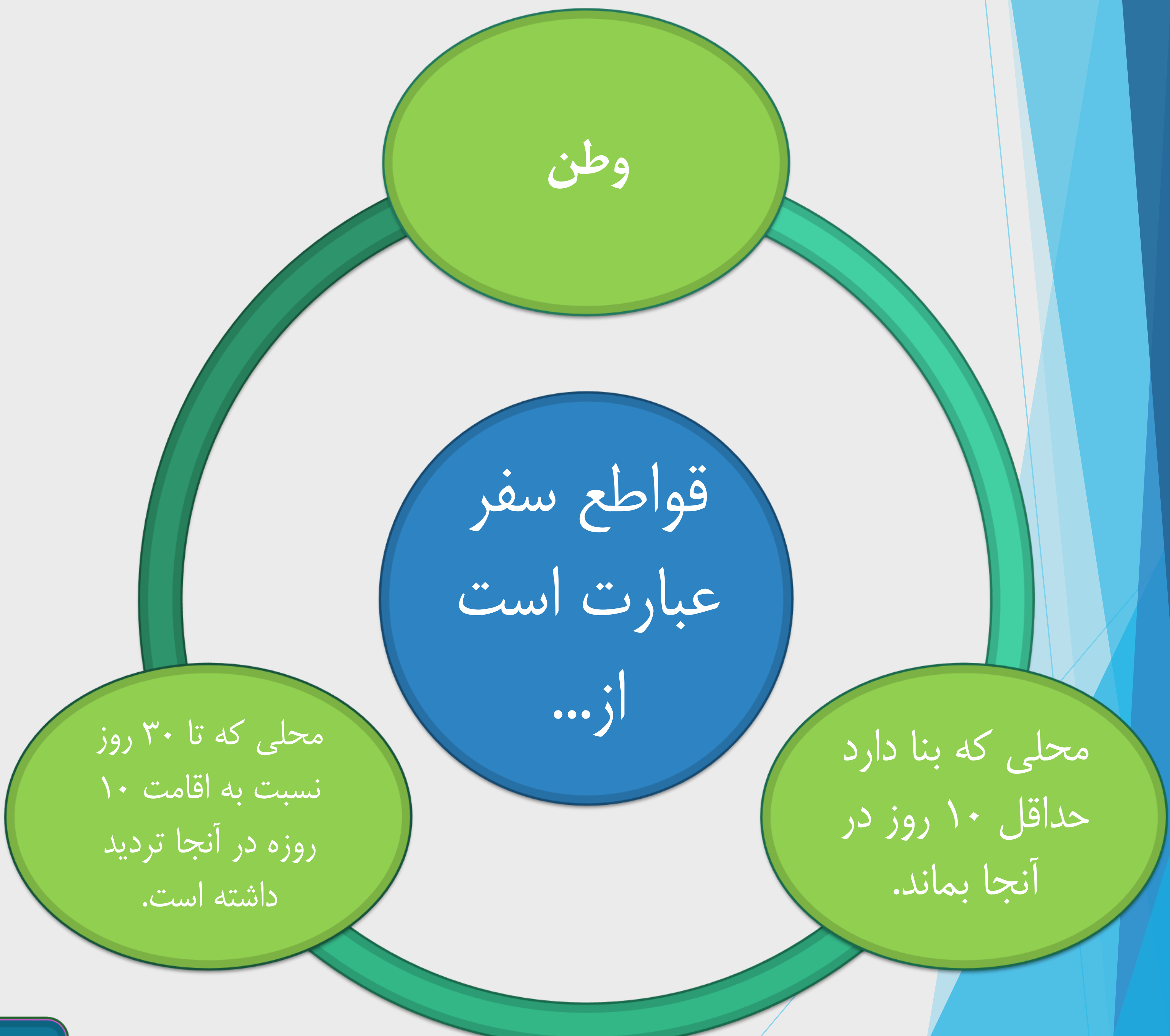
- اذان را نشنیده و دیوارهای شهر را نبیند: امام، بهجت، فاضل، نوری
- اذان را نشنیده و اهل شهر او را نبینند: زنجانی، خوئی، تبریزی
- اهل شهر و کسانی که در توابع شهر هستند او را نبینند: سیستانی
- شنیده نشدن اذان کافی است: رهبری
- مکارم: یا اذان شهر را نشنود و یا مردم شهر او را نبینند. به شرط اینکه با حصول یکی از دو علامت علم به عدم علامت دیگر نداشته باشد که در این صورت وظیفه جمع است[1]

نکته: چنانکه پیش از این – در بحث بلاد کبیره– گفته شد مرحوم امام ملاک در ترخص را دیوارها و اذان محله می دانند نه شهر

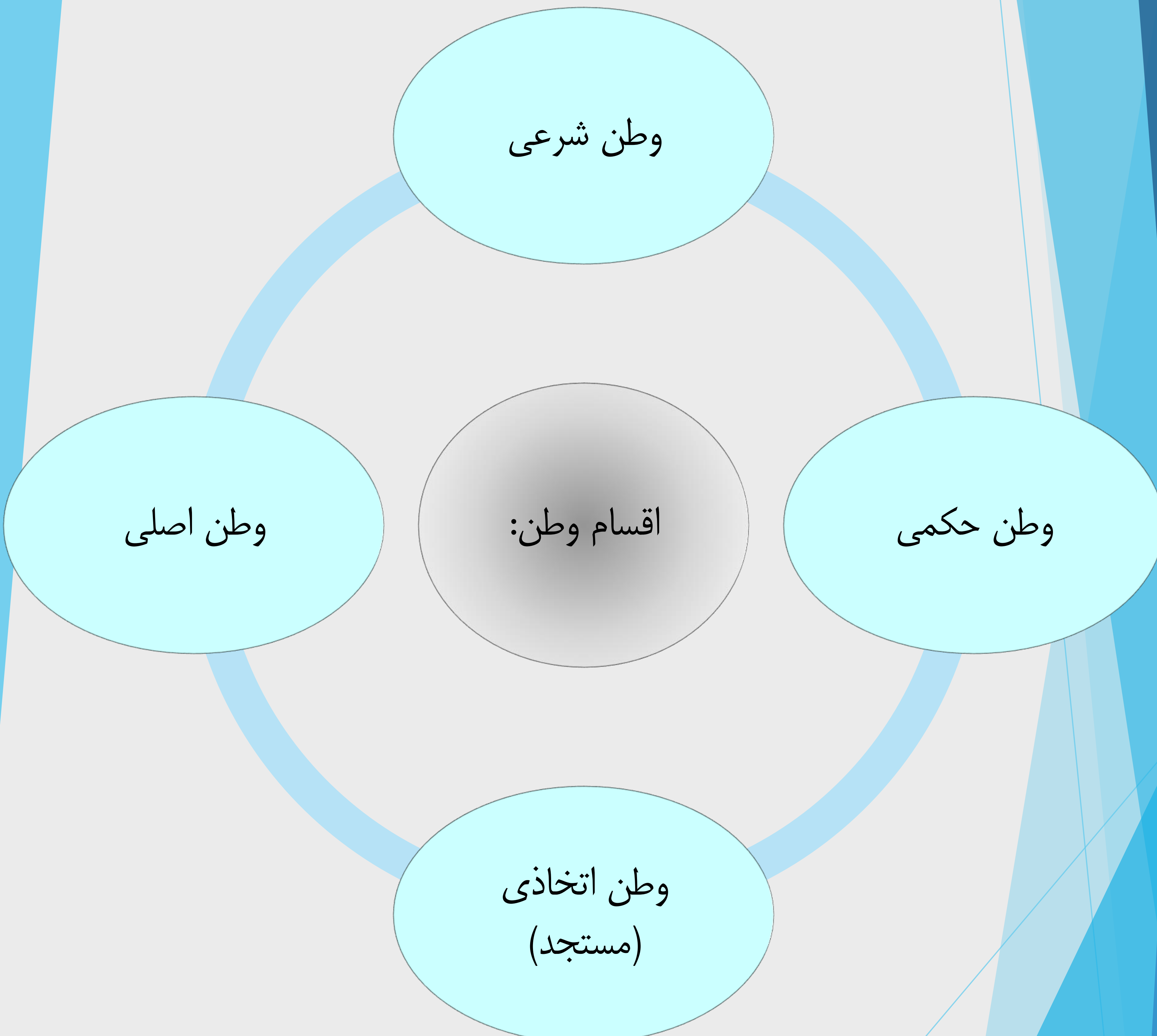
۱ رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۳۹ س ۶۷۷، وحید: توضیح المسائل:/۲۶۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۰۷ ضمن شرط هشتم

نماز مسافر
قواطع سفر

مقصود از قواطع سفر مکان‌هایی است که وقتی مسافر در آنجا قرار بگیرد، سفر او قطع گردیده و نمازش کامل خواهد بود. این مکانها عبارتند از:

نماز مسافر
اقسام وطن

نماز مسافر

وطن اصلی

تعریف وطن اصلی: جایی است که انسان در آن متولد گردیده و...

در آن رشد پیدا کرده است: امام، فاضل، صافی، زنجانی، خوئی

تا زمان بلوغ در آنجا زندگی کرده است: بهجت

حد اقل تا ۵ الی ۶ سال در آنجا زندگی کرده است: رهبری

اگر وطن والدین باشد صرف تولد در آن کافی است: سیستانی[۱]

۱ امام: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۴۵ س ۶۹۵، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۴۳ س ۶۹۵، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۳۷

نماز مسافر
وطن اتّخاذی

تعریف وطن اتخاذی: جایی است که انسان تصمیم گرفته است که...

برای همیشه در آنجا بماند:
امام، رهبری، سیستانی، فاضل، بهجت، وحید، تبریزی

قصد دوام ننموده ولی ماندن در آنجا را نیز مقید به مدتی خاص نکرده است: صافی، نوری، زنجانی

قصد دوام ننموده ولی بنا دارد مدتی طولانی بماند: مکارم[1]

۱

امام: استفتائات:۱/۲۵۳ س ۳۹۹، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۴۵ س ۶۹۵، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۳۹

نماز مسافر
زمان فعلیّت‌یافتن وطن اتّخاذی

نماز انسان در وطن اتخاذی شکسته است...

- تا وقتی که صدق عرفی وطن حاصل شود: امام، سیستانی، مکارم، صافی، بهجت
- تا ۲، ۳ ماه: رهبری
- تا ۶ ماه (مگر اینکه قبل از آن صدق وطنیت حادث شود): فاضل[۱]

نکته: مکلف می تواند در این مدت نماز راشکسته خوانده یا قصد ده روز نموده و کامل بخواند.

۱ بهجت: استفتائات:۲/۴۰۳ س ۳۰۰۳، صافی: جامع الاحکام:۱/۱۰۶ س ۳۸۱، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۴۰

نماز مسافر

تعدّد وطن

انسان می‌تواند با احراز شرایط...

- تنها ۲ وطن داشته باشد و در بیش از آن احتیاط واجب در جمع است: امام، فاضل
- تنها ۳ وطن داشته باشد: مکارم
- محدودیت ندارد(البته با احراز شرائط وطن): سیستانی، صافی، بهجت، وحید، تبریزی
- زنجانی: تنها دو وطن و باید در هر کدام شش ماه زندگی کند
- رهبری: انسان می تواند بیش از دو وطن فعلی جدید داشته باشد(به این معنا که یکی از آنها وطن اصلی و یا هر دو اتخاذی باشد که فقط در آن دو زندگی کند) و اگر بخواهد وطن سومی اختیار کند به نحوی که در هر کدام چهار ماه از سال زندگی کند، در صورتی که عرفا آنجا را وطن او بدانند مانعی ندارد اما در صورت عدم صدق عرفی نسبت به وطن سوم احتیاط واجب در جمع است.[1]

۱

زنجانی: توضیح المسائل :/ ۲۸۴ م ۱۳۴۱، مکارم: توضیح المسائل:/ ۲۱۹ م ۱۱۶۲، صافی: جامع الاحکام:۱/۱۰۶ س ۳۸۰، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۳۹

نماز مسافر
اعراض از وطن

اعراض از وطن به این است که...

- ترک عملی وطن کند. به این معنا که حد اقل در طول ۵ سال؛ هر سال حد اقل ۹۰روز- ولو به صورت پراکنده- به آنجا نرود. (یا می داند از الآن چنین خواهد بود): مکارم
- تصمیم داشته باشد که دیگر برای زندگی دائم به آنجا نرود: امام، رهبری، سیستانی، بهجت، نوری فاضل، خوئی
- بداند که دیگر برای زندگی دائم به آنجا بر نمی گردد کافی است و نیازی به قصد عدم بازگشت ندارد: صافی، تبریزی، گلپایگانی
- وحید: قصدی است. لکن این قصد می تواند به تبع قصد دیگری [مانند:شوهر] محقق شود. [1]

نکته: بنا بر آنچه گفته شد. اگر برای یکی از مقلدین حضرت آیت الله مکارم اتفاق بیافتد که در طول ۵ سال مجموعا ۹۰ روز به وطن خود نرود یا از اکنون بداند که طی حد اقل ۵ سال نخواهد توانست سالی ۹۰ روز به وطن برود، دیگر آنجا وطن او نخواهد بود هر چند بنا داشته باشد که در آینده برای زندگی دائم به آنجا برود.

۱

رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۴۵ س ۶۹۴، تبریزی: استفتائات: ۲/۸۸ س ۳۹۷، فاضل: جامع الاحکام: ۱/۱۲۹ س ۴۶۸، بهجت: استفتائات: ۲/ ۴۰۴ س ۳۰۱۰، صافی: جامع الاحکام: ۱/۱۰۳ س ۳۸۸، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۴۲

نماز مسافر
وطن حکمی

هستند: رهبری، سیستانی، مکارم، تبریزی، وحید

کسانی که معتقد به وطن حکمی..

نیستند: امام، بهجت، فاضل، نوری، صافی[1]

1

وحید: توضیح المسائل: / ۲۶۵ م ۱۳۳۹، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۱۴، سیستانی، تبریزی و خوئی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۱۵، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۵۱

نماز مسافر
معیار تحقق وطن حکمی

مقدار لازم برای صدق وطن حکمی؛

- رهبری: ۷ الی ۸ سال
- تبریزی: ۸ سال
- مکارم:
  - یا در طول حد اقل ۲ سال؛ سالی۹۰ روز بماند(ولو پراکنده)
  - یا اینکه بخواهد تنها یک سال کامل در آنجا بماند.
- سیستانی:
  - یا در طول ۱/۵ سال؛ هر ماه ۲۲ روز و هر روز ۲٤ ساعت، یا در طول ۳ سال؛ هر ماه ۱۵ روز و هر روز ۲۰ ساعت، یا در طول ٤ سال؛ هر ماه ۷یا ۸ روز و هر روز ۲٤ ساعت یا در طول ۳ سال؛ هر ماه ۲۲ روز هر روز ۱۲ ساعت یا در طول ٥ سال؛ هر ماه ۱٥ روز و هر روز ۱۲ ساعت یا در طول ٤ سال؛ هر ماه ۲۰ روز وهر روز ۸ ساعت،یا در طول ٤ سال؛ هر ماه ۲۲ روز وهر روز ٦ ساعت، یا در طول ٥ سال؛هر ماه٦ روزهر روز۲٤ساعت (احتیاط واجب درجمع) یا در طول۷سال هرماه٦ روز هرروز۱۲ساعت(احتیاط واجب درجمع)[1]

۱ امام: استفتائات:۱/۱۷ س ۳۶ و ترجمه تحریر:۱/۴۶۸، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۱۵، فاضل: توضیح المسائل:/ ۲۲۰ م ۶۸۸، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۱۴، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۵۱

نماز مسافر
وطن شرعی

کسانی که قائل به وطن شرعی...

می باشند:
خوئی، صافی

نمی باشند:
بقیه مراجع معظم

۱

ر.ک کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ٢٤

نماز مسافر
خروج از محل اقامت ده روزه

اگر انسان بنا داشته باشد که در محلی قصد ۱۰ روز کند اما تصمیم داشته باشد که در این مدت به کمتر از مسافت برود...

اگر بعد از خواندن یک نماز۴ رکعتی ، تصمیم بگیرد که به کمتر از مسافت برود و یا تصمیم داشته باشد که بعد از گذشتن ۱۰روز تا کمتر از مسافت شرعی از محل خارج شود

همه: به هر اندازه که به مقدار کمتر از مسافت برود، دیگر مخل به اقامه نیست[1]

اگر پیش از خواندن یک نماز ۴ رکعتی تصمیم داشته باشد در طول ده روز به کمتر از مسافت برود...

مکارم: فقط تا ۲ ساعت از هر روز اشکال ندارد.

امام، نوری: فقط تا دو ساعت در مجموع ده روز بلامانع است.

رهبری: فقط تا ۶ الی۷ ساعت در مجموع ده روز جایز است

سیستانی: تا نصف روز مخل نیست ولی آنقدر این کار را تکرار نکند که گفته شود در هر دو مکان اقامت نموده است.

بهجت: اگر تصمیم داشته باشد که عمده روز را در محل اقامت باشد کافی است.

زنجانی: محل خواب آنجا باشد کافیست.

صافی، گلپایگانی: در این فرض که از ابتدا قصد خروج دارد مطلقا نمی تواند قصد اقامه کند.[2]

نکته: آنچه گفته شد مربوط به زمانی است که فرد بنا دارد به اندازه کمتر از مسافت (۸ فرسخ) خارج شود والا بدیهی است که خروج به اندازه مسافت مطلقا مخل به اقامت است. البته اگر از ابتدا چنین قصدی نداشته و بعد از خواندن یک نماز چهار رکعتی تصمیم به خروج بیش از مسافت بگیرد؛ تا وقتی در آنجا است نماز کامل است.

[1] کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۶۷

[2] امام: استفتائات:۱/۲۲۷ س ۳۳۱، فاضل: جامع المسائل:۱/۱۳۲ س ۴۸۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۱۸ م ۱۳۳۸ و کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۶۷

نماز مسافر
نحوهٔ محاسبهٔ ده روز شرعی

نحوه محاسبه ده روز:

- اگر ما بین غروب آفتاب تا اذان صبح وارد شود...
  - از صبح تا غروب پیش رو را یک روز حساب می کند. لذا مدت ده روز در غروب روز دهم به اتمام می رسد.
- اگر ما بین اذان صبح تا غروب آفتاب وارد شد...
  - باید ده روز را بر اساس ساعت محاسبه نماید. یعنی از ساعت ورود تا ۲۴۰ ساعت

نکته: در میان مراجع معظم تنها حضرات آیات خوئی و تبریزی حد فاصل اذان صبح تا طلوع آفتاب را ملحق به شب (یعنی قسم اول در جدول فوق) می دانند.

۱

ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۱۷ م ۱۳۳۶ و ۱/۲۵۶ م ۴۴۳ و...

نماز مسافر

حالات مسافر نسبت به قصد ده روز

- وقتی مسافر وارد محلی می شود...
  - یا مطمئن است که حد اقل ده روز می ماند ← نماز کامل است.
  - یا مطمئن است که به اندازه ده روز نمی ماند ← نماز شکسته است.
  - یا در ماندن حد اقل ده روز ، شک دارد ← نماز شکسته است.[1]

[1] ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۲۰ م ۱۳۳۹ الی ۱۳۴۱

نماز مسافر

حالات وقوع اشتباه در شکسته و تمام خواندن نماز

- کسی که وظیفه‌اش...
  - تمام بوده ولی شکسته خوانده...
    - در مورد جاهل به حکم قصد عشره بنا بر احتیاط واجب و غیر آن به فتوا باطل است: مکارم، وحید سیستانی
    - باطل است مگر در جاهل به حکم قصد عشره [1]: تبریزی، خوئی، زنجانی
    - مطلقا باطل است: امام [2]
  - شکسته بوده ولی تمام خوانده، اگر...
    - فراموش کرده مسافر است
      - همه: تنها اگر در وقت متوجه شود اعاده لازم است.[3]
    - اساسا نمی دانست نماز مسافر قصر است
      - همه: مطلقا صحیح[4]
    - حکم مسافر را می دانست اما این مساله خاص را بلد نبود[5]
      - مطلقا باطل: امام، رهبری، فاضل، نوری
      - تنها اگر در وقت فهمید اعاده کند: صافی وحید، تبریزی، گلپایگانی
      - تنها اگر در وقت فهمید احتیاط واجب در اعاده است: سیستانی، مکارم، بهجت[6]

۱. یعنی: اگر مسافر بنا داشته است که بیشتر از ده روز در جایی بماند و در عین حال نماز را جهلا شکسته خوانده باشد، اعاده لازم نیست.
۲. وحید: توضیح المسائل:/ ۲۷۱ م ۱۳۷۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۳۱ م ۱۳۶۳
۳.وحید: توضیح المسائل:/ ۲۷۰ م ۱۳۷۰، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۳۱ م ۱۳۶۲(البته این حکم فراموش نمودن مسافر بودن است نه فراموش نمودن حکم مسافر)
۴.ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۷۳۰ م ۱۳۵۹
۵. در فقه به چنین کسی جاهل به خصوصیات گفته می شود.
۶.وحید: توضیح المسائل:/ ۲۷۱ م ۱۳۶۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۷۳۰ م ۱۳۶۰ و کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۸۵

نماز مسافر

مواضع تخییر

امام: مسجد الحرام و مسجد النبی (حتی بخش های جدید) و مسجد کوفه، حرم حسینی و مسجد و رواق متصل به حرم

رهبری: شهر مکه و مدینه فعلی، مسجد کوفه، و در حرم حسینی بنا بر احتیاط واجب تنها حائر.

سیستانی: تمام شهر مکه و مدینه و کوفه، حرم حسینی تا ۱۱/۵ متری قبر مطهر.

مکارم: شهر مکه و مدینه، مسجد کوفه با اضافات جدید، روضه حسینی (البته در رواق و صحن قصر است)

وحید: مکه قدیم(از عقبه مدنیین تا ذی طوی)،مدینه زمان پیامبر(ص)،شهرکوفه،روضه حسینی(در رواق و صحن قصر)

بهجت: مسجد الحرام قدیم، مسجد کوفه قدیم، مسجد النبی قدیم،(در اضافات این مساجد احتیاط واجب در قصر) و حرم حسینی(تنها حائر)

صافی و نوری: تمام مکه و مدینه،مسجد کوفه قدیم، حائر حسینی(دورتر از اطراف ضریح احتیاط واجب در قصر)[۱]

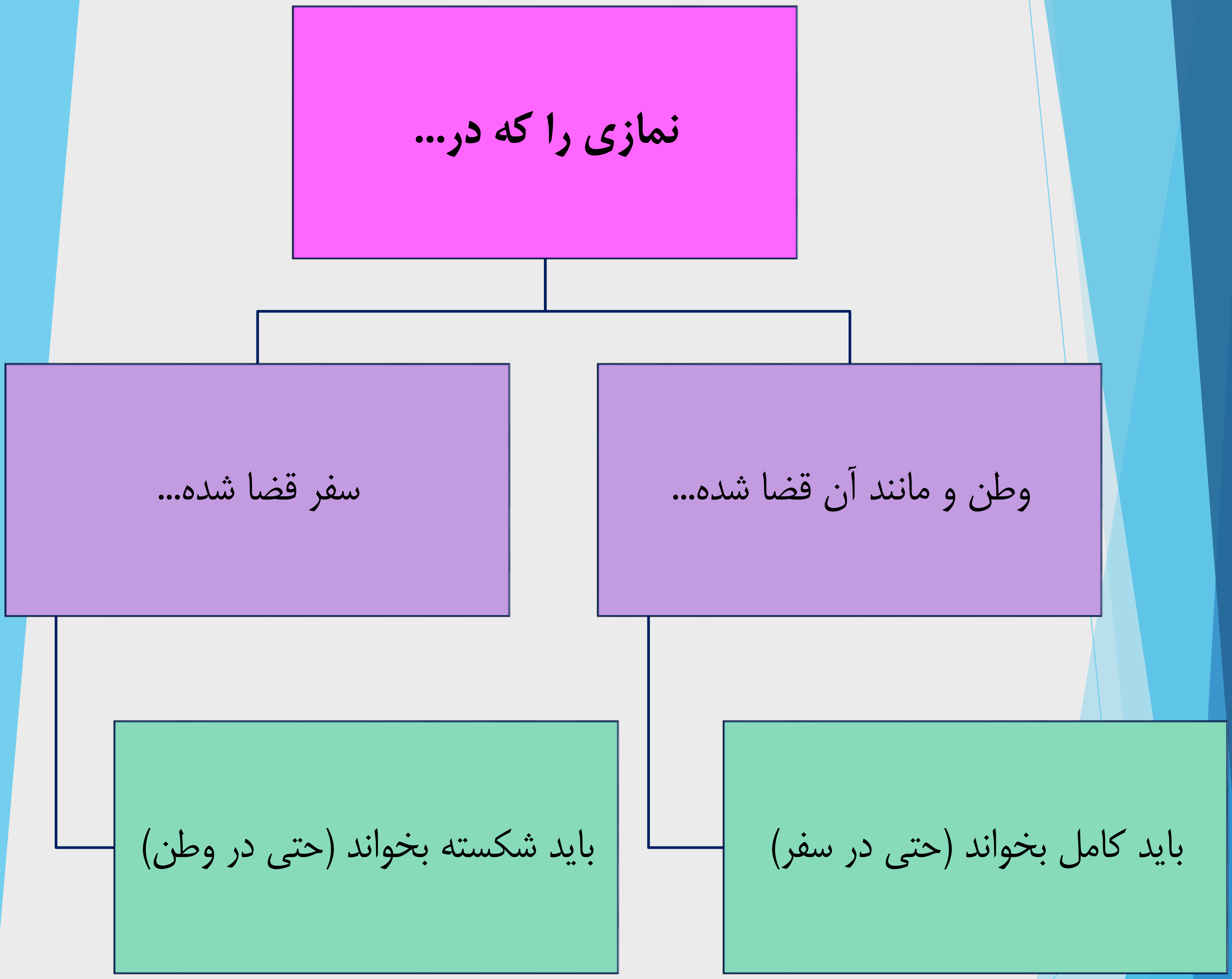
نکته: نماز مسافر به صورت قصر در تمام نقاط فوق مجزی است لکن جواز تمام خواندن بستگی به جدول فوق دارد.

۱

همه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۷۲۸ م ۱۳۵۶ و کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۸۷

نماز مسافر

حکم نماز قضای مسافر

نماز مسافر
خواندن نوافل در سفر

رهبری و مکارم : نوافل صبح، مغرب، و نماز شب جایز است اما نافله ظهر و عصر نباید خوانده شود. و خواندن نافله عشاء نیز بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

بهجت: نوافل صبح، مغرب، و نماز شب جایز است اما نافله ظهر و عصر نباید خوانده شود. و خواندن نافله عشاء جایز است. البته احتیاط مستحب این است که به امید ثواب بخواند.(نه با قصد استحباب)

بقیه مراجع معظم: نوافل صبح، مغرب، و نماز شب جایز است اما نافله ظهر و عصر نباید خوانده شود. و خواندن نافله عشاء به قصد رجاء[1] جایز است.[2]

1 برخی از مراجع معظم نسبت به لزوم نیت رجاء در نافله عشاء فتوا و برخی احتیاط واجب دارند.

2 وحید: توضیح المسائل معظم له:۱۵۸/. م ۷۷۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۴۲۶ م ۷۶۷ و کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص ۲۹۳

احکام روزه

روزه

وقتِ نیّت روزه

برای نیت روزه...	واجب معین (مثل: رمضان ونذر معین)	همه (الا زنجانی):تا قبل از اذان صبح وقت دارد.[1]
	واجب غیر معین (مثل:قضای رمضان، نذر غیر معین)	همه (الا زنجانی): تا اذان ظهر...[2]
	مستحبی	همه: تا قبل از غروب آفتاب[3]

آیت الله زنجانی: در قضای رمضان تا غروب آفتاب اما در روزه های واجب دیگر (مانند: رمضان، کفاره، نذر، نیابی، بدل از قربانی حج و...) فقط تا قبل از اذان صبح فرصت برای نیت باقی است.[4]

۱.وحید: توضیح المسائل :/۳۰۳ م ۱۵۶۰ و /۳۰۵ م ۱۵۷۲، بهجت: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۸۳ م ۱۲۷۰، فاضل: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۸۱ م ۱۵۵۱، بقیه: کتاب احکام روزه آستان قدس رضوی/ ۵۶

۲.وحید: توضیح المسائل :/۳۰۵ م ۱۵۷۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۸۷ م ۱۵۶۵

۳.وحید: توضیح المسائل :/۳۰۳ م ۱۵۶۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۸۱ م ۱۵۵۳

۴.ر.ک توضیح المسائل معظم له:/۳۲۵ م ۱۵۶۱ و ۱۵۷۴

روزه

اخلال در نیّت

- نیت...
  - قطع روزه:
    - سیستانی: چه در صورت تصمیم و چه در صورت تردید اگر دوباره نیت روزه نکند باطل و اگر دوباره نیت کند باید بنا بر احتیاط واجب آن روز را امساک و بعدا نیز قضا کند.
    - رهبری: اگر تصمیم قطعی داشته نیت دوباره فایده ندارد اما اگر مردد بوده است باید بنا احتیاط واجب آن روز را امساک و بعدا نیز قضا کند.
    - امام، مکارم، نوری، صافی، بهجت، وحید، تبریزی، فاضل، خوئی: مطلقا باطل است.[۱]
  - قاطع روزه:
    - مطلقا مبطل است: وحید، نوری، خوئی، تبریزی
    - مطلقا مبطل نیست: امام، فاضل
    - مطلقا بنابر احتیاط واجب آن روز را امساک و بعدا نیز قضا کند: رهبری
    - اگر دوباره نیت نکند باطل و اگر دوباره نیت کند باید بنا بر احتیاط واجب آن روز را امساک و بعدا نیز قضا کند: سیستانی[۲]

نکته اول: مقصود از نیت قطع این است که روزه دار از روزه دار بودن خود منصرف شود (مثلا بگوید: من دیگر نمی خواهم روزه باشم). اما مقصود از نیت قاطع این است که شخص تصمیم بر ارتکاب یکی از مبطلات – بخصوصه – بگیرد. مثلا: تصمیم می گیرد که چیزی بخورد.

نکته دوم: در روزه واجب غیر معین و روزه مستحبی می تواند دوباره نیت روزه نماید. البته به شرط آنکه اولا: مرتکب مفطر نشده باشد و ثانیا: وقت نیت – که در مساله قبل گفته شد – نگذشته باشد.[۳]

۱. یعنی: تفاوتی میان تصمیم قطعی و تردید وجود ندارد.

۲. امام: تحریر الوسیله:۱/۲۸۰ م ۸، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۷۴ س ۷۵۸، وحید: توضیح المسائل :/۳۰۶ م ۱۵۷۸ و منهاج:۲/۲۹۳ م ۹۸۰،فاضل: الاحکام الواضحه:/۲۵۰ م ۱۰۱۹، سیستانی: منهاج:۱/۳۱۹ م۹۸۰، بهجت: وسیله النجاه:/۳۰۱ م۸۱۰۸۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۹۰ م ۱۵۷۰

۳. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۹۰ م ۱۵۷۱)

روزه

تزریق آمپول و سرم

مطلقا جایز است: سیستانی، وحید، صافی، نوری، تبریزی، گلپایگانی،خوئی

تزریق آمپول و سرم برای روزه‌دار...

بنا بر احتیاط واجب فقط آنها که غذایی باشد مبطل است: امام، زنجانی

تنها انواع غذایی تزریق مبطل است: بهجت، فاضل[2]

فقط آنها که وریدی[1] باشد، مبطل است: مکارم

بنا بر احتیاط واجب فقط غذایی و وریدی مبطل است: رهبری

1. مقصود از وریدی مواردی است که در رگ تزریق می گردد. لذا سرمها همگی وریدی بوده و آمپولها از این حیث مختلف می باشند.

2. رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۶۰ س ۷۶۷، وحید: توضیح المسائل :/۳۰۷ م ۱۵۸۴، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر(نظر ایشان که در رساله است تغیی نموده است) ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۹۲ م ۱۵۷۶

روزه

تزریق خون به روزه‌دار

تزریق خون به روزه‌دار...

جایز است: سیستانی، نوری، صافی

مبطل است: بهجت، زنجانی

بنا بر احتیاط واجب مبطل است: رهبری، فاضل[۱]

۱ رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۶۰ س ۷۶۷، فاضل: جامع المسائل (فارسی): ۲/۱۷۹ س ۹، بهجت: استفتائات:۲/۳۶۳ س ۲۸۷۱، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه روزه ص ۶۳

روزه

فرو بردن خلط در حال روزه

همه مراجع معظم: اگر خلط وارد محفظه دهان نشده باشد، خوردن آن قطعاً جایز است. همچنین ابتدای محفظه دهان از سمت گلو جایی است که حرف خاء از آن محل تولید می شود.

[1] رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۶۶ س ۷۹۹، وحید: توضیح المسائل :/۳۰۸ م ۱۵۸۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۸۹۴ م ۱۵۸۰

روزه
ریختن قطره در چشم

قطره ای که در چشم می ریزند..

- اگر تنها طعم و بوی آن به حلق می رسد
  - همه: فقط کراهت دارد.[1]
- اگر عین آن وارد حلق شود
  - اگر از ابتدا می دانست به حلق می رسد قطعا مبطل است و اگر نمی دانست و اتفاقا به حلق رسید بنا بر احتیاط واجب مبطل است: بهجت[2]
  - بنا بر احتیاط واجب مطلقا مبطل است: مکارم
  - مطلقا مبطل نیست: امام، سیستانی، فاضل، وحید، خوئی، تبریزی، گلپایگانی[3]

۱

وحید: توضیح المسائل:/ ۳۱۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۲۵ م ۱۶۵۷ و جزوه روزه جامعه الزهراء ص ۷۱

۲

نکته: مرحوم آیت الله بهجت صور فوق را تنها برای کسی ذکر نموده اند که ریختن قطره برای او ضرورت نداشته باشد.

۳

امام: تحریر الوسیله:۱/ ۲۸۸ م ۱، خوئی: منهاج: ۱/۲۶۷ ، بهجت: توضیح المسائل:/۲۶۳ م ۱۳۴۷، سیستانی: منهاج:۱/۳۲۳، صافی: هدایه العباد: ۱/۲۲۳م ۱۳۱۴، تبریزی: منهاج: ۱/ ۲۷۱، گلپایگانی: هدایه العباد:۱/۲۶۲ م ۱۳۱۵،فاضل: تفصیل الشریعه:/۱۴۲، وحید: منهاج: ۲/ ۲۹۸، مکارم: پیک احکام:/۱۳ م ۱۳۹۸

روزه

فروبردن سر در آب

فرو بردن سر در آب...

نه حرام است و نه مبطل اما کراهت شدیده دارد: سیستانی

حرام است اما مبطل نیست: زنجانی

بنا بر احتیاط واجب حرام است و مبطل: امام، مکارم، صافی،فاضل، تبریزی[1]

هم حرام و هم مبطل است: وحید، بهجت، خوئی

نکته: در هنگام قرار گرفتن در زیر دوش و مانند آن فرو بردن سر صادق نمی باشد. همچنین فرو بردن قسمتی از سر مطلقا مبطل نیست.

۱

رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۶۵ س ۷۹۷، وحید: توضیح المسائل :/۳۱۲ م ۱۶۱۶ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۰۴ م ۱۶۰۸

روزه

شنا با کلاه غواصی

موجب بطلان روزه می شود:
نوری

فرو بردن سر در آب با وجود کلاه غواصی...

روزه را باطل نمی کند:سیستانی، زنجانی، بهجت و فاضل[1]

بنا بر احتیاط واجب روزه را باطل می کند: رهبری، صافی، گلپایگانی

۱ صافی: جامع الاحکام:۱/۱۳۴ م ۴۶۸، گلپایگانی:۴/۱۶۳ م ۴۶۴، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه روزه ص ۷۴ و کتاب روزه آستان قدس:/ ۱۳۳

روزه

وقت افطار روزه

وقت شرعی افطار روزه:

بهجت و مکارم: وقت پنهان شدن قرص خورشید

سیستانی: بنا بر احتیاط واجب هنگام زوال حمره مشرقیه (وقت اذان متعارف)

بقیه مراجع معظم: هنگام زوال حمره مشرقیه (وقت اذان متعارف)[1]

۱

امام: استفتائات: ۱/۳۱۵ س ۳۵، بهجت: جامع المسائل:۲/۱۶، مکارم استفتائات:۲/۷۱ س ۱۳۵، سیستانی: سایت فارسی معظم له، خوئی و تبریزی: صراة النجاه (المحشی):۱/۱۳۰ س ۳۲۹، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه روزه ص ۵۵

روزه

بقاء بر جنابت در روزه رمضان

در روزه ماه رمضان:

- در صورت فراموش کردن جنب بودن
  - زنجانی: اگر در طول ماه رمضان متوجه شد دیگر قضا ندارد و الا دارد.
  - مکارم: بنابر احتیاط واجب مطلقا باطل است.
  - بقیه مراجع معظم: مطلقا باطل است.[1]
- در صورت جهل به اصل وجوب غسل..
  - رهبری، خوئی، وحید: مطلقا باطل است.
  - امام، نوری، گلپایگانی: در جاهل مقصر قطعا و در جاهل قاصر بنا بر احتیاط واجب باطل است
  - سیستانی: اگر شخص جاهل قاصر غیر متردد[2] بوده و یا به یک حجت شرعی عمل نموده؛ صحیح و الا باطل است.[3]
- در صورت عمد
  - سیستانی: باید آن روز را روزه باشد و بعدا قضا نیز بنماید. (البته بایدهر دو روز به نیت ما فی الذمه باشد)
  - مکارم: بنا بر احتیاط واجب باطل است.
  - بقیه مراجع معظم: روزه باطل است.[4]

۱. وحید: /۳۱۴ م ۱۶۳۰، توضیح المسائل: /بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۹۱۰ م ۱۶۲۲

۲. مقصود از جاهل قاصر غیر متردد کسی است که اصل مساله وجوب غسل برای روزه را نمی دانسته و حتی در ذهن او شک و تردیدی نیز در این مورد وجود نداشته است.

۳. رهبری: اجوبه الاستفتائات: /۱۶۱ س ۷۷۳، خوئی: منهاج: ۱/۲۶۹ ، تبریزی: منهاج: ۱/۲۷۳، وحید: منهاج: ۲/۳۰۰، منهاج: ۱/۳۲۶،

۴. رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۹۷۶ س ۷۷۲، وحید: توضیح المسائل: /۳۱۳ م ۱۶۲۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۹۰۸ م ۱۶۱۹

روزه

ترک عمدی غسل تا تنگ‌شدن وقت در رمضان

وحید، صافی: بنا بر احتیاط واجب باید هم
با تیمم روزه بگیرد و هم بعداً قضا کند

کسی که عمدا غسل نکند تا
وقت تنگ شود...

امام، مکارم، سیستانی، فاضل، بهجت،
نوری، زنجانی، تبریزی، خوئی و
گلپایگانی: روزه او با تیمم صحیح است.[1]

نکته: در رابطه با مساله فوق در قضای رمضان نیز اختلاف نظر وجود دارد.[2]

۱ وحید: توضیح المسائل:/۳۱۳ م ۱۶۲۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۰۹ م ۱۶۲۱

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۰۹ م ۱۶۲۱

روزه

بقاء بر جنابت در قضای ماه مبارک رمضان

در قضای رمضان

- **در صورت عمد**
  - امام، سیستانی، مکارم،وحید، فاضل و بهجت: مطلقا باطل است.[1]
  - گلپایگانی و صافی: اگر تا رمضان بعد وقتی نمانده بنا بر احتیاط واجب آن روز را روزه گرفته و بعد از رمضان قضا هم بکند. اما اگر تا رمضان آینده وقت باشد روزه باطل است.
- **در صورت غیر عمد (سهو، فراموشی، جهل)**
  - سیستانی: صحیح است.
  - گلپایگانی، صافی: اگر تا رمضان بعد وقتی نمانده بنا بر احتیاط واجب آن روز را روزه گرفته و بعد از رمضان قضا هم بکند. اما اگر تا رمضان آینده وقت باشد روزه باطل است.
  - امام، فاضل، نوری، وحید، خوئی : باطل است[2]

۱ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۷۶ س ۷۷۲، وحید: توضیح المسائل: /۳۱۵ م ۱۶۲۴، مکارم: بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۱۶ م ۱۶۳۶، بهجت: وسیله النجاه:۳۰۳ م ۱۰۸۹ و جامع المسائل: ۲/۲۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۱۵ م ۱۶۳۴

۲ بهجت: وسیله النجاه:۳۰۳ م ۱۰۸۹ و جامع المسائل: ۲/۲۴، وحید: توضیح المسائل: /۳۱۵ م ۱۶۲۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۱۵ م ۱۶۳۴ و ۱/۹۱۶ م ۱۶۳۶

روزه

بقاء بر جنابت در بقیّه روزه‌ها

بقاء بر جنابت در بقیه روزه ها

- **در روزه واجب معین (مانند: نذر معین)...**
  - مطلقا روزه صحیح است : امام، رهبری، زنجانی، مکارم، سیستانی، تبریزی، صافی، وحید، نوری، خوئی،گلپایگانی[1]
- **در روزه واجب غیر معین (مانند: روزه کفاره و نذر غیر معین)**
  - امام، مکارم، سیستانی، وحید، نوری، زنجانی، خوئی، فاضل: مطلقا روزه صحیح است.[3]
- **روزه مستحبی....**
  - همه مراجع معظم: مطلقا روزه صحیح است.[5]

۱. رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۷۶ س ۷۷۲، وحید: توضیح المسائل:/۳۱۳ م ۱۶۲۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۹۱۶ م ۱۶۳۶

۲. ر.ک وسیله النجاه آیت الله بهجت:۳۰۳ م ۱۰۸۹ و جامع المسائل آیت الله بهجت: ۲/۲۴

۳. رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۷۶ س ۷۷۲، وحید: توضیح المسائل:/۳۱۶ م ۱۶۴۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۱۶ م ۱۶۳۴۶

۴. ر.ک وسیله النجاه آیت الله بهجت:۳۰۳ م ۱۰۸۹ و جامع المسائل آیت الله بهجت: ۲/۲۴

۵. رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۷۶ س ۷۷۲، وحید: توضیح المسائل:/۳۱۳ م ۱۶۲۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۰۸ م ۱۶۱۹ و ۱۶۲۰ و ۱۶۲۱

روزه

ترک عمدی غسل تا تنگ‌شدن وقت در رمضان

کسی که عمدا غسل نکند تا وقت تنگ شود...

روزه او با تیمم صحیح است:امام، مکارم، سیستانی، فاضل، بهجت، نوری، زنجانی، تبریزی، خوئی، گلپایگانی.[1]

بنا بر احتیاط واجب باید هم با تیمم روزه بگیرد و هم بعداً قضا کند: وحید و صافی

نکته: در رابطه با مساله فوق در قضای رمضان نیز اختلاف نظر وجود دارد.[2]

[1] وحید: توضیح المسائل:/۳۱۳ م ۱۶۲۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۰۹ م ۱۶۲۱

[2] ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۰۹ م ۱۶۲۱

روزه

بقاء بر جنابت در قضای ماه مبارک رمضان

در قضای رمضان:

- **در صورت عمد**
  - امام، سیستانی، مکارم،وحید، فاضل،بهجت: مطلقا باطل است.[1]
  - گلپایگانی، صافی: اگر تا رمضان بعد وقتی نمانده بنا بر احتیاط واجب آن روز را روزه گرفته و بعد از رمضان قضا هم بکند. اما اگر تا رمضان آینده وقت باشد روزه باطل است
- **در صورت غیر عمد (سهو، فراموشی، جهل)**
  - سیستانی: صحیح است.
  - گلپایگانی، صافی: اگر تا رمضان بعد وقتی نمانده بنا بر احتیاط واجب آن روز را روزه گرفته و بعد از رمضان قضا هم بکند. اما اگر تا رمضان آینده وقت باشد روزه باطل است.
  - امام، فاضل، نوری، وحید، خوئی : باطل است[2]

۱ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۷۶ س ۷۷۲، وحید: توضیح المسائل:/۳۱۵ م ۱۶۲۴، مکارم: بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۱۶ م ۱۶۳۶، بهجت: وسیله النجاه:۳۰۳ م ۱۰۸۹ و جامع المسائل: ۲/۲۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۱۵ م ۱۶۳۴

۲ بهجت: وسیله النجاه:۳۰۳ م ۱۰۸۹ و جامع المسائل: ۲/۲۴، وحید: توضیح المسائل:/۳۱۵ م ۱۶۲۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۱۵ م ۱۶۳۴ و ۱/۹۱۶ م ۱۶۳۶

روزه

بقاء بر جنابت در بقیّه روزه‌ها

در قضای رمضان

در روزه واجب معین (مانند: نذر معین)	مطلقا روزه صحیح است : امام، رهبری، زنجانی، مکارم، سیستانی، تبریزی، صافی، وحید، نوری، خوئی،گلپایگانی[۱] نکته: نظر حضرت آیت الله بهجت با بقیه مراجع معظم تفاوت دارد.[۲]
در روزه واجب غیر معین (مانند: روزه کفاره و نذر غیر معین)	امام، مکارم، سیستانی، وحید، نوری، زنجانی، خوئی، فاضل: مطلقا روزه صحیح است.[۳] نکته: نظر حضرت آیت الله بهجت با بقیه مراجع معظم تفاوت دارد[۴]
روزه مستحبی	همه مراجع معظم: مطلقا روزه صحیح است.[۵]

۱. رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۷۶ س ۷۷۲، وحید: توضیح المسائل:/۳۱۳ م ۱۶۲۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۱۶ م ۱۶۳۶

۲. ر.ک وسیله النجاه آیت الله بهجت:۳۰۳ م ۱۰۸۹ و جامع المسائل آیت الله بهجت: ۲/۲۴

۳. رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۷۶ س ۷۷۲، وحید: توضیح المسائل: /۳۱۶ م ۱۶۴۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۱۶ م ۱۶۳۴۶

۴. ر.ک وسیله النجاه آیت الله بهجت:۳۰۳ م ۱۰۸۹ و جامع المسائل آیت الله بهجت: ۲/۲۴

۵. رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۷۶ س ۷۷۲، وحید: توضیح المسائل: /۳۱۳ م ۱۶۲۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۰۸ م ۱۶۱۹ و ۱۶۲۰ و ۱۶۲۱

روزه

بقاء بر حیض و نفاس

بقاء عمدی بر حیض و نفاس:

- **در رمضان**
  - سیستانی: باید آن روز را روزه باشد و بعدا قضا نیز بنماید. (هر دو را به نیت ما فی الذمه بجا آورد)
  - مکارم: بنا بر احتیاط واجب باطل است.
  - بقیه مراجع معظم: باطل است.
- **در قضای رمضان...**
  - وحید، تبریزی، خوئی، زنجانی: صحیح است
  - امام، مکارم، سیستانی، نوری: بنا بر احتیاط واجب باطل است
  - فاضل: باطل است.[1]
- **بقیه روزه ها**
  - مطلقا صحیح است: امام، مکارم، سیستانی، نوری، وحید، فاضل، تبریزی[2]

1. مکارم: احکام بانوان: /۱۱۸ س ۴۰۰، سیستانی: توضیح المسائل معظم له: م ۱۶۰۸، وحید: توضیح المسائل معظم له م ۱۶۴۵، بهجت: وسیله النجاه م ۱۰۹۲، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۹۱۷ م ۱۶۳۸ و ۱/۹۱۵ م ۱۶۳۳ و ۱/۹۰۹ م ۱۶۲۰

2. مکارم: احکام بانوان: /۱۱۸ س ۴۰۰، وحید: توضیح المسائل: /۳۱۳ م ۱۶۲۷ و ۱۶۲۸ و /۳۱۶ م ۱۶۴۴ و ۱۶۴۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۹۱۷ م ۱۶۳۸ و ۱/۹۱۵ م ۱۶۳۳ و ۱/۹۰۹ م ۱۶۲۰

روزه

شرط صحّت روزه مستحاضه

- صحت روزه مستحاضه...
  - متوسطه
    - متوقف بر غسل روزانه است و بنا بر احتیاط واجب غسل نماز مغرب و عشاء شب قبل نیز نیز شرط است: امام ، فاضل، نوری
    - متوقف بر هیچ غسلی نیست: تبریزی، سیستانی، زنجانی، مکارم[1]
  - کثیره
    - علاوه بر غسلهای روزانه بنا بر احتیاط واجب متوقف بر غسل مغرب و عشاء شبی که فردای آن را روزه می گیرد نیز می باشد: امام، تبریزی، وحید، نوری، خوئی، فاضل
    - بنا بر احتیاط واجب هم متوقف بر غسلهای روزانه و هم غسل مغرب و عشاء شبی که فردای آن را روزه می گیرد می باشد: مکارم
    - متوقف بر هیچ غسلی نیست: سیستانی، زنجانی
  - قلیله
    - همه مراجع معظم: نیاز به وضو یا غسل ندارد.[2]

۱ آیت الله مکارم اساسا استحاضه متوسطه را داخل در قلیله می دانند.

۲ وحید: توضیح المسائل:/۸۲ م ۴۲۲، صافی: هدایة العباد:۱/ ۲۱۹ م ۱۲۸۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۴۴ م ۴۱۸ و جزوه روزه جامعة الزهراء ص ۹۶

روزه
لزوم تحفظ مستحاضه از خروج خون

بنا بر احتیاط واجب باید از خروج خون جلوگیری کند: امام، رهبری، فاضل، نوری

زن مستحاضه در هنگام روزه...

احتیاط مستجب در این است که از خروج خون جلوگیری کند: سیستانی، وحید، صافی، تبریزی، زنجانی[1]

۱

رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۸۲ م ۴۲۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۲۴۴ م ۴۱۷

روزه

موارد کفّارۀ جمع

اگر روزه دار روزه خود را با کار حرامی (مانند زنا، شراب، استمناء و..)باطل کند:

صافی: کفاره جمع در کذب بر خدا و پیامبر به احتیاط واجب و در بقیه مفطرات، به فتوا لازم است.

امام، نوری، وحید، تبریزی و خوئی: بنا بر احتیاط واجب کفاره جمع مطلقا لازم می شود.

مکارم و فاضل: کفاره جمع بنا بر احتیاط واجب مطلقا لازم است الا در کذب بر خدا و پیامبر که کفاره تخییری[1] است.

زنجانی: در جماع حرام و خوردن و آشامیدن حرام؛ بنا بر احتیاط واجب کفاره جمع و در بقیه مفطرات حرام؛ کفاره تخییری است.

رهبری و سیستانی: کفاره جمع مطلقا واجب نیست.[2]

1 فاضل: البته کفاره تخییری نیز در کذب بر خدا و پیامبر بنا بر احتیاط واجب است.

2 رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۱۶۳ س ۷۸۵، وحید: توضیح المسائل: /۳۲۲ م ۱۶۷۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۳۱ م ۱۶۶۵ و کتاب روزه آستان قدس:/۱۸۰

روزه

خوردن روزۀ قضاء

همه مراجع معظم غیر از آیت الله زنجانی: روزه قضایی را که وقت برای گرفتن آن در روزهای دیگر وجود دارد، می توان تا قبل از اذان ظهر افطار نمود. اما اگر بعد از ظهر بخورد کفاره آن اطعام ۱۰ فقیر است و اگر نتوانست ۳ روز پی در پی روزه بگیرد.[1]

آیت الله زنجانی: اگر شخص از شب نیت روزه قضا داشته است؛ حتی پیش از ظهر هم نمی تواند افطار کند.[2]

۱ وحید: توضیح المسائل: /۳۲۷ م ۱۷۰۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۳۸ م ۱۶۸۷ و جزوه روزه جامعة الزهراء ص ۲۵

۲ توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۳۱ م ۱۶۶۵

روزه

گرفتن روزهٔ مستحبی با وجود روزه واجب

گرفتن روزه مستحبی برای کسی که...

- روزه قضا دارد
  - همه: جایز نیست.
- روزه نذر یا کفاره دارد
  - مطلقا جایز نیست: امام، مکارم، صافی و تبریزی
  - جایز نیست مگر در نذر معینی که وقت آن نرسیده: رهبری و صافی
  - بنابر احتیاط واجب مطلقا جایز نیست: وحید
  - مطلقا جایز است: بهجت و سیستانی
- روزه استیجاری دارد
  - همه: جایز است.[1]

۱

سیستانی: المسائل المنتخبه م ۴۷۳، بهجت: وسیله النجاة: م ۱۱۴۹، وحید: توضیح المسائل معظم له م ۱۵۷۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۸۸۵ م ۱۵۶۳ و استفتائات جامعه الزهراء جزوه روزه ص ۳۷ و کتاب روزه آستان قدس:/۶۳

روزه

نذر نمودن روزهٔ مستحبی با وجود داشتن قضاء

گرفتن روزهٔ مستحبی برای کسی که...

- روز خاصی را برای ادای نذر معین ننموده و یا اگر روز خاصی را معین کرده است قبل از آن فرصت برای ادای روزه قضای رمضان گذشته دارد..
  - امام: نذر صحیح است اما احتیاط واجب آن است که روزه قضا را جلو بیاندازد مگر در صورت مضیق بودن روزه نذری
  - مکارم: نذر صحیح است اما احتیاط واجب آن است که روزه قضا را جلو بیاندازد
  - فاضل، خوئی: نذر منعقد و جلو انداختن روزه نذری جایز است.
  - صافی، گلپایگانی: بنا بر احتیاط واجب نذر منعقد نمی شود
- روز خاصی را معین نموده و فرصت برای ادای روزه های قضای رمضان قبل ندارد...
  - نذر باطل است: امام، سیستانی، فاضل
  - بنا بر احتیاط واجب نذر باطل است: مکارم، گلپایگانی
  - نذر صحیح است: خوئی، اراکی[۱]

۱

همه: کتاب روزه آستان قدس:/۶۵

روزه

پرداخت کفّارۀ روزه به سادات

غیر سید کفاره خود را...

می تواند به سید بدهد: بقیه مراجع معظم[1]

بنا بر احتیاط واجب نمی تواند به سید بدهد: مکارم، صافی و گلپایگانی

۱ فاضل: جامع المسائل:۱/۱۵۷ س ۶۰۲، تبریزی: استفتائات:۲/۱۳۰ س ۶۰۵ و ۶۰۶ ، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه روزه ص ۱۲۱ و کتاب روزه آستان قدس:/۱۹۴

روزه
مصارف فطریّه

بنا بر احتیاط واجب تنها می توان به فقیر داد: سیستانی، وحید، مکارم، صافی و گلپایگانی

فطریه را...

در هر کدام از ۸مصرف زکات می توان صرف نمود: بقیه مراجع معظم[1]

۱

وحید: توضیح المسائل: /۳۸۸ م ۲۰۳۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۱۷۶ م ۲۰۱۴

روزه

پرداخت مدّ طعام توسط زن باردار و شیرده

امام : زن باردار یا شیرده؛ اگر روزه برای فرزند ضرر داشته باشد پرداخت یک مد طعام بر او لازم است و اگر ضرر به حال مادر باشد احتیاط واجب در پرداخت است.

رهبری: زن باردار یا شیرده؛ تنها اگر روزه برای فرزند ضرر داشته باشد پرداخت یک مد طعام بر او لازم است. همچنین اگر روزه برای خودش ضرر داشته و تا سال بعد ادامه پیدا کند؛ حکم مریض را پیدا کرده و مد طعام بر وی لازم می شود.

سیستانی: زن شیرده؛ مطلقا باید یک مد طعام را پرداخت نماید. همچنین است زن بارداری که زاییدن او نزدیک است. اما اگر زاییدن او نزدیک نباشد مطلقا فدیه لازم نیست.

وحید، مکارم: زن باردار و شیرده؛ تنها در صورتی که روزه برای بچه ضرر داشته باشد مطلقا پرداخت فدیه بر او لازم است.

بهجت: پرداخت فدیه مطلقا بر زن باردار و شیرده لازم است.

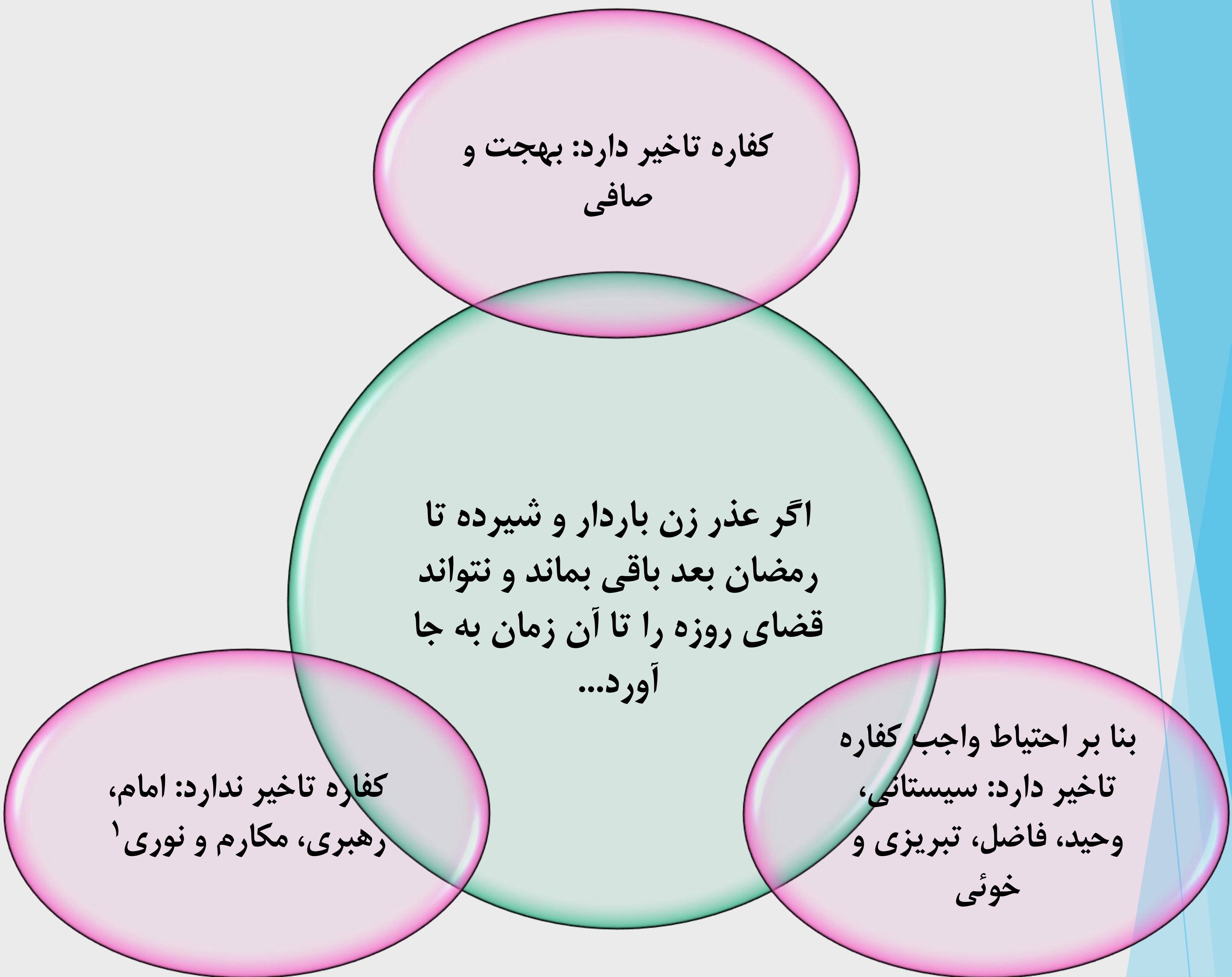
فاضل: زن باردار یا شیرده؛ تنها اگر روزه برای خودش ضرر داشته باشد مطلقا پرداخت یک مد طعام بر او لازم است.[1]

نکته: بسیاری از فقهاء عظام معتقدند که اگر کسی پیدا شود که بچه را شیر دهد یا تغذیه کمکی ممکن باشد، گرفتن روزه واجب خواهد بود.[2]

۱ رهبری: اجوبة الاستفتائات: /۱۵۵و استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: احکام بانوان:/ ۱۲۰ م ۴۱۶، بهجت: استفتائات: ۲/۳۶۳ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۵۷ م ۱۷۲۸ و ۱۷۲۹ ، وحید: توضیح المسائل معظم له:/ ۳۳۱ م ۱۷۳۶ و ۱۷۳۷ و استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۵۷ م ۱۷۲۸ و ۱۷۲۹ و و کتاب روزه آستان قدس:/۴۵

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: ۱/۹۵۸ م ۱۷۲۹

روزه
کفّارهٔ تأخیر برای زن باردار و شیرده

نکته: چنانچه نگرفتن روزه تا رمضان بعد بدون عذر باشد کفاره تاخیر از نظر همه مراجع معظم ثابت است.

۱ رهبری: اجوبه الاستفتائات:/۱۶۷ س ۸۰۶،، سیستانی: منهاج: ۱/۳۳۷ م ۱۰۵۱، صافی: هدایة العباد:۱/۲۳۳ م ۱۳۸۶، وحید: منهاج:۲/۳۱۷ م ۱۰۵۱، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه روزه ص ۱۵ و کتاب روزه آستان قدس:/۴۵

روزه

قضای روزه برای زن باردار و شیرده

اگر عذر زن باردار و شیرده تا رمضان بعد باقی بماند و نتواند قضای روزه را تا آن زمان به جا آورد...

رهبری: چنانچه قضا نمودن روزه در حال شیردهی یا بارداری برای خود زن ضرر داشته است؛ مطلقا حکم مریض را پیدا نموده و قضا ساقط می شود.

مکارم: چنانچه بارداری و شیردهی موجب مریضی برای زن شده بوده، و زن تا رسیدن رمضان بعد مریض بوده است؛ قضا ندارد[1]

بقیه مراجع معظم: مطلقا قضا واجب است.[2]

۱ نظر آیت الله مکارم که در رساله آمده تغییر پیدا کرده است. همچنین تفاوت نظر ایشان با فتوای رهبری در این است که از نظر مقام معظم رهبری چنانچه خود شیردهی برای زن ضرر داشته است نیز در حکم مرض بوده و قضا ندارد اما از نظر ایشان صرف اینکه شیردهی ضرر داشته است و زن مریض نبوده است موجب سقوط قضا نمی شود.

۲ رهبری و مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل:/۳۳۱ م ۱۷۳۶ و ۱۷۳۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/ ۹۵۷ م ۱۷۲۸ و ۱۷۲۹ و کتاب روزه آستان قدس:/۴۸ و استفتائات جامعة الزهراء جزوه روزه ص ۱۵

روزه

خارج نمودن فطریّه از محل زندگی

خارج نمودن فطریه از شهر خود با وجود مستحق در آنجا...

بنا بر احتیاط واجب جایز نیست: سیستانی، مکارم، صافی، نوری و وحید

اگر پول را جدا کرده است بنا بر احتیاط واجب جایز نیست: امام و رهبری

جایز است: بهجت و اراکی[۱]

۱

وحید: توضیح المسائل:/۳۹۱ م ۲۰۵۲ و استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۸۳ م ۲۰۳۵ و استفتائات جامعه الزهراء جزوه روزه ص ۱۳۴

روزه

فطریّه مهمان یک‌شبه

فطریه مهمان یک شبه...

رهبری، مکارم: مطلقا بر عهده میهمان است.

سیستانی: اگر با رضایت میزبان وارد شده و شب می ماند و یا بدون رضایت وارد شده ولی نانخور او حساب شود؛ بر عهده میزبان و در غیر این دو صورت بر عهده خود میهمان است

امام، نوری: اگر نانخور او حساب شود بر میزبان واجب است.

بهجت: اگر برای غذا خوردن آمده باشد مطلقا بر عهده میزبان است.(حتی اگر اتفاقا غذا نخورد) ۱

صافی: اگر عرفا بگویند امشب نان او را داده بر عهده میزبان است (حتی اگرغذا نخورد)

وحید: اگر میهمان قبل از غروب وارده شده و شب بماند بر عهده میزبان است. ۱

همه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه روزه ص ۱۲۸ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۷۱ م ۱۹۹۵

روزه

رؤیت هلال با چشم مسلح

با چشم مسلح کافی است:
رهبری، فاضل و نوری

رؤیت هلال...

باید با چشم عادی باشد:
بقیه مراجع معظم[1]

۱ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۸۶ س ۸۳۵، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه روزه ص ۱۰۵ و کتاب روزه آستان قدس:۲۳۲/

روزه

اثبات اول ماه بواسطه حکم حاکم

اول ماه با حکم حاکم شرع (یعنی: مجتهد جامع الشرائط)....

- بنا بر احتیاط واجب ثابت نمی شود: وحید و زنجانی[1]
- ثابت نمی شود: سیستانی و خوئی
- ثابت می شود: امام، رهبری، بهجت، مکارم، فاضل، تبریزی، بهجت، نوری، ،صافی، گلپایگانی و اراکی

۱

رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۸۷ س ۸۴۱، وحید: توضیح المسائل: /۳۳۲ م ۱۷۳۹، بهجت: توضیح المسائل معظم له:/۲۶۸ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۶۱ م ۱۷۳۱

روزه

کفایت رؤیت هلال در یک شهر از رؤیت درشهرهای دیگر

هر گاه هلال در شهری رؤیت شود...

تنها در شهرهای هم افق با آن، اول ماه ثابت می شود: امام

رهبری، مکارم، سیستانی و زنجانی: در شهرهایی که یا با آن هم افقند یا نزدیک آن هستند یا در غرب آن باشند کافی است.

خوئی، تبریزی، وحید و فاضل: در شهر هایی که با شهر مذکور در شب متحد باشند ثابت می شود.

بهجت: در شهرهایی که بدانیم اگر در آسمان مانع نبود در آنجا هم دیده می شد، ثابت می شود.[1]

۱

وحید: توضیح المسائل:/۳۳۲ م ۱۷۴۳ ، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۸۶ س ۸۳۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۱/۹۶۲ م ۱۷۳۵

احکام اعتکاف

اعتکاف

اعتکاف در غیر مساجد اربعه[1]

اعتکاف...

در مساجد جامع بنا بر احتیاط واجب باید رجاءً انجام شود و در مساجد دیگر جایز نیست: امام

در هر مسجدی – حتی غیر جامع – رجاءً و به امید ثواب صحیح است: رهبری

بهجت، نوری ، وحید، تبریزی، صافی، نوری: در مساجد جامع جایز و در غیر آن صحیح نیست.

در مساجد جامع بنا بر احتیاط واجب در صورتی می توان اعتکاف نمود که امام آن عادل باشد: سیستانی

در هر مسجد که دو یا سه وعده نماز جماعت خوانده شود اعتکاف صحیح است: مکارم[2]

---

[1] یعنی: مسجد الحرام، مسجد النبی (ص)، مسجد کوفه و مسجد بصره که اعتکاف در این مساجد اجماعا صحیح است.

[2] امام: تحریر الوسیلة:۱/۳۰۵، رهبری: اجوبه الاستفتائات:/ ۱۷۶ س ۸۵۰، سیستانی: منهاج: ۱/۳۴۳، صافی: هدایة العباد:۱/۲۳۷، وحید: منهاج: ۲/۳۲۲، بهجت: وسیلة النجاة:/۳۳۱، تبریزی: منهاج:۱/۲۹۴، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه اعتکاف ص ۲۸ و کتاب اعتکاف آستان قدس:/۴۴

اعتکاف

محرمات اعتکاف

محرمات اعتکاف:

- مباشرت با زنان (جماع، لمس، بوسیدن)
- استمناء
- استشمام بوی خوش
- تجارت
- مجادله با دیگران با هدف برتری جویی و اظهار فضل[1]

نکته: برخی از فقهاء عظام حرمت بعضی از محرمات فوق را مبنی بر احتیاط واجب می دانند همچنین در بعضی از این محرمات قیود خاصی را ذکر نموده اند که لازم است به فتاوای ایشان مراجعه شود.

1. ر.ک تحریر الوسیلة:۱/۳۰۹، منهاج الصالحین للسیستانی:۱/۳۴۵، وسیلة النجاة للبهجة:/۳۳۶، منهاج الصالحین للوحید:۲/۳۲۴ و....

اعتکاف

بوئیدن عطریات

بوئیدن عطریات و ریاحین...

اگر به قصد التذاذ باشد حرام است: امام، بهجت ، صافی، گلپایگانی و خوئی

مطلقا حرام است: وحید و نوری

بوییدن بوی خوش مطلقا و بوییدن گیاهان خوشبو با قصد لذت حرام است: سیستانی

اگر به قصد التذاذ باشد حرام است و بدون آن نیز بنا بر احتیاط واجب جایز نیست: تبریزی [1]

1

امام: تحریر الوسیلة:۱/۳۰۹، تبریزی: منهاج:۱/۲۹۶، صافی: هدایه العباد:۱/۲۴۰ م ۱۴۱۹،خوئی: منهاج: ۱/۲۹۲، مکارم استفتائات:۳/۱۰۸ س ۳۲۵، گلپایگانی: هدایه العباد:۱/۲۸۲ م ۱۴۲۰، سیستانی: منهاج: ۱/۳۴۶، وحید: منهاج:۲/۳۲۵ ، بهجت: وسیله النجاه:/ ۳۳۶، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه اعتکاف ص ۶۰

اعتکاف

مبطلات اعتکاف

مبطلات اعتکاف عبارت است از...

- هر چیزی که مبطل روزه باشد، خروج عمدی از مسجد، باقی ماندن عمدی در مسجد در حال جنابت، جماع ، لمس و بوسیدن از روی شهوت: رهبری
- هر چیزی که مبطل روزه باشد، خروج عمدی از مسجد، و ارتکاب عمدی هر کدام از محرمات: سیستانی، مکارم
- هر چیزی که مبطل روزه باشد، خروج عمدی از مسجد، هر گونه عمل شهوانی، استشمام بوها و گلهای معطر: نوری
- هر چیزی که مبطل روزه باشد، خروج عمدی از مسجد، و بنا بر احتیاط واجب ارتکاب عمدی همه محرمات اعتکاف مبطل است اما در غیر جماع باید جمع کند بین اتمام اعتکاف و قضای آن: بهجت
- هر چیزی که مبطل روزه باشد، خروج عمدی از مسجد، و ارتکاب عمدی هر کدام از مبطلات اعتکاف. همچنین بنا بر احتیاط واجب ارتکاب سهوی نیز مبطل است: وحید[1]

نکته: حضرات آیات امام، رهبری، سیستانی، مکارم، فاضل، بهجت، وحید، تبریزی: اگر معتکف اعتکاف خود را با جماع باطل کند باید همان کفاره افطار عمدی روزه رمضان را به جا آورد. اما بقیه مبطلات کفاره ندارد.[2]

[1] بهجت: استفتائات:۲/۴۵۰ س ۳۱۷۰ ، مکارم استفتائات:۳/۱۰۸ س ۳۲۵، سیستانی: منهاج:۱/۳۴۶ م ۱۰۸۰، وحید منهاج: ۲/۳۲۶ م ۱۰۸۰ و ۱۰۸۱، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه اعتکاف ص ۵۷

[2] امام: تحریر الوسیلة:۱/۳۰۹، رهبری: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه اعتکاف ص ۷۳، مکارم: استفتائات:۲/۱۶۸ س ۵۱۰، بهجت: استفتائات:۲/۴۵۰، سیستانی: منهاج:۱/۳۴۷ م ۱۰۷۴، وحید منهاج: ۲/۳۲۶ م ۱۰۸۴، فاضل: الاحکام الواضحة:/۲۷۲ م ۱۱۱۴، تبریزی: منهاج:۱/۲۹۷ م ۱۰۸۴، ظاهراً در این مساله میان فقهاء عظام اختلاف نظر وجود ندارد.

احکام زکات

زکات
نصاب غلّات

امام: ۸۴۷/۲۰۷

نصاب

گندم، جو، خرما و کشمش:

صافی: ۸۸۵[1]

سیستانی، مکارم، وحید، بهجت، فاضل، تبریزی، نوری: ۸۴۷

۱

وحید: توضیح المسائل:/۳۶۱ م ۱۸۸۱ بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۱۳ م ۱۸۶۴

زکات

نصاب طلا

نصاب طلا

اول: تا به ۱۵ مثقال بازار نرسیده زکات ندارد و اگر به این میزان رسید یک چهلم آن را باید بدهد.

دوم: اگر بیشتر از ۱۵ مثقال باشد؛ معیار عدد ۱۵، ۱۸، ۲۱، ۲۴، ۲۷ و... می باشد(یعنی سه تا سه تا بالا می رود) و به هر کدام از این اعداد رسید یک چهلم آن عدد را باید بدهد. البته در اعداد میان آنها، ملاک عدد مورد نظر قبل است.(مثلا اگر ۱۶ یا ۱۷ مثقال طلا باشد یک چهلم ۱۵ را باید بدهد و اگر ۱۹ یا ۲۰ مثقال باشد یک چهلم ۱۸ مثقال را می دهد و یا اگر ۲۲ یا ۲۳ مثقال باشد یک چهلم ۲۱ مثقال را باید بدهد)[۱]

آیت الله مکارم: برای محاسبه راه آسان‌تری نیز وجود دارد و آن این است که شخص دو و نیم در صد از طلا را به عنوان زکات بدهد.[۲]

۱ وحید: توضیح المسائل:/ ۳۶۶ م ۱۹۱۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۲۸ م ۱۸۹۶

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۲۹ م ۱۸۹۷

زکات
سکّه بهار آزادی

دارد:
بهجت

سکه بهار آزادی
زکات...

ندارد:
بقیه[1]

۱

بهجت: استفتائات: ۲/۴۶۶ س ۳۲۱۸ ، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه ۸ ص ۹

زکات

نصاب نقره

نصاب نقره

اول: تا به ۱۰۵ مثقال بازار نرسیده زکات ندارد اما وقتی به این حد رسید باید یک چهلم آن را بدهد

دوم: اگر بیشتر از ۱۰۵ مثقال باشد؛ معیار ۱۰۵، ۱۲۶، ۱۴۷، ۱۶۸ و ...(یعنی بیست ویک تا بیست و یک تا بالا می رود) و به هر عدد که برسد یک چهلم آن را باید بدهد. البته در اعداد میان آنها ملاک، عدد مورد نظر قبل است.(مثلا اگر ۱۰۶ تا ۱۲۵ مثقال نقره باشد یک چهلم ۱۰۵ مثقال را باید بدهد و اگر ۱۲۷ تا ۱۴۶ مثقال باشد یک چهلم ۱۲۶ مثقال را محاسبه می کند و....)[1]

آیت الله مکارم: برای محاسبه راه آسان تری نیز وجود دارد و آن این است که شخص دو و نیم در صد از نقره را به عنوان زکات بدهد.[2]

۱ وحید: توضیح المسائل:/۳۶۷ م ۱۹۱۴، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۲۸ م ۱۸۹۷

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۲۹ م ۱۸۹۷

زکات

نصاب گـــاو

نصاب گاو

- اول: تا به ۳۰ نرسیده است زکات ندارد و هنگامی که به ۳۰ تا ۳۹ رسید باید یک گوساله که داخل در سال دوم[1] شده است بدهد.
- دوم: از ۴۰ تا ۵۹ — یک گوساله ماده که داخل در سال سوم شده است[2]
- سوم: ۶۰ گاو — دو گوساله که داخل در سال دوم شده اند.
- چهارم: از ۶۱ به بالا — یا برای هر ۳۰ گاو یک گوساله که داخل در سال دوم شده می دهد و یا برای هر ۴۰ گاو یک گوساله ماده که داخل در سال سوم شده می دهد. و تا آنجا که می شود باید به گونه ای حساب کند که گاوی باقی نماند.(مثلا: اگر هفتاد گاو دارد آنها را تقسیم بر دو دسته ۳۰ و ۴۰ تایی می کند. یا اگر ۸۰ گاو باشد آنها را تقسیم بر دو دسته ۴۰ تایی می کند...)[3]

۱.در اینجا حضرات آیات زنجانی و بهجت نظر خاص دارند: زنجانی: داخل سال سوم شده...، بهجت: .... ومادر گوساله قابلیت حمل داشته باشد. همچنین حضرات آیات سیستانی، وحید، خوئی و تبریزی معتقدند که احتیاط واجب آن است که گوساله نر باشد (ر.ک توضیح المسائل وحید :/ ۳۷۱ م ۱۹۲۹ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۳۶ م ۱۹۱۲)

۲. بهجت: .... که مادر گوساله قابلیت حمل را داشته باشد.

۳. وحید: توضیح المسائل:/ ۳۷۱ م ۱۹۲۹ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۳۶ م ۱۹۱۲

زکات
نصاب گوسفند

نصاب گوسفند

اول: تا به ۴۰ نرسیده است زکات ندارد و وقتی به ۴۰ تا ۱۲۰ عدد رسید باید یک گوسفند بدهد

دوم: از ۱۲۱ تا ۲۰۰	۲ گوسفند
سوم: از ۲۰۱ تا ۳۰۰	۳ گوسفند
چهارم: از ۳۰۱ تا ۳۹۹	۴ گوسفند
پنجم: ۴۰۰ به بالا	به ازای هر ۱۰۰ عدد ۱ گوسفند [۱]

۱

وحید: توضیح المسائل:/۳۷۲ م ۱۹۳۰ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۳۷۱ ۱۹۲۹

زکات

نصاب شتـــر

نصاب شتر

اول: تا به ۵ شتر نرسیده است زکات ندارد و ۵ تا ۹ زکات آن یک گوسفند است.

دوم: ۱۰ تا ۱۴ شتر	۲ گوسفند
سوم: ۱۵ تا ۱۹ شتر	۳ گوسفند
چهارم: ۲۰ تا ۲۴ شتر	۴ گوسفند
پنجم: ۲۵ شتر	۵ گوسفند
ششم: ۲۶ تا ۳۵ شتر	۱ شتر که داخل در سال دوم شده است[۱]
هفتم: ۳۶ تا ۴۵ شتر	۱ شتر که داخل در سال سوم شده است[۲]
هشتم: ۴۶ تا ۶۰ شتر	۱ شتر که داخل در سال چهارم شده است[۳]
نهم: ۶۱ تا ۷۵ شتر	۱ شتر که داخل در سال پنجم شده است
دهم: ۷۶ تا ۹۰ شتر ش	۲ شتر که داخل در سال سوم شده اند.
یازدهم: ۹۱ تا ۱۲۰ شتر	۲ شتر که داخل در سال چهارم شده اند.
دوازدهم: ۱۲۱ به بالا	یا برای هر ۴۰ شتر ۱ شتر که داخل در سال سوم شده است بدهدو یا برای هر ۵۰ شتر ۱ شتر که داخل در سال چهارم شده است بدهد. و باید تا آنجا که ممکن است به گونه ای حساب کند که شتری باقی نماند.(مثلا اگر ۱۴۰ شتر دارد به دو دسته ۵۰تایی و یک دسته ۴۰ تایی تقسیم کند ...)[۴]

نکته: برخی از مراجع معظم تصریح نموده اند که شتری که برای زکات داده می شود الزاما باید ماده باشد[۵]

۲. بهجت: .... که مادر آن قابلیت حمل داشته باشد.

۳. بهجت: ... که قابلیت حمل را داشته باشد.

۴. وحید: توضیح المسائل: / ۳۶۹ م ۱۹۲۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۲/۱۳۵ م ۱۹۱۰

۵. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: ۲/۱۳۵ م ۱۹۱۰

زکات

وقت واجب‌شدن زکات

وقت واجب شدن زکات

- در گندم و جو
  - امام، سیستانی، وحید، فاضل، نوری، تبریزی، خوئی: وقتی که عرفا به آن گندم یا جو بگویند
  - بهجت: وقتی که دانه آن محکم شود
  - مکارم: وقتی که دانه شکل گرفته و عرفا به آن گندم یا جو گفته شد.
  - صافی، گلپایگانی: بنا بر احتیاط واجب وقتی دانه شکل گرفت. اما اگر اتفاقا ملاحظه زمان بعد به نفع فقرا باشد بنا بر احتیاط واجب باید آنرا لحاظ نماید[1]
- در کشمش
  - امام، نوری: بنا بر احتیاط واجب وقتی تبدیل به غوره شد
  - بهجت، اراکی: وقتی غوره شد
  - سیستانی، مکارم، وحید، فاضل، تبریزی،زنجانی، خوئی : وقتی به آن انگور گفته شد.[2]
- در خرما
  - اراکی، بهجت، زنجانی: وقتی که میوه آن سرخ یا زرد شود
  - صافی، گلپایگانی: بنا بر احتیاط واجب وقتی میوه آن سرخ یا زرد شود اما اگر اتفاقا ملاحظه زمان بعد به نفع فقرا باشد بنا بر احتیاط واجب باید آنرا لحاظ نماید.
  - مکارم: زمانی که خرما برسد و قابل خوردن شود.
  - بقیه مراجع معظم: وقتی میوه رسیده و خشک شود (که عرب به آن تمر می گوید)[3]

۱. وحید: توضیح المسائل: / ۳۶۰ م ۱۸۷۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۲/۱۰۹ م ۱۸۵۸

۲. وحید: توضیح المسائل: / ۳۶۰ م ۱۸۷۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۲/۱۰۹ م ۱۸۵۸

۳. وحید: توضیح المسائل: / ۳۶۰ م ۱۸۷۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۲/۱۰۹ م ۱۸۵۸

زکات

زمان وجوب پرداخت زکات

- **زمان پرداخت زکات...**
  - **گندم وجو**
    - همه: هنگام جدا کردن کاه
  - **خرما و کشمش**
    - سیستانی: در هر دو موقع چیدن
    - بهجت: در خرما موقع چیدن و در کشمش موقع خشک شدن
    - بقیه: در هر دو موقع خشک شدن[۱]

۱

وحید: توضیح المسائل: / ۳۶۰ م ۱۸۷۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۲/۱۰۹ م ۱۸۵۸

احکـام خمس

خمس

خمس هدیه

هدیه ای که تا سال خمسی مصرف نشده...

- مطلقا خمس ندارد: امام، رهبری، نوری
- بنا بر احتیاط واجب مطلقا خمس دارد: فاضل، بهجت و مکارم
- مطلقا خمس دارد: سیستانی، صافی، گلپایگانی، خوئی و اراکی
- اگر هدیه قابل توجه باشد خمس دارد: وحید و تبریزی
- اگر قابل توجه باشد دارد و الا احتیاط واجب در پرداخت خمس است: زنجانی[1]

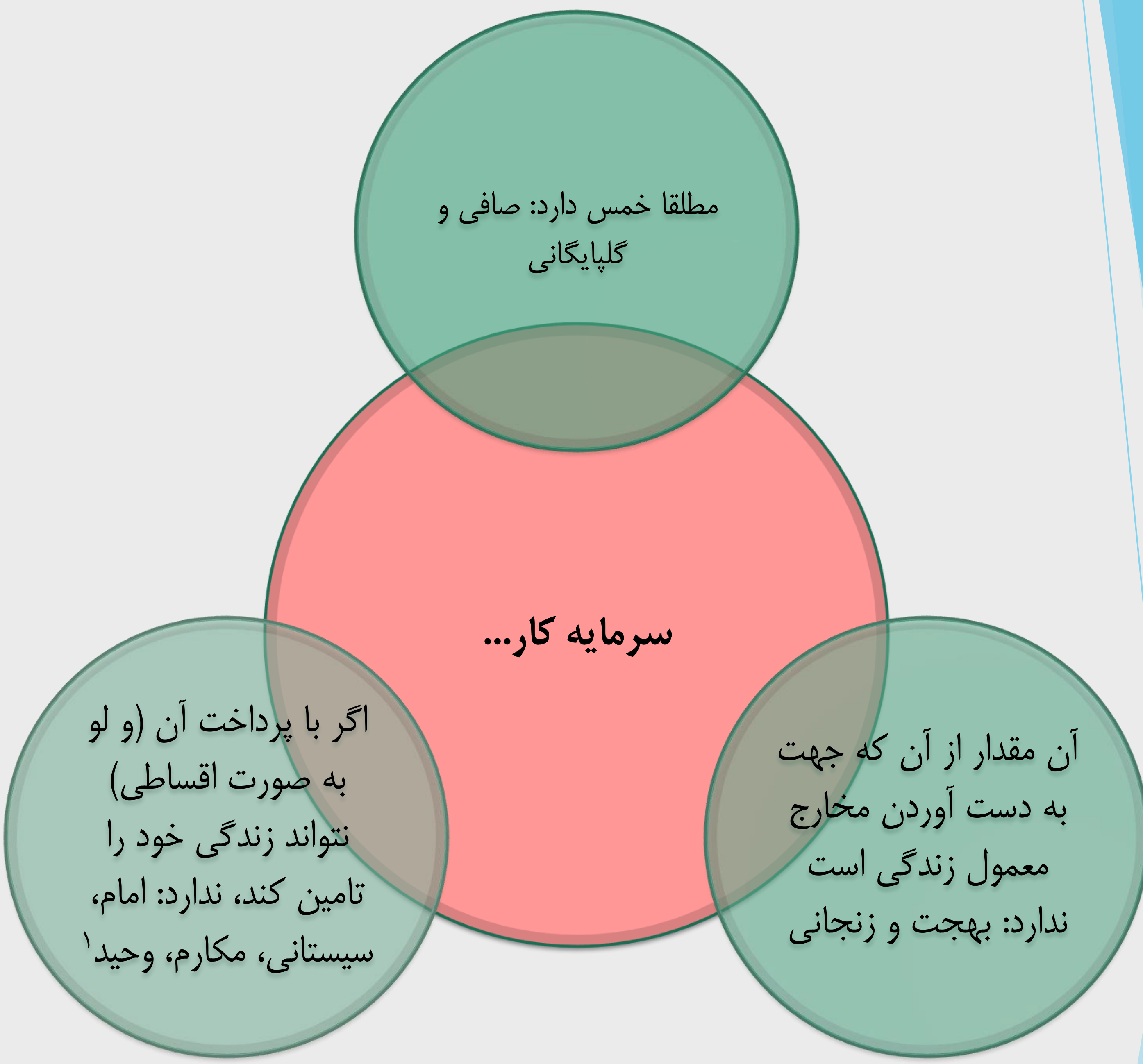
نکته: برخی از مصادیق هدیه: جوایز بانک ، عیدی، یارانه و.... البته پاداش‌هایی که از مزایای آن کار محسوب می شود و نوعا در قرارداد می آید، حکم هدیه را ندارد.

۱

وحید: توضیح المسائل: / ۳۶۰ م ۱۸۷۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۲/۱۰۹ م ۱۸۵۸

خمس

خمس سرمایه

۱

امام: استفتائات:۱/۳۵۵ س ۳۵، رهبری، زنجانی، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات:۳/۴۴ س ۳۵۲۹، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۲۸ م اختصاصی، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۸ ص ۹

خمس

خمس اموال طفل

پرداخت خمس سودهایی که برای کودک حاصل می‌شود...

- بر ولی او لازم نیست و بنا بر احتیاط واجب وقتی کودک خود به بلوغ رسید باید خمس آن را بدهد: امام، رهبری و مکارم
- بر ولی واجب است که خمس آن را از مال کودک بدهد و اگر نداد وقتی کودک خود به بلوغ رسید باید خمس آن را بدهد: سیستانی، وحید و زنجانی
- برای ولی جایز است که خمس آن را از مال کودک بدهد و اگر نداد وقتی کودک خود به بلوغ رسید بایدخمس آن را بدهد و تا آن زمان تصرف در مال جایز نیست: نوری، صافی و گلپایگانی[1]

نکته: بحث فوق تنها در رابطه با منافعی است که به صغیر می رسد. و اما در مواردی که خمس به اصل مال طفل تعلق می گیرد؛ برخی از مراجع معظم لزوم پرداخت خمس توسط ولی را لازم شمرده اند.[2]

[1] رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۲۲۳ س ۱۰۳۷، وحید: توضیح المسائل: / ۳۴۷ م ۱۸۱۱، مکارم: استفتائات:۲/۱۸۶ س ۵۷۶، فاضل: احکام جوانان:/۱۵۶ م ۴۰۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۳۳ م ۱۷۹۴

[2] ر.ک اجوبة الاستفتائات:/۲۲۳ س ۱۰۳۷ و جامع المسائل بهجت:۲/۱۶۴ و ...

خمس

خمس جهیزیّه

جهیزیه ای که تدریجا تهیه می شود و سال خمسی برآن می گذرد...

- اگر دفعتا نمی شود تهیه کرد یا تهیه نکردن تدریجی آن خلاف عرف و عیب محسوب شود خمس ندارد: امام، رهبری و مکارم
- اگر در سالهایی تهیه می شود که دختر در معرض تزویج است خمس ندارد: بهجت و صافی
- اگر دفعتا نمی توان تهیه کرد و یا در شهر آنها مرسوم باشد که از پیش تهیه کنند خمس ندارد: فاضل
- تبریزی: اگر در سال ازدواج تهیه شده خمس ندارد و در سالهای قبل؛ بنا بر احتیاط واجب خمس آن واجب می شود[1]

۱ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۲۸ س ۲۹ ، صافی: جامع الاحکام:۱/۲۰۷ س ۷۴۸، تبریزی: استفتائات:۱/۱۶۹ س ۸۲۲، فاضل: جامع المسائل:۱/۱۸۷ س ۷۴۳، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۸ ص ۲۳

خمس

وسائلی که داماد تدریجاً تهیه می‌کند

وسائلی که تدریجاً توسط پسرتهیه می شود و سال خمسی بر آن می گذرد...

- اگر نمی توانند دفعتاً تهیه کنند مطلقا خمس ندارد و در صورت توانایی نیز آن مقدار که تهیه آن از پیش، متعارف باشد در حکم جهیزیه دختر است: بهجت
- زنجانی، وحید: چنانچه تهیه تدریجی متعارف بوده و توانایی خرید دفعی ندارد، خمس ندارد
- اگر تهیه تدریجی متعارف بوده و مؤونه محسوب شود خمس ندارد: رهبری و مکارم
- اگر تهیه تدریجی آن متعارف بوده و عدم تهیه آن کوتاهی در امر زندگی محسوب شود خمس ندارد: سیستانی [1]

[1] رهبری و زنجانی: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات: ۳۵۰۳ و استفتاء شفاهی از دفتر، استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۸ ص ۲۱

خمس

شمسی بودن سال خمسی

بنا بر احتیاط واجب باید قمری قرار داد: وحید

سال خمسی را...

می تواند شمسی یا قمری قرار دهد: بقیه مراجع معظم[1]

1

رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۷ س ۱۰۰۰۱۵، بهجت: استفتائات: ۳/۱۲ س ۳۴۱۳، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۸ ص ۶۲ و توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۱۵ م ۱۷۶۶

خمس

خمس پس‌انداز

پولهای پس انداز شده ای که سال خمسی روی آن آمده...

مطلقا خمس دارد: امام، رهبری، سیستانی، وحید، تبریزی

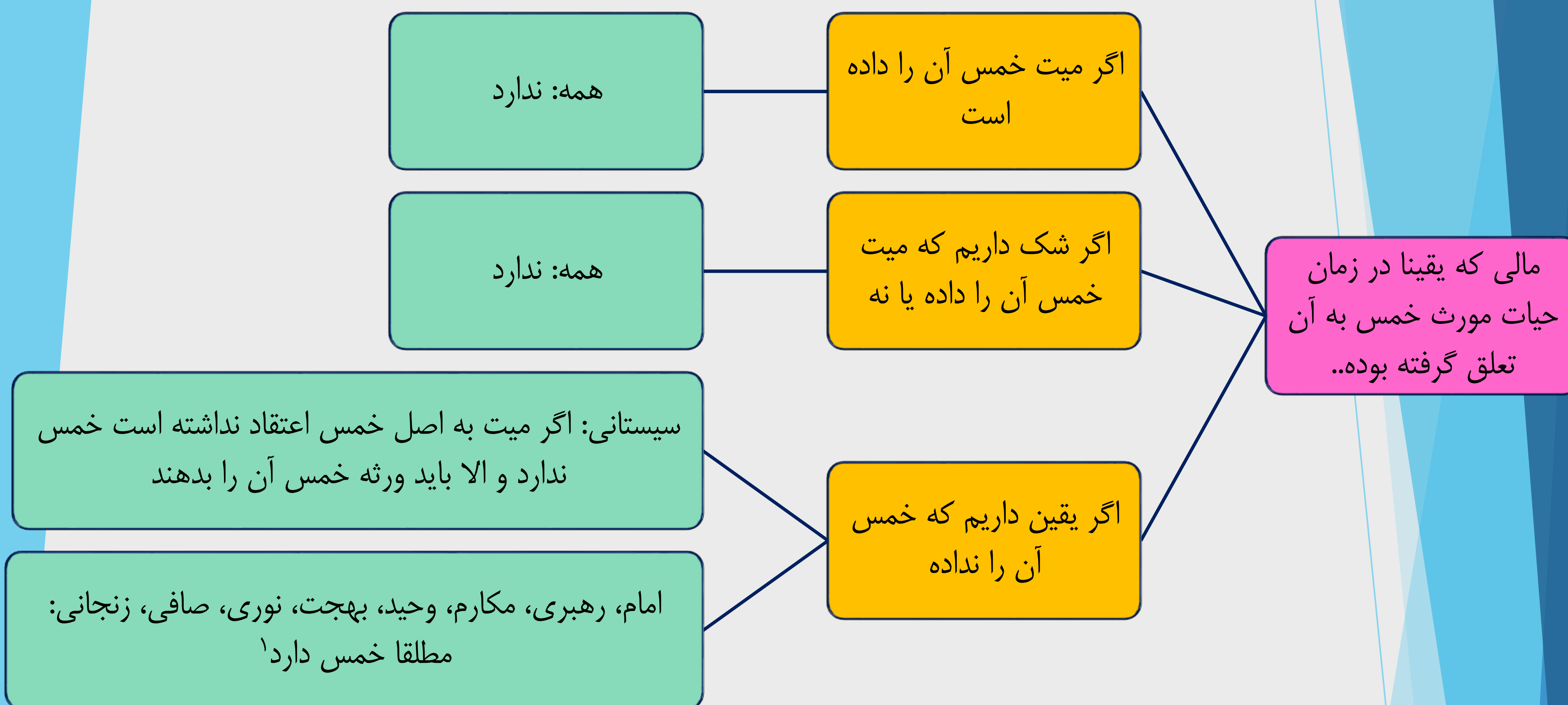
اگر برای لوازم زندگی نگه داشته و نتواند نقداً تهیه کند خمس ندارد: بهجت، فاضل، زنجانی

اگر برای تهیه ما یحتاج باشد و نتواند نقدا تهیه کند ندارد: صافی و گلپایگانی[1]

۱ صافی: جامع الاحکام: ۱/۲۰۵ س ۷۳۸، زنجانی: استفتاء شفاهی از دفتر، استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۸ ص ۴۹

خمس

خمس ارث

نکته: برخی از مراجع معظم معتقدند که اگر انسان یقین داشته باشد که میت از بابت خمس بقیه اموال بدهکار است، لازم است که بدهی او را از مالی که به ارث برده است پرداخت نماید.[2]

[1] رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، زنجانی: استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹ م ۱۷۵۵

[2] ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹ م ۱۷۵۵

خمس

خمس مهریّه

خمس مهریه...

بقیه مراجع معظم: مطلقا خمس ندارد.[1]

بنا بر احتیاط واجب تنها آن مقدار از مهریه عقد موقت که بیش از مخارج سالش باشد خمس دارد: زنجانی

بنا بر احتیاط واجب مطلقا خمس دارد: بهجت

۱

رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۷۰ س ۸۶۲ ، وحید: توضیح المسائل: / ۳۴۰ م ۱۷۷۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۸ م ۱۷۵۴

خمس

زمان حلیّت تصرّف در متعلق خمس

با صرف جدا کردن خمس تصرف در باقی...

- **جایز نیست: بقیه مراجع معظم[1]**
- **بنا بر احتیاط واجب جایز نیست: بهجت، وحید**
- **جایز است: زنجانی، نوری**

نکته: البته اگر با وکیل مرجع دست گردان یا مصالحه کند (ولو به صورت تلفنی)، تصرف جایز می شود.

[1] امام: تحریر الوسیلة:۱/۳۶۱ م ۲۳، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۲۱۰ س ۹۸۴، سیستانی: منهاج:۱/۴۰۸ م ۱۲۵۶، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه شماره ۸ ص ۷۲

خمس

خروج مؤونه از مؤونه بودن

هر گاه مؤونه از مؤونه بودن خارج شود...

- اگر از زمانی که از مؤونه بودن خارج شده یک سال گذشته باشد بنا بر احتیاط واجب خمس دارد: بهجت[1]
- اگر قبل از سال خمسی از آن بی نیاز شود؛ و از اشیائی باشد که معمولا برای سال بعدکنار گذاشته می شود خمس ندارد و الا به آن خمس تعلق می گیرد. و اگر پس از گذشتن سال خمسی بی نیازی حاصل شود مطلقا خمس ندارد: سیستانی
- اگر قبل از سال خمسی از آن بی نیاز شود بنا بر احتیاط واجب خمس تعلق می گیرد و اگر پس از گذشتن سال خمسی بی نیازی حاصل شود خمس ندارد: صافی
- اگر قبل از سال خمسی از آن بی نیاز شود خمس تعلق می گیرد و اگر پس از گذشتن سال خمسی بی نیازی حاصل شود خمس ندارد: نوری، فاضل
- مطلقا خمس تعلق نمی گیرد: رهبری، مکارم، وحید
- بنا بر احتیاط واجب مطلقا به آن خمس تعلق می گیرد: امام

۱

امام: توضیح المسائل معظم له: / ۶۳۰، بهجت: استفتائات:۳/۱۵ س ۳۴۲، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۸ ص ۵۶

خمس

لزوم اذن مرجع در پرداخت خمس

- در پرداخت...
  - سهم سادات...
    - اجازه مرجع لازم نیست: سیستانی، صافی، تبریزی، گلپایگانی، اراکی
    - اجازه مرجع لازم است: امام، رهبری
    - بنا بر احتیاط واجب اجازه لازم است: بهجت، وحید، فاضل، مکارم
  - سهم امام...
    - همه مراجع معظم: اجازه مرجع لازم است[۱]

۱ رهبری: اجوبة الاستفتائات: / ۲۱۹ س ۱۰۱۹، وحید: توضیح المسائل: / ۳۵۵ م ۱۸۵۲، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۹ م ۱۸۳۴

احکام نذر

نذر

لزوم خواندن صیغه نذر

برای واجب شدن نذر..

خواندن صیغه نذر لازم است: بقیه مراجع معظم[1]

همین اندازه که بگوید: نذر می کنم، یا نام خدا را ببرد کافی است: مکارم

نکته: صیغه نذر این است که بگوید: (لله علیّ که اگر فلان قضیه واقع شد فلان کار را انجام دهم) یا به فارسی بگوید: (به خاطر خدا بر عهده من که اگر فلان قضیه واقع شد فلان کار را انجام بدهم)[2]

[1] رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: /۵۵۳ م ۲۷۰۵، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۶۰۹ م ۲۶۴۱

[2] ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۶۰۹ م ۲۶۴۱

نذر

اشتراط اجازه پدر در انعقاد نذر

برای واجب شدن نذر، اجازه پدر...

- شرط نیست : امام و رهبری
- شرط نیست مگر آنکه موجب آزار او شود: مکارم
- شرط نیست مگر آنکه نهی او از روی شفقت بوده و مخالفت موجب آزار او شود: سیستانی
- شرط نیست مگر آنکه پدر از نذر منع کند: وحید، تبریزی، نوری، صافی، فاضل،گلپایگانی و خوئی
- بنا بر احتیاط واجب نذر فرزند مشروط به اذن پدر نیست و باید به آن عمل کند: بهجت [1]

نکته: اولا: باید توجه داشت که در اینجا تنها به صحت یا بطلان نذر اشاره شده است و الا اصل امتثال امر و نهی والدین، خود محل اختلاف است. ثانیا: برخی از مراجع معظم مادر را نیز در مساله فوق در حکم پدر می دانند. مانند:(حضرات آیات: خوئی، سیستانی، تبریزی و فاضل: بنا بر احتیاط واجب)[2]

[1] رهبری: استفتائات جامعة الزهراء جزوه نذر ص ۱۰، بهجت: استفتائات: ۴/۲۹۱ س ۵۵۹۹، وحید: توضیح المسائل:/ ۵۵۴ م ۲۷۱۰، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۶۱۲ م ۲۶۴۶

[2] ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۶۱۲ م ۲۶۴۶

نذر

اشتراط اجازۀ شوهر در انعقاد نذر

در صحت نذر زن (در اموال خودش)اجازه شوهر...

- مطلقا لازم است: امام و نوری
- بنا بر احتیاط واجب انعقاد نذر زن در صورت حضور شوهر، مشروط به اجازه است: رهبری
- لازم نیست مگر در صورت منافات با حقوق شوهر که در این حالت بنا بر احتیاط واجب منعقد نمی شود: وحید
- لازم نیست مگر در صورت منافات با حقوق شوهر: مکارم، فاضل، تبریزی[۱]

۱

رهبری: استفتائات جامعة الزهراء جزوه نذر ص ۷، وحید: توضیح المسائل: /۵۵۴ م ۲۷۱۰، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۲/۶۱۱ م ۲۶۴۴

نذر

کفاره شکستن نذر

کفاره حنث نذر ...

همان کفاره حنث قسم است
(یعنی: اطعام یا پوشاندن ۱۰
فقیر و اگر نتوانست۳ روز روزه):
رهبری، وحید، تبریزی،
سیستانی، بهجت، خوئی

همان کفاره افطار عمدی
رمضان است (یا ۶۰ روز روزه و
یا اطعام ۶۰ فقیر): امام، مکارم،
فاضل، نوری، اراکی، زنجانی [1]

۱

رهبری: استفتائات جامعة الزهراء جزوه نذر ص ۱۵، وحید: توضیح المسائل:/۵۵۵ م ۲۷۱۷ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۶۲۲ م ۲۶۶۹ و م ۲۶۵۴ و م ۲۶۵۳ و ۱/ ۹۳۴ م ۱۶۷۲

احکـام عقد

عقد دائم و موقت

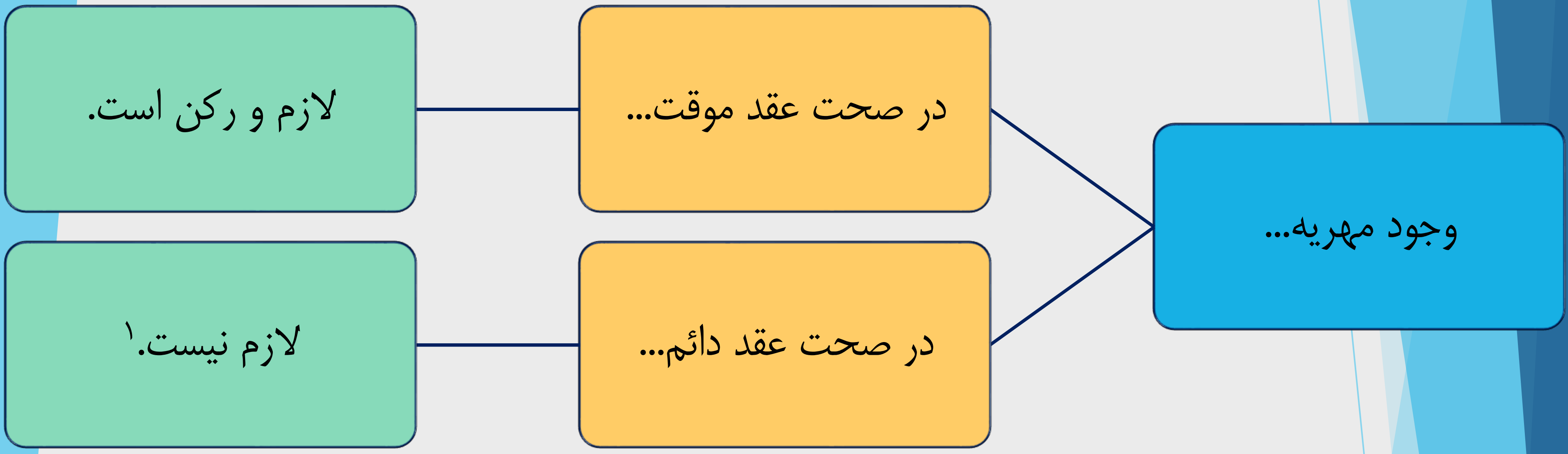
خواندن صیغه عقد به غیر عربی

خواندن صیغه عقد به غیر عربی:

- اگر زوجین توانایی خواندن صیغه به عربی را دارند...
  - خواندن صیغه به غیر عربی صحیح نیست: فاضل، اراکی، نوری، صافی، گلپایگانی
  - احتیاط واجب در عربی بودن است: امام، تبریزی، خوئی، سیستانی، مکارم
  - عربی بودن مطلقا شرط نیست: بهجت، زنجانی
- اگر زوجین نتوانند صیغه را به عربی صحیح بخوانند...
  - می توانند خودشان به فارسی بخوانند: امام، سیستانی، مکارم، صافی، زنجانی، فاضل، بهجت، وحید، نوری، گلپایگانی
  - اگر توکیل کسی که قادر بر عربی است ممکن باشد بنا بر احتیاط واجب، لازم است و الا می توانندخودشان به فارسی بخوانند: خوئی، تبریزی[1]

1 وحید: توضیح المسائل:/۴۹۲ م ۲۴۳۴ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۵۳ م ۲۳۷۰

عقد دائم و موقت
لزوم تعیین مهریّه

[1] ر.ک استفتائات بهجت: ۴/۱۵۱ س ۵۱۱۷، استفتائات مکارم:۲/۳۳۹ س ۹۸۸، و استفتائات جامعة الزهراء مجموعه شماره ۱۰ ص ۱۸

عقد دائم و موقت

لزوم اذن پدر یا جدّ پدری

اذن پدر در ازدواج دختر باکره...

- تکلیفاً...
  - همه: شرط است (یا به احتیاط و یا به فتوا)
- وضعاً...
  - بهجت، فاضل: شرط نیست.
  - سیستانی، مکارم، نوری، زنجانی، صافی: شرط است.
  - رهبری و تبریزی: بنا بر احتیاط واجب شرط است.[1]

توضیح: مقصود از اشتراط تکلیفی اذن این است که طرفین با خواندن عقد بدون اذن، دچار معصیت شده اند. و منظور از اشتراط وضعی اذن آن است که عقد بدون اذن باطل می باشد.

۱

امام: استفتائات:۳/۱۶۱ س ۷و ۸، تبریزی: استفتائات:۲/۳۲۲ س ۱۳۲۵، مکارم: استفتائات:۳/۲۳۴ س ۶۱۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۵۸ م۲۳۷۶ و استفتائات موجود در جامعة الزهراء جزوه نکاح ص ۲۵

عقد دائم و موقت
ازالۀ بکارت با زنا و...

عقد دختری که به واسطه" ازدواج بدون اذن پدر" یا "زنا" بکارت او زائل شده نیاز به اذن اذن پدر...

دارد: امام، رهبری، وحید، فاضل، بهجت، تبریزی، خوئی[1]

دارد (بنا بر احتیاط واجب) : صافی

دارد: سیستانی، مکارم، زنجانی، نوری

۱ امام، تبریزی، زنجانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۵۸ م ۲۳۷۷، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، خوئی: منهاج:۲/۲۶۱ م۱۲۳۷، فاضل: جامع المسائل:۱/۳۸۲ م ۱۴۴۰،وحید: منهاج:۳/۲۹۷ م ۱۲۳۷، بهجت: استفتائات:۴/۲۳ س ۴۶۲۶، سیستانی: منهاج:۳/۲۸ م ۷۰، تبریزی: منهاج:۲/۳۳۴ م ۱۲۳۷، بقیه: استفتائات موجود جامعة الزهراء جزوه نکاح ص ۳۰

عقد دائم و موقت

ازالهٔ بکارت بواسطه پریدن یا تصادف

دختری که بواسطه پریدن یا تصادف بکارتش زائل شده برای عقد نیاز به اذن پدر یا جد پدری...

دارد (بنا بر احتیاط واجب): رهبری، صافی[1]

دارد: سیستانی، مکارم، بهجت، تبریزی، نوری، خوئی

۱ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، سیستانی: منهاج:۳/۲۸ م ۷۰، تبریزی: استفتائات:۲/ ۳۲۰ س ۱۳۲۰ و تبریزی: منهاج:۲/۳۳۴ م ۱۲۳۷، خوئی: منهاج:۲/۲۶۱ م۱۲۳۷، بقیه: استفتائات موجود در جامعة الزهراء جزوه نکاح ص ۳۰

عقد دائم و موقت
محرمیّت نامادری و ناپدری

هر گاه زن و مردی با هم ازدواج کنند...

مرد بعد از دخول با زن، با دختر و نوه های او محرم می شود.[2]

زن به صرف عقد، با پسرها و نوه های مرد محرم می شود[1]

1 وحید: توضیح المسائل:/ ۴۹۶ م ۲۴۵۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۶۵ م ۲۳۸۹

2 وحید: توضیح المسائل:/۴۹۶ م ۲۴۵۰، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۶۴ م ۲۳۸۶

عقد دائم و موقت

اخلال به مهریّه یا مدت در عقد موقّت

اگر در عقد موقت...

- اخلال در ذکر مهر شده باشد
  - همه: صیغه باطل است[1]
- اخلال در ذکر مدت شده باشد
  - تبدیل به دائم می شود: امام، رهبری، فاضل، صافی
  - باطل می شود: سیستانی، مکارم، وحید،تبریزی[2]

نکته: اخلال در ذکر مهر و مدت به دو صورت اتفاق می افتد: یا اساسا عقد بون ذکر مهر یا مدت خوانده می شود و یا به صورت مجهول بیان می شوند.(مثلا: مهر را یک خانه غیر معین قرار داده اند یا مدت را تا پیدا شدن خواستگار برای زن قرار می دهند)

۱ امام: تحریر الوسیله:۲/۲۸۸ م ۵، بهجت: استفتائات:۴/۴۲ س ۴۶۹۷، مکارم: توضیح المسائل:/۳۹۹ ، بقیه: استفتائات موجود جامعة الزهراء جزوه نکاح ص ۱۸

۲ امام: تحریر الوسیله:۲/۲۹۰ م ۹، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، سیستانی: منهاج:۳/۷۷ م ۲۴۳، صافی: هدایة العباد:۲/۴۴۵ م ۹، فاضل: الاحکام الواضحة:/۳۸۷ م ۱۷۱۶ ، مکارم: توضیح المسائل:/۳۹۹ م ۲۰۷۰، وحید: منهاج:۳/۳۰۹ م ۱۳۰۲

عقد دائم و موقت

صحّت عقد ۹۹ساله

صیغه ۹۹ ساله...

- صحیح است: امام، رهبری، صافی، فاضل
- باطل است: سیستانی
- تبدیل به دائم می شود: نوری، خوئی
- بنا بر احتیاط واجب تبدیل به دائم می شود: مکارم
- اگر خوانده شده عقد صحیح است اما بنا بر احتیاط واجب برای جدا شدن علاوه بر بخشش مدت یا انقضاء آن طلاق را هم جاری کنند: وحید [1]

۱

امام: استفتائات:۳/۲۴۴ س ۴، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: منهاج: ۳/ ۳۰۹ الفصل الرابع.. ، فاضل: الاحکام الواضحه:/۳۸۷ النکاح المنقطع، خوئی: منهاج: ۲/ ۲۷۲، مکارم: استفتائات:۲/۳۴۴ س ۱۰۰۸ ، تبریزی: منهاج: ۲/ ۳۴۴، سیستانی: المسائل المنتخبه:/۳۹۶ م ۱۰۱۵، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۱۶ ص ۱۵

عقد دائم و موقت
ازدواج با اهل‌سنت

- ازدواج...
  - زن شیعه با مرد سنی...
    - **اگر خوف انحراف از مذهب نباشد جایز است: امام، رهبری، سیستانی، فاضل، نوری، وحید، بهجت، تبریزی، صافی**
    - **مفسده نوعیه دارد و مطلقا جایز نیست: مکارم**
    - **مفسده نوعیه دارد مطلقا جایز نیست: وحید[1]**
  - مرد شیعه با زن سنی...
    - **همه مراجع معظم: اگر خوف انحراف از مذهب نباشد جایز است[2]**

حضرات آیات بهجت و صافی: ازدواج زن شیعه با مرد سنی در موارد عدم مفسده کراهت دارد.[3]

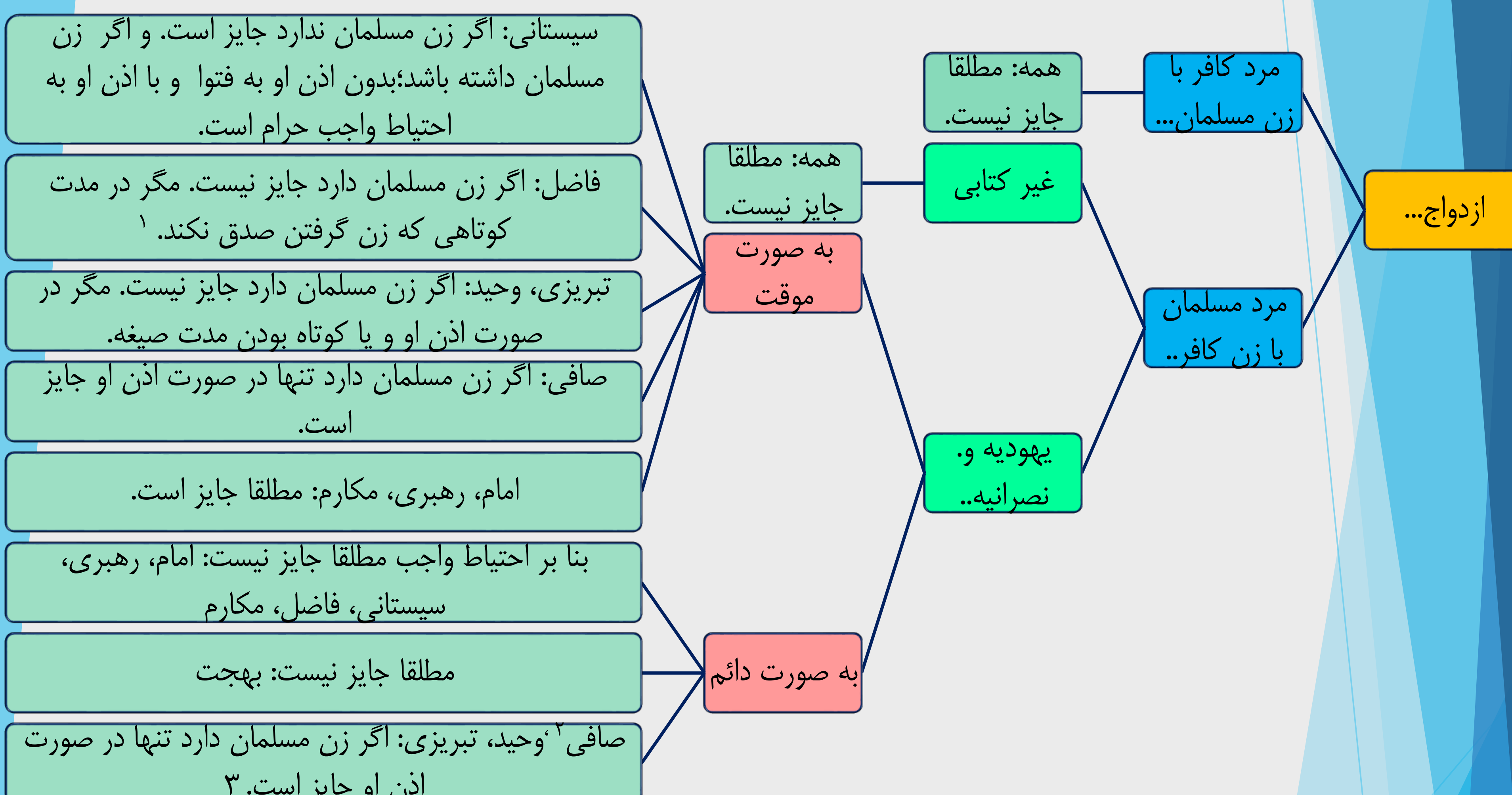
۱. رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر،صافی: هدایه العباد: ۲/۴۴۱ م ۸، بهجت: استفتائات:۱/۳۰۷ س ۱۰۵۸، تبریزی: صراة النجاة: ۱/۳۶۵ س ۱۰۲۳، مکارم: استفتائات:۱/۲۱۱ س ۷۰۸، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۱۶ ص ۱۱

۲. رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات بهجت:۴/۱۲ س ۴۵۷۷ ، مکارم: استفتائات:۱/۲۱۱ س ۷۰۸، بقیه: استفتائات جامعة ال مجموعه ۱۶ ص ۱۱

۳. ر.ک استفتائات بهجت:۴/۱۲ س ۴۵۷۷ و هدایه العباد: ۲/۴۴۱ م ۸

عقد دائم و موقت

ازدواج با کفّار

۱. البته در فتوای دیگری از آیت الله فاضل شرطیت اذن همسر مسلمان نفی شده است. (ر.ک اجوبه السائلین:/۸۶)

۲. حضرات آیات صافی و گلپایگانی: البته کراهت شدیده دارد

۳. امام، رهبری، وحید و صافی: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: استفتائات:۳/۲۵، فاضل: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۶۹ م اختصاصی ۲۵۱۶ ، سیستانی: المسائل المنتخبه:/۳۸۸ م ۹۸۷، تبریزی: صراه النجاه:۸/ ۲۶۷ س ۷۶۴، وحید: توضیح المسائل:/ ۴۹۷ م ۲۴۴۱، بقیه: توضیح المـ
سیزده مرجع:۲/۴۶۸ م ۲۳۹۷ و استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۱۶ ص ۱۵

عقد دائم و موقت

ازدواج موقّت با زن زرتشتی

ازدواج موقت با زن مجوسیه

جایز نیست: امام، وحید[1]	بنا بر احتیاط واجب جایز نیست: بهجت، سیستانی، صافی، تبریزی	جایز است: رهبری، مکارم، زنجانی، نوری، فاضل

[1] امام: ترجمه تحریر الوسیله:۳/۵۰۹ م ۱ و زبده الاحکام: ۲۰۳، صافی: جامع الاحکام:۲/۹۴ س ۱۴۹۲، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۶۹، تبریزی: استفتائات:۲/۳۵۰ س ۱۴۳۹،مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، زنجانی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۶۸ م ۲۳۹۷، فاضل:جامع المسائل:۱/۴۰۹ س ۱۵۳۴، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۱۶ ص ۲۵

عقد دائم و موقت
ازدواج با زانیه

ازدواج (دائم یا موقت)با زن بی شوهری که با او زنا نموده...

- مطلقا جایز است اما بهتر است به اندازه یک حیض صبر کند: امام، صافی، نوری اراکی، گلپایگانی، مکارم
- مطلقا جایز است اما احتیاط مستحب در ترک است مگر در صورت علم به توبه او: بهجت
- خوئی، تبریزی: بنا بر احتیاط واجب باید تا یک حیض صبر کند.
- سیستانی: اگر زن مشهور به زنا باشد بنا بر احتیاط واجب قبل از اینکه توبه کند نمی شود با او ازدواج کرد. اما اگر مشهوره نباشد احتیاط واجب در صبر تا توبه زن است.
- فاضل: بنا بر احتیاط واجب مطلقا تا توبه زن صبر کند[1]

1

وحید: توضیح المسائل:/۴۹۸ م ۲۴۶۳، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۷۰ م ۲۳۹۹

احکـام طلاق

احکام طلاق
شرایط زن در هنگام طلاق

اول: در حال حیض یا نفاس نباشد.

شرائط زن در هنگام طلاق:

دوم: در طهر مواقعه نباشد. یعنی: نباید در آن پاکی که طلاق داده می شود و یا حیض قبل از آن، شوهر با او نزدیکی کرده باشد.[1]

۱

ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۱۸ م ۲۴۹۹

احکام طلاق

استثنائات صحّت طلاق در حال حیض

در چند صورت طلاق حائض صحیح است:

اول: آنکه زن باردار باشد

دوم: غیر مدخوله. یعنی: زنی که شوهرش در آن عقد با او نزدیکی نکرده باشد

سوم: مرد غایب بوده و برایش مشکل باشد که نسبت به طهر یا حیض زن اطلاع حاصل کند[1]

۱

ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۱۸ م ۲۵۰۰

احکام طلاق

استثنائات صحّت طلاق در طهر مواقعه

در چند صورت طلاق در طهر مواقعه صحیح است:

اول: یائسه باشد[1]

دوم: صغیره باشد. یعنی: نه سال او تمام نشده باشد.

سوم: آنکه زن باردار باشد

1 ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۵۲۰ م ۲۵۰۴

احکام طلاق
شرایط صیغه طلاق

شرائط صیغه طلاق:

اول: صیغه را به عربی صحیح بخواند.

دوم: هنگام جاری شدن صیغه دو مرد عادل شاهد باشند

سوم: مرد در طلاق دادن مختار بوده و مجبور و مکره نباشد.[1]

1

ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۵۲۲/۲ م ۲۵۰۸ و۵۱۷/۲ م ۲۴۹۸

احکام طلاق
اقسام طلاق

طلاق:

- رجعی: طلاقی که از موارد بائن نباشد.
- بائن
  - اول. صغیره. یعنی: زنی که نه سالش تمام نشده است
  - دوم. یائسه
  - سوم. غیر مدخوله. یعنی: زنی که شوهرش در آن عقد با او نزدیکی نکرده است.
  - چهارم. زنی که سه مرتبه طلاق داده شده باشد
  - پنجم. طلاق خلع.(طلاق زنی که به شوهر مایل نبوده و با بخشیدن مهریه یا چیز دیگر طلاق داده شده)
  - ششم. طلاق مبارات.(زن و مرد هر دو به یکدیگر مایل نبوده و در قبال بخشش زن، طلاق جاری شده)[۱]

۱

ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۵۲۹ م ۲۵۲۲

احکام طلاق

بعضی از احکام طلاق رجعی

بعضی از احکام طلاق رجعی:

اول: مرد می تواند تا زمانی که زن در عده است بدون خواندن صیغه دوباره به وی رجوع کند.[۱]

دوم: بیرون کردن زن از خانه ای که هنگام طلاق در آن بوده است، تا پایان عده حرام است.[۲]

سوم: جایز نیست که زن در مدت عده بدون اذن شوهر از خانه خارج شود مگر برای کارهای لازم.[۳]

چهارم: نفقه زن در مدت عده بر عهده شوهر است.[۴]

پنجم: مستحب است در این مدت زن برای شوهر، خود را زینت کند

۱. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۵۲۹ م ۲۵۲۲

۲. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۵۳۰ م ۲۵۲۳

۳. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۵۳۰ م ۲۵۲۳

۴. ر.ک ترجمه تحریر الوسیله: ۳/۵۶۱،

۵. ر.ک تحریر الوسیله:۲/۳۴۶ م ۱۰ و۲/۳۱۵ م ۶ ، توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۴۱ مساله اختصاصی سیستانی و منهاج الصالحین تبریزی: ۲/ ۳۷۸ و هدایة العباد صافی: ۲/ ۴۷۳

احکام عدّه

احکام عدّه

اسباب لزوم عدّه

اسباب لزوم عدّه:

- اول: طلاق
- دوم: تمام شدن مدت یا بخشیده شدن آن از سوی مرد در عقد موقت
- سوم: فسخ نمودن عقد به علت وجود عیوبی که مجوز فسخ می باشد
- چهارم: باطل شدن زوجیت بواسطه اموری مانند: ارتداد، اسلام، رضاع و...
- پنجم: وطی به شبهه
- ششم: وفات مرد[۱]

۱ ر.ک تحریر الوسیلة: ۲/۳۳۴ القول فی العدد، منهاج الصالحین سیستانی:۳/۱۶۵ م ۵۴۱

احکام عدّه

میزان عدّه

میزان عده:

- طلاق در عقد دائم
  - سه پاکی: یعنی پس از آنکه دو مرتبه حائض شد، به محض رؤیت حیض سوم عده تمام است.[۱]
- جدایی در عقد موقت
  - امام، رهبری، صافی، مکارم، وحید : دو حیض (یعنی: با اتمام حیض دوم عده تمام است)
  - سیستانی، فاضل: بنا بر احتیاط واجب دو حیض است.
  - زنجانی: یک حیض کافی است.[۲]
- عده وفات شوهر
  - ۴ ماه و ۱۰ روز [۳]
- جدایی به علت فسخ نمودن عقد
  - سه پاکی: یعنی پس از آنکه دو مرتبه حائض شد، به محض رؤیت حیض سوم عده تمام است.[۴]
- منفسخ شدن عقد با ارتداد ملی، رضاع و..
  - سه پاکی: یعنی پس از آنکه دو مرتبه حائض شد، به محض رؤیت حیض سوم عده تمام است.[۵]
- منفسخ شدن عقد با ارتداد فطری ...
  - ۴ ماه و ۱۰ روز[۶]
- وطی به شبه
  - شبهه از هر دو طرف باشد یا تنها از طرف مرد
    - همه: سه پاکی[۷]
  - شبهه تنها از طرف زن باشد
    - وحید، تبریزی، زنجانی، صافی: عده لازم نیست
    - امام، سیستانی، مکارم: به احتیاط واجب عده دارد[۸]

۱.ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۵۲۴ م ۲۵۱۱
۲.وحید: توضیح المسائل:/ ۵۲۰ م ۲۵۷۹، توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۲۶ م ۲۵۱۵
۳.ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۵۲۷ م ۲۵۱۷
۴.ر.ک نجاة العباد امام خمینی:/۳۸۹، منهاج الصالحین سیستانی:/۳۸۵ م ۹۷۷ و...
۵.ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۴۹۷ م ۲۴۵۰ ، منهاج الصالحین سیستانی: ۳/۱۷۱ م ۵۶۳
۶.ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۴۹۶ حاشیه مسأله ۲۴۴۹
۷.وحید: توضیح المسائل:/۵۲۵ م ۲۶۰۰، توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۳۷ م ۲۵۳۶
۸.وحید: توضیح المسائل:/۵۲۵ م ۲۶۰۱، توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۳۷ م ۲۵۳۷

احکام عدّه
زن‌هایی که عدّه متفاوت دارند

زنهایی که عده متفاوت دارند:

اول: زنی که یک یا دو حیض دیده است اما قبل از اتمام عده یائسه شده است[3]

دوم: زنی که در سن دیدن حیض است اما حائض نمی شود[2]

سوم: زن باردار[1]

۱. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۲۵ م ۲۵۱۴ و ۲/۵۲۷ م ۲۵۱۷
۲. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۲۴ م ۲۵۱۲
۳. ر.ک جامع المسائل بهجت:۴/۱۵۹

احکام عدّه

زن‌هایی که عدّه بر آنها لازم نیست

زنهایی که عدّه بر آنها لازم نیست:

اول: زنی که به سن یائسگی رسیده است.

دوم: صغیره. (زنی که زیر نه سال داشته باشد)

سوم: غیر مدخوله. (یعنی: زنی که همسر با او نزدیکی ننموده است)[1]

نکته: برخی از مراجع معظم – مانند: آیت الله سیستانی – معتقدند که اگر زن مورد دخول قرار نگرفته باشد اما منی داخل فرج شده باشد؛ زن باید عده نگه دارد. همچنین بسیاری از فقهاء معظم – مانند: حضرات آیات وحید، فاضل، بهجت و... _ تصریح نموده اند که اگر جذب منی رخ داده و زن باردار بشود برای ثبوت عده کفایت می کند هر چند دخول محقق نشده باشد.[2]

[1] ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۲۳ م ۲۵۱۰ و ۲۵۱۱

[2] ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۵۲۳ م ۲۵۱۰ و ۲۵۱۱، جامع المسائل بهجت:۴/۱۵۶، منهاج الصالحین وحید: ج ۲ م ۱۴۸۱

احکــام مالی

احکام مالی

گرفتن سود از بانک

سپرده گذاری در بانک و گرفتن سود (اگر طبق عقود شرعی باشد)..

جایز است: امام، رهبری، مکارم، صافی، نوری، فاضل، زنجانی

بهجت: جایز نیست اما می توانند روی مقدار سود یک معامله دیگر انجام بدهند[۱]

وحید: از ابتدا به قصد سود نباید بگذارد. اما بعدا اگر ۲۰٪ سود را به سید فقیر بدهد بقیه حلال است.

تبریزی: اگر اطمینان داشته باشد که طبق عقود اسلامی عمل می شود جایز است.

سیستانی: چنانچه حداقل احتمال بدهد که به عقود اسلامی عمل می شود مطلقا جایزاست.[۲]

۱

مثلا: اگر بخواهد مبلغ ۱۰ ملیون را به مدت یک سال در بانک بگذارد و کل سود حاصله از قرارداد تا آخر سال ۲ میلیون باشد، فرد یک دفترچه یا.. را به مبلغ ۲ میلیون به بانک می فروشد و قرض دادن ۱۰ ملیون به بانک درضمن آن معامله شرط می شود. مثلاً: مسئول بانک به شخص می گوید: من این خودکار را از شما می خرم به قیمت ۲ ملیون به شرط آنکه شما ۱۰ ملیون به بانک ما به مدت یک سال قرض بدهید. در نتیجه ۱۰ ملیون به عنوان قرض در بانک می ماند و سودی که شخص دریافت می کند قیمت خودکاری خواهد بود که به بانک فروخته است.(ر.ک استفتائات معظم له:۳/۱۹۳ م ۴۰۰۶)

۲

امام و نوری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۷۹۱ م ۲۸۵۳، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۲۸۱ م ۱۶۱۹، بهجت: استفتائات:۳/۱۹۴ م ۴۰۰۵، سیستانی: استفتاء شفاهی از دفتر، تبریزی: استفتائات:۱/۸۷۸ س ۲۱۰۰، تبریزی: استفتائات:۲/۴۲۳ س ۱۷۲۳، صافی: جامع الاحکام:۱/۱۹۱ س ۶۸۶، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۱۵ م ۲، فاضل: جامع المسائل (فارسی):۱/۲۷۳ س ۱۰۹۴ ، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۹ ص ۵۸

احکام مالی

گرفتن وام از بانک

گرفتن وام قرض الحسنه...

رهبری، مکارم، نوری: اگر بیشتر از۴٪ کارمزد نباشد جایز است.

وحید: تا ۴٪ در وامهای با مبلغ پایین اشکال ندارد.

بهجت، تبریزی: اگر روی سودی که باید بدهد معامله جداگانه کند اشکال ندارد.[1]

نکته: جدول فوق تنها در رابطه با وام قرض‌الحسنه می باشد. و اما حکم وام‌هایی که مانند: وام خودرو، مسکن و... که در قالب عقد مشارکت، مضاربه، جُعاله و... هستند، متفاوت می باشد.[2]

[1] امام: استفتائات:۲/۲۹۸ س ۴۲، بهجت: استفتائات:۳/۱۹۳، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، تبریزی: استفتائات: ۲/۲۷۷ س ۱۱۸۱، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه معاملات ص ۴۷

[2] رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۳۵، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه معاملات ص ۵۸

احکام مالی

حق معنوی در سی‌دی و کتاب

کپی سی دی و کتاب بدون رضایت مالک...

وحید: بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.[1]

صافی: جایز است مگر آنکه موجب اضرار به مالک باشد.

سیستانی: اگر خلاف قانون باشد حرام است و الا اشکال ندارد.

رهبری: اگر خلاف قانون باشد حرام و الا احتیاط واجب در ترک است.

جایز نیست: بهجت، مکارم، نوری، فاضل، تبریزی، زنجانی

1 ر.ک اجوبة الاستفتائات:/۲۹۷ س ۱۳۳۵، مکارم: استفتائات:۳/۵۵۴ س ۱۵۴۲، بهجت: استفتائات:۳/۲۲۱ س ۴۰۸۴، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه معاملات ص ۲۹

احکام مالی

جواز پس‌گرفتن هدیه

هدیه ای را که به...

- **غیر ذی رحم داده است**
  - اگر هبه معوضه[1] نباشد وعین آن موجود بوده و هنگام دادن آن قصد قربت نکرده باشد، می تواند آنرا پس بگیرد: رهبری، سیستانی، فاضل، صافی
  - اگر هبه معوضه نبوده و عین آن موجود باشد، می تواند پس بگیرد: وحید، خوئی، تبریزی، بهجت
  - اگر هبه معوضه نباشد و عین آن موجود بوده و بنا بر احتیاط واجب موقع دادن آن قصد قربت ننموده باشد، می تواند پس بگیرد: مکارم
- **ذی رحم داده است**
  - همه: مطلقا نمی شود پس گرفت.
- **همسر داده است**
  - بنا بر احتیاط واجب نباید پس بگیرد: تبریزی، صافی
  - هدیه به همسر در حکم هدیه به غیر ذی رحم است: امام، رهبری، سیستانی، نوری، وحید، مکارم، بهجت، فاضل[2]

[1] هبه معوضه: هدیه ای است که در مقابل هدیه دیگر داده می شود. مثلا: زید به بکر می گوید: من این انگشتر را مجاناً به تو می دهم به شرط آنکه تو هم انگشتر خود را مجاناً به من هدیه نمایی.

[2] رهبری: اجوبه الاستفتائات:/۴۱۵ س ۱۷۵۶، وحید: منهاج: ۳/۲۳۵ م ۹۷۴، تبریزی: استفتائات: ۲/ ۲۹۸ س ۱۲۵۲، سیستانی: المسائل المنتخبه:/۳۷۳ م ۹۴۲، مکارم:استفتائات:۳/۳۱۴ س ۸۲۹، صافی: جامع الاحکام:۲/۲۷۹ م ۱۹۴۵، بهجت: جامع المسائل:۳/۴۱۰ و ۴۱۱، فاضل: جامع المسائل:۲/۳۲۷ س ۵۵ و استفتائات جامعة الزهراء جزوه ش ۹ ص ۷

احکام مالی

محاسبه نرخ تورم در دیون

بدهی و دیون را در فرض افزایش نرخ تورم..

- به همان مبلغی که بوده است حساب کنند: فاضل، تبریزی، صافی
- نسبت به مقدار تفاوت مصالحه کنند: رهبری
- اگر ما به التفاوت زیاد باشد باید مصالحه کنند: وحید
- احتیاطاً باید در قبال افزایش فاحش نرخ تورّم با هم مصالحه کنند: بهجت
- باید با توجه به نرخ تورم محاسبه شود: مکارم
- سیستانی: چنانچه تا بیست برابر و بیشتر تنزل پیدا کرده احتیاط واجب در مصالحه است[1]

نکته: مهریه و پول غصب شده نیز از مصادیق دین محسوب می شود.

۱ رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۳۴۴ س ۱۵۲۸ ،سیستانی: استفتاء شفاهی از دفتر، صافی: استفتاء شفاهی از دفتر، تبریزی: استفتائات:۲/۲۸۲ س ۱۱۹۴، بهجت: استفتائات:۳/۲۷۹ س ۴۲۹۸، فاضل: جامع المسائل (فارسی):۱/۳۰۴ س ۱۱۷۷، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر،مکارم: استفتائات: س ۵۸۶ و ۶۸۴

احکام مالی

معامله با بهایی

معامله با بهایی...

مطلقا جایز نیست: بهجت، مکارم، رهبری

اگر موجب تقویت آنها شود حرام است: وحید، تبریزی، فاضل، صافی[1]

1

رهبری: استفتائات جامعة الزهراء جزوه معاملات ص ۱۰، مکارم: استفتائات:۲/۲۵۸ س ۷۹۲، صافی: جامع الاحکام:۲/۹۸ س ۱۵۱۰، تبریزی: استفتائات:۲/۲۳۶ س ۱۰۶۰ ، وحید: استفتاء شفاهی ازدفتر

احکام مالی

قبول نمودن هدیه از بهایی

گرفتن هدیه از بهایی...

- مطلقا جایز نیست: رهبری، صافی، مکارم
- فی حد نفسه مانعی ندارد مگر آنکه موجب سوء استفاده گردد: نوری، بهجت
- فی حد نفسه مانعی ندارد مگر آنکه موجب تقویت آنها یا تضعیف مسلمانان شد: فاضل
- فی حد نفسه مانعی ندارد مگر آنکه موجب دوستی، تقویت، عزت یافتن یا جلب توجه به او شود: وحید[1]

[1] صافی: جامع الاحکام:۲/۹۸ س۱۵۱۰، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه معاملات ص ۱۰

احکام مالی
وظیفه مقصّر در تصرّف

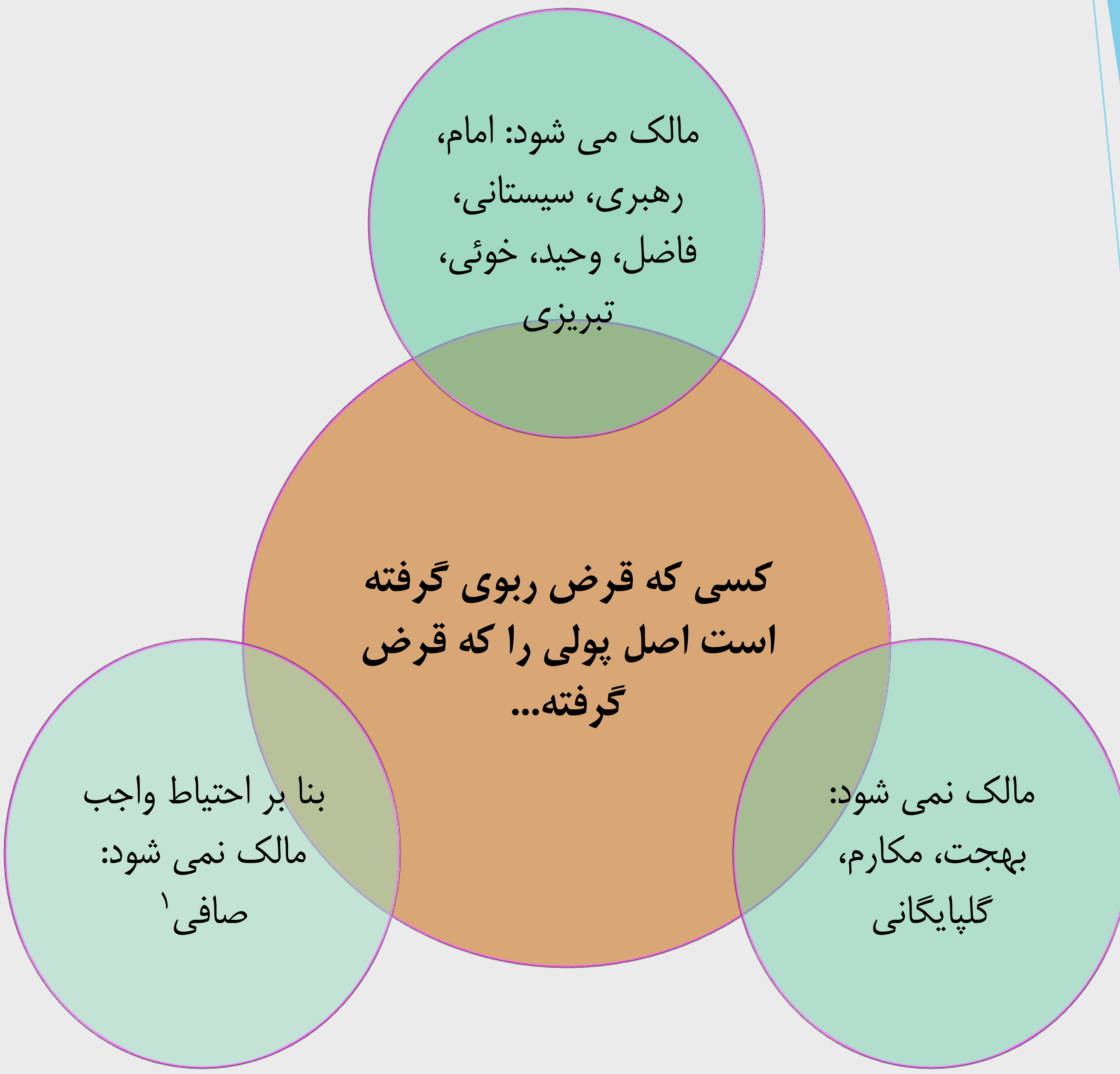
وظیفه مقصر در تصادف خودرو:

- رهبری: موکول به قانون است.[1]
- تبریزی: اساسا در این موارد باید ارش گرفته شود نه هزینه تعمیر مگر آنکه بر گرفتن هزینه تعمیر مصالحه کنند.
- فاضل: بابد به هزینه تعمیر اکتفا کنند.
- می تواند علاوه بر هزینه تعمیر، طلب ارش نیز بنماید: مکارم، نوری، بهجت، سیستانی

1 همه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه معاملات ص ۱۳

احکام مالی

ملکیّت پول قرض گرفته‌شده

نکته: ثمره اختلاف فوق در جواز و عدم جواز تصرفات وی در آن پول ظاهر می شود. مثلا: اگر بگوییم فرد، مالک پول قرض گرفته شده گردیده؛ اگر با آن خرید و فروش کند صحیح است و یا اگر آنرا به ما هدیه بدهد می توانیم بگیریم.

۱

رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۳۰۸ س ۱۸۱۹، خوئی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۵۷، سیستانی: استفتاء شفاهی از دفتر، گلپایگانی: مجمع المسائل:۲/۸۸ س ۲۱۰، وحید: توضیح المسائل:/۴۶۸ م ۲۳۳۶، صافی: استفتاء شفاهی از دفتر

احکـام دیّات

احکام دیّات

دیه ضرب

- اگر ضربه ای بر شخص وارد شود و...
  - صورت او...
    - سیاه شود: دیه آن ۶ دینار است
    - سبز شود: دیه آن ۳ دینار است
    - سرخ شود: دیه آن ۱/۵ دینار است
  - بدن او...
    - سیاه شود: دیه آن ۳ دینار است
    - سبز شود: دیه آن ۱/۵دینار است
    - سرخ شود: دیه آن سه چهارم دینار[1]

نکته: طبق نظر اکثر مراجع معظم هر دینار شرعی برابر است با ۱۸ نخود طلای بازار.[2]

۱ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۳۱ م ۲۲

۲ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۲۶۱ م ۴۵۲ و ۲/۹۰۹ و ۲/۸۲۴ و ۲/۹۰۶

احکام دیّات
اقسام قتل

اقسام قتل:

خطای محض: اساساً ضارب قصد آسیب رساندن به مقتول را نداشته و اصابت به او اتفاقی بوده است. مثلا: می خواسته با تیر پرنده ای را بزند اما به دیگری اصابت نموده است.[1]

شبه عمد: شخص عمداً به مقتول آسیب رسانده اما قصد کشتن او را نداشته است. (یعنی: یا وسیله زدن عادتاً کشنده نبوده و یا او متوجه اثر کشندگی آن نبوده است) مثلا: سنگ کوچکی را به سمت او پرتاب نمود و به طور ناخواسته موجب مرگ شخص شده است. یا دارویی را به قصد کور نمودن به او خورانیده در حالی که نمی دانسته دارو کشنده است.

عمد: در قتل عمد یا قاتل به قصد قتل دیگری را می‌کشد یا با وسیله‌ای که به حسب عادت کشنده است – و قاتل هم احتمال عقلایی این امر را می دهد – قتل صورت می‌گیرد.

۱

ر.ک ترجمه تحریر الوسیله:۴/۱۳، توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۲۲ م ۱۳، مجمع المسائل گلپایگانی:۳/۲۲۵، جامع المسائل فاضل:۱/۵۰۳، جامع المسائل بهجت:۵/۴۷۶، بحوث فقهیه مکارم:۱۴۰/،

احکام دیات
حکم اقسام قتل

- حکم اقسام قتل:
  - قتل عمد
    - قاتل نابالغ یا دیوانه است
      - قصاص نمی شود و دیه بر عاقله است.
    - قاتل عاقل و بالغ است
      - اولیاء دم می توانند قصاص کنند یا دیه بگیرند. لکن اگر مقتول زن و قاتل مرد باشد، در صورت تقاضای قصاص باید نصف دیه مرد را به اولیاء قاتل بدهند.
  - قتل خطای محض
    - قصاص نمی شود و دیه بر عهده عاقله می باشد.
  - قتل خطای شبه عمد
    - قصاص نمی شود و دیه بر عهده شخص قاتل می باشد[۱]

عاقله: خویشان عاقل و بالغ پدری. (مانند: پدر، جد پدری، برادر، برادرزاده، اولاد بالغ ذکور، عمو، عموزاده) البته عاقله بودن برخی از افراد مذکور محل اختلاف می باشد.[۲]

۱ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۲۲

۲ ر.ک جامع الاحکام صافی:۲/۲۵۳، استفتائات مکارم:۲/۵۷۴، مجمع المسائل گلپایگانی:۳/۲۲۸ ، توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۹۲ و...

احکام دیات

کفّاره قتل

کفاره قتل

- خطای محض و شبه عمد
  - **باید دو ماه متوالی روزه بگیرد و اگر نتوانست ۶۰ فقیر را سیر نماید.[۲]**
- عمد، در صورتی که قصاص نشود[۱]
  - **باید هم دو ماه متوالی روزه بگیرد و هم ۶۰ فقیر را سیر نماید**

نکته: حضرت آیت الله زنجانی تصریح نموده اند که اگر قتل در ماه های حرام واقع شود روزه ها نیز باید در ماه های حرام گرفته شود هر چند طبعاً لازم می شود که عید قربان را هم روزه بگیرد.[۳]

۱. برخی از مراجع معظم – مانند: حضرات آیات صافی و گلپایگانی- تصریح نموده اند که حتی اگر قاتل قصاص شود؛ بنا بر احتیاط واجب بر عاقله لازم است که کفاره را از سهم الارث خود بدهند.(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۲۸ م ۱۶)

۲. ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۲۸ م ۱۶

۳. توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۲۸ م ۱۶

احکـام نگاه، پوشش و نامحرم

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

پوشش زن در مقابل نامحرم

بر زن واجب است که...

تمام بدن و حتی (بنا بر احتیاط واجب) وجه و کفین را از نامحرم بپوشاند: صافی

تمام بدن را بپوشاند و پوشاندن صورت و دستها فی حد نفسه واجب نیست: بقیه مراجع معظم[1]

[1] امام: استفتائات:۳/۲۵۰ س ۱۲، مکارم:استفتائات:۱/۵۷ س ۱۲۸، صافی: جامع الاحکام:۲/۱۷ س ۱۷۱۱، بهجت: استفتائات:۱۴/۱۷۴ س۵۲۰۰ و س ۵۲۱۹، تبریزی: استفتائات:۲/۲۸ س ۱۵۴۴، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص ۱۱

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

پوشاندن ابروی اصلاح‌شده

پوشاندن ابروی اصلاح شده در مقابل نامحرم...

- واجب است: بهجت، فاضل، صافی
- اگر زینت باشد، واجب است: امام، رهبری، نوری
- واجب نیست: سیستانی، مکارم، تبریزی[1]

۱

مکارم: استفتائات:۲/۳۵۱ س ۱۰۳۴، صافی: جامع الاحکام:۲/۱۶۳ س۱۶۸۳، تبریزی: استفتائات:۲/۳۶۰ س ۱۴۱۹، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص ۱۳

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

پوشاندن انگشتر

پوشاندن انگشتر و حلقه...

- مطلقا بر زن واجب است: امام، بهجت، صافی، وحید
- اگر زینت محسوب شود واجب است: رهبری، نوری
- واجب نیست: سیستانی، مکارم
- پوشاندن انگشتر متعارف واجب نیست: تبریزی[۱]

۱

تبریزی: استفتائات:۲/۳۵۸ س ۱۴۸۱، مکارم:استفتائات:۱/۲۳۲ س ۸۰۲، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص ۱۴

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

پوشاندن ناخن بلند

پوشاندن ناخن های بلند برای بانوان...

- واجب است: بهجت، فاضل
- لازم نیست: سیستانی، تبریزی، مکارم، نوری
- اگر زینت محسوب می شود باید بپوشاند: رهبری
- احتیاط واجب در پوشاندن مطلق دست می باشد (و لو بدون زینت): صافی[۱]

نکته: بحث فوق در رابطه با ناخن ساده است که روی آن با موادی مانند لاک زینت نشده باشد. و الا در غیر این صورت قاطبه فقهاء پوشاندن را واجب می دانند.

۱ بهجت: استفتائات:۴/۲۰۷ س ۵۳۴۴، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص ۸۰

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

پوشش زن در برابر زن

زن مسلمان بدن خود (غیراز عورتین) را...

- در مقابل زن مسلمان دیگر...
  - همه: لازم نیست بپوشاند الا اینکه مفسده ای در بین باشد.[1]
- در مقابل زن غیر مسلمان...
  - باید بپوشاند: زنجانی
  - اگر احتمال می دهد که آن زن کافرمحاسن او را برای نامحرم نقل میکند، باید بدن را بپوشاند: تبریزی
  - زن غیر مسلمان در این جهت مانند زن مسلمان است اما پوشش در مقابل او بهتر است: امام، رهبری، سیستانی، صافی، فاضل، مکارم، نوری[2]

۱ فاضل: جامع المسائل:۱/۴۵۱، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۹۰ م ۲۴۳۸ و استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص ۳۲

۲ امام: استفتائات:۳/۲۵۶ س ۳۱، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص ۳۷

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

خندیدن در مقابل نامحرم

خندیدن زن در مقابل مرد نامحرم..

جایز نیست: بهجت، صافی

اگر مفسده نداشته باشد اشکال ندارد: رهبری، سیستانی، مکارم، وحید[1]

بنا بر احتیاط واجب نباید به نحوی باشد که دندان او ظاهر شود: فاضل

۱

بهجت: استفتائات:۴/۱۸۷ س ۵۲۵۹، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص ۶۵

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

نگاه به بدن زن‌های مُسِن

نگاه کردن به...

- **بدن پیرزن جایز است: بهجت**
- **قسمتهایی که مقداری که معمولا این زنها نمی پوشانند – مانند: مقداری از موی سر و ذراع – جایز است: رهبری**
- **دستها تا آرنج، موها و آنچه معمولا با روسری پوشیده می شود جایز است: سیستانی**
- **دستها تا مقداری از مچ، موها و سر و گردن جایز است: مکارم[1]**

نکته: بحث فوق تنها در رابطه با زنهای مسنی است که دیگر فرتوت شده اند و امید ازدواج برای آنها وجود ندارد. همچنین باید توجه داشت که در این موارد نگاه با قصد لذت به هیچ وجه جایز نمی باشد.

بهجت: توضیح المسائل:/۳۸۶ م ۱۹۴۳، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص ۳۹

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

نگاه به زن نامحرم

- نگاه به...
  - زن مسلمان
    - صورت و کفین
      - صافی، بهجت: بنا بر احتیاط واجب مطلقا جایز نیست
      - امام، رهبری، سیستانی، تبریزی، مکارم، وحید: اگر زینت نداشته باشد و مفسده در بین نباشد جایز است.[1]
    - بقیه بدن
      - امام، رهبری، بهجت، فاضل، زنجانی، صافی، نوری: مطلقا جایز نیست
      - سیستانی، مکارم، وحید: در زنان غیر متهتکه مطلقا حرام و در زنان متهتکه[2] اگر خوف مفسده نباشد جایز است[3]
  - زن غیر مسلمان
    - صورت و کفین
      - همه: بدون قصد لذت جایز است.
    - بقیه بدن
      - زنجانی، گلپایگانی، اراکی: احتیاط واجب در ترک است
      - امام، صافی، تبریزی، فاضل، سیستانی، بهجت، وحید: اگرخوف مفسده در میان نباشد می توان به مقداری که باز بودن آن نزد آنها متعارف است نظر نمود.[4]

۱. رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۲۳۸ س ۱۰۸۶، وحید: توضیح المسائل:/۵۰۴ م ۲۴۹۷، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۸۵ م ۲۴۳۳

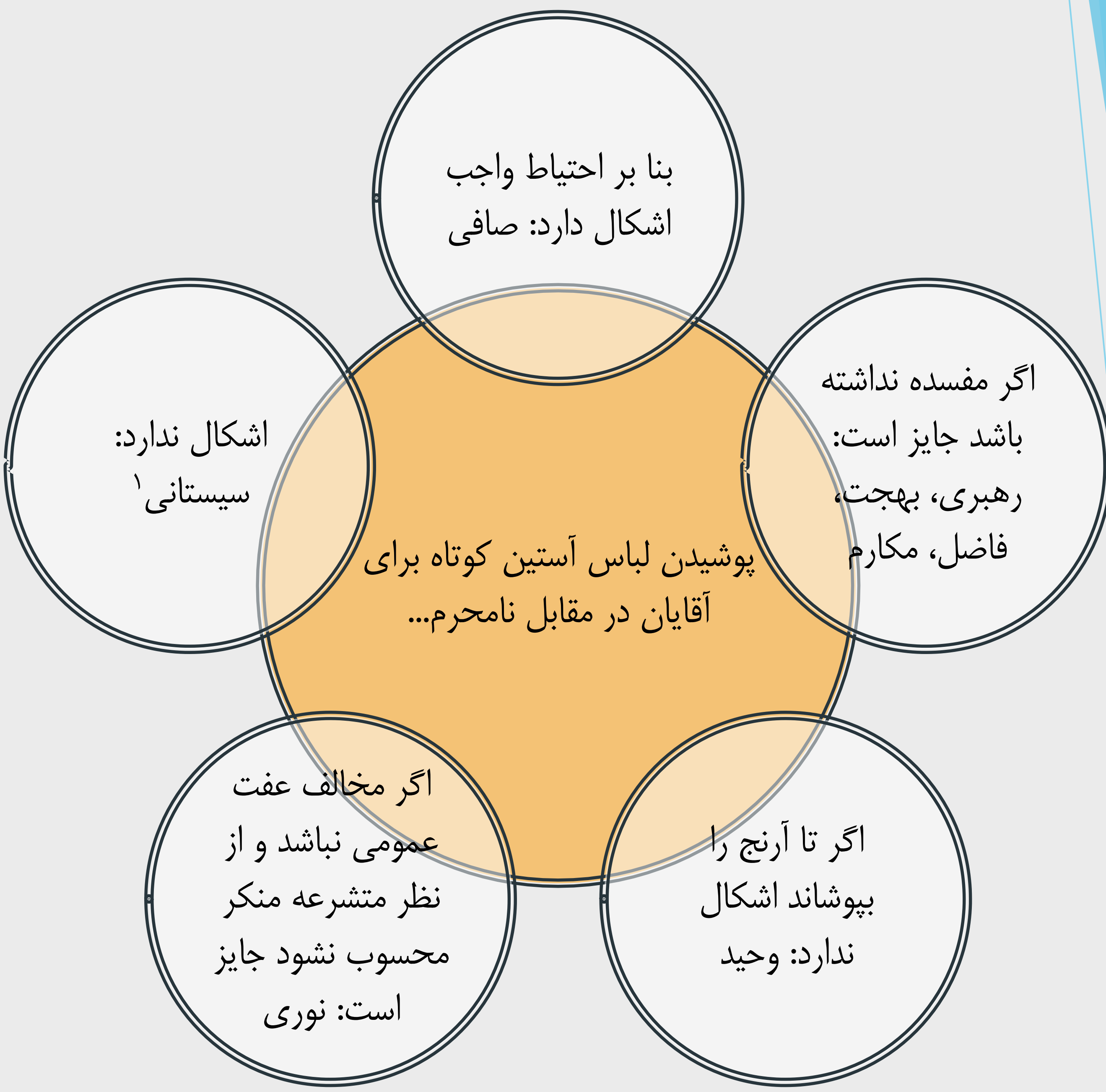
۲. مقصود از زنان متهتکه زنانی هستند که اگر آنها را از بی حجابی نهی نمایند اعتنا نمی کنند.

۳. رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۲۳۸ س ۱۰۸۶، وحید: توضیح المسائل:/۵۰۴ م ۲۴۹۷ و ۲۴۹۸، سیستانی: منهاج:۳/۱۴ م ۲۶، مکارم: استفتائات س ۱۰۲۹، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۸۵ م ۲۴۳۳

۴. امام: تحریر الوسیله:۲/۴۵۴ م ۲۷، وحید: توضیح المسائل:/۵۰۴ م ۲۴۹۸، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۴۸۷ م ۲۴۳۴

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

پوشیدن لباس آستین کوتاه

۱

صافی: جامع الاحکام:۲/۱۷۴ س ۱۷۲۲، مکارم: استفتائات:۱/۵۹ س ۱۳۷، بهجت: استفتائات:۴/۱۸۴ س ۵۲۴۹، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص ۲۹

احکام نگاه، پوشش و نامحرم
نگاه کردن زن به مرد آستین کوتاه

نظر نمودن زن به دستهای مرد که تا آرنج باز است...

بدون ریبه جایز است: سیستانی، مکارم، تبریزی، نوری، وحید[1]

اگر معمولاً این بخشها پوشانده می شود،جایز نیست: رهبری

جایز نیست: صافی، فاضل، بهجت

1 مکارم: استفتائات:۲/۳۵۳ س ۱۰۴۳، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص ۶۳

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

دست دادن با نامحرم با وجود دستکش

دست دادن با نامحرم با دستکش...

فی حد نفسه اشکال ندارد اما بنا بر احتیاط واجب بدون فشار باشد: امام

فی حد نفسه اشکال ندارد: رهبری، مکارم، وحید، تبریزی، صافی، فاضل، نوری

بدون فشار و التذاذ مانعی ندارد: سیستانی[1]

نکته: اولاً حکم فوق تنها در رابطه با لمس بوده و حکم نگاه پیش از این گفته شد. ثانیاً اگر لمس موجب مفسده و ریبه باشد قطعاً حرام خواهد بود.

۱

امام: تحریر الوسیلة: ۲/۲۴۳ م ۲۰، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۲۹ س ۳۸، تبریزی: استفتائات:۱/۴۶۷ س ۲۰۵۵، فاضل: احکام پزشکان و بیماران:/۴۴ س۴۳، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه زینت ص ۱۰۸

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

استعمال عطر که در معرض نامحرم باشد

استفاده از عطر و ادکلن در مکانهای عمومی برای بانوان...

اگر باعث جلب نظر نامحرم و موجب مفسده نباشد جایز است: امام، رهبری، بهجت، سیستانی، مکارم، فاضل، تبریزی[1]

احتیاط واجب در ترک است: وحید

جایز نیست: نوری

۱

تبریزی: استفتائات:۲/۳۶۸ س ۱۵۲۸، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات:۴/۲۰۹ س ۵۳۵۱، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه زینت ص ۷۸

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

دوچرخه سواری بانوان

دوچرخه سواری زن در اماکن عمومی با رعایت موازین...

اگر موجب مفسده باشد جایز نیست: رهبری، سیستانی، فاضل، نوری[1]

مطلقاً حرام است: بهجت، تبریزی، صافی، مکارم

۱

مکارم: استفتائات:۱/۵۲۶ س ۱۷۳۶، بهجت: استفتائات:۴/۵۶۹ س ۶۵۰۹، تبریزی:استفتائات:۱/۴۹۶، صافی: جامع الاحکام:۲/۱۵۵ س ۱۶۵۱، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه زینت ص ۱۱۲

مسائل متفرّقه

مسائل متفرقه
بازی با شطرنج

- بازی با شطرنج...
  - با قصد برد و باخت
    - همه: حرام است
  - بدون قصد برد و باخت
    - سیستانی، صافی، گلپایگانی: حرام است
    - وحید، بهجت: احتیاط واجب در ترک است
    - امام، رهبری، مکارم، تبریزی، فاضل: اگر یقین دارد که از آلت قمار بودن خارج شده است؛ جایز و الا حرام است.[1]

۱

امام: استفتائات:۲/۱۰ س ۲۱، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۶۰ س ۱۱۱۵، بهجت: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۱۲ م ۹، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۳۲ س ۶۷، گلپایگانی:مجمع المسائل:۲/۱۱ س ۲، سیستانی: منهاج الصالحین:۲/۱۳ تبریزی:استفتائات:۱/۲۰۴ س ۹۸۱، فاضل: جامع المسائل:۱/۲۳۷ س ۹۵۲، صافی: جامع الاحکام:۱/۳۰۲ س ۱۰۴۱، وحید: منهاج الصالحین:۳/۱۲

مسائل متفرقه

بازی با پاسور

- **بازی با پاسور...**
  - با قصد برد و باخت
    - همه: حرام است
  - بدون قصد برد و باخت
    - سیستانی، صافی، گلپایگانی: حرام است
    - وحید، بهجت: احتیاط واجب در ترک است
    - امام، رهبری، مکارم، تبریزی، فاضل: اگر یقین دارد که از آلت قماربودن خارج شده است؛ جایز و الا حرام است.[1]

[1] رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۶۰ س ۱۱۱۶، بهجت: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۹۱۲ م ۹، گلپایگانی:مجمع المسائل:۲/۱۱ س ۲، تبریزی:استفتائات:۱/۲۰۴ س ۹۸۲، فاضل: جامع المسائل:۱/۲۳۷ س ۹۵۲، مکارم: استفتائات: ۱/۱۵۶ س ۵۴۱، صافی: جامع الاحکام:۱/۳۰۲ س ۱۰۴۱بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۱۶ ص ۹

مسائل متفرقه
حکم نقاشی

جایز است: امام، بهجت، مکارم، سیستانی، صافی، فاضل

نقاشی حیوان یا انسان...

اگر کامل نباشد جایز است: رهبری، تبریزی، خوئی

بنا بر احتیاط واجب مطلقا جایز نیست: وحید، زنجانی[1]

۱

وحید: توضیح المسائل:/۴۰۸ م ۲۰۹۷، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۲۶۷ س ۱۲۲۱، سیستانی: منهاج:۲/۱۲، زنجانی: توضیح المسائل:/ ۴۳۰ م ۲۰۷۷، مکارم: استفتائات:۱/۱۵۸ س ۵۴۶، بقیه:استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۱۶ ص ۱۵

مسائل متفرقه
مجسمه سازی

ساخت مجسمه انسان و حیوانات...

- مطلقاً حرام است: امام، وحید، خوئی، زنجانی
- اگر کامل نباشد جایز است: رهبری، بهجت
- بنا بر احتیاط واجب مطلقا جایز نیست: سیستانی، مکارم
- اگر مشتمل بر سر و سینه باشد اشکال دارد: صافی[1]

۱

وحید: توضیح المسائل:/۴۰۸ م ۲۰۹۷، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۲۶۷ س ۱۲۲۱، سیستانی: منهاج:۲/۱۱، مکارم: استفتائات:۱/۱۵۸ س ۵۴۶، صافی: جامع الاحکام:۱/۳۰۷ س ۱۰۵۸، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۱۶ ص ۱۵

مسائل متفرقه

گرفتن حلالیت از غیبت شونده

گرفتن حلالیت از غیبت شونده...

- مکارم: در صورت امکان و عدم مفسده لازم است. والا به اندازه ای از طرف آن شخص کارهای خیر انجام دهد که یقین به رضایت او پیدا کند.[2]
- وحید: در صورت عدم مفسده بنا بر احتیاط واجب گرفتن حلالیت لازم است.
- صافی[1] و نوری: در صورت عدم مفسده، لازم است.
- رهبری، بهجت: گرفتن حلالیت لازم است.
- امام، سیستانی، تبریزی، خوئی: گرفتن حلالیت واجب نمی باشد.

نکته: لازم به تذکر است که حتی آن دسته از علماء که گرفتن حلالیت را واجب نمی دانند، غالبا بر استحباب آن یا مطابق بودن آن با احتیاط مستحب تاکید می ورزند.[3]

۱. البته در برخی از استفتائات موجود در دفتر و همچنین در رساله توضیح المسائل سزده مرجع:۲/۸۳۳ آمده است که ایشان حلالیت گرفتن را لازم نمی دانند. لکن با توجه به برخی از استفتائات موجود در دفتر معظم له و هچنین استفتاء کتبی ش ۱۶۴۲، به نظر می رسد که فتوای مندرج در فوق صحیح باشد.

۲. امام: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۳۳ م ۳۱ و استفتائات:۲/۶۲۰ س ۱۵، رهبری: رساله آموزشی:۲/۹۹، وحید: منهاج:۲/۵ و توضیح المسائل:/۴۰۲، تبریزی: منهاج:۱/۱۲ و استفتائات:۱/۲۱۰، سیستانی:۱/۱۷، صافی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۳۳ م ۳۱ و استفتائات موجود در دفتر معظم له، بهجت: جامع المسائل:۲/۴۷۰، سبحانی: المواهب:/۵۸۸ ، خوئی: منهاج:۱/۱۱، مکارم:احکام ویژه:/۳۷ و استفتاء کتبی شماره ۱۳۳۶۸۱، نوری: استفتاء کتبی شماره ۱۰۵۱۷

۳. ر.ک منهاج الصالحین للخوئی:۱/۱۱ ، توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۳۳ م ۳۱ و...

مسائل متفرقه

لزوم اعاده حیثیت غیبت‌شونده

لزوم اعاده حیثیت غیبت شونده:

امام: اگر بواسطۀ غیبتی که کرده توهینی به آن مسلمان شده، در صورتی که ممکن است باید آن توهین را بر طرف نماید.[1]

رهبری، سیستانی، مکارم، وحید، صافی، تبریزی، خوئی: جبران آبروی غیبت شونده نزد مستمعین واجب نیست.

بهجت: باید نزد کسانی که پیش آنها غیبت کرده است آبروی فرد را اعاده کند.[2]

۱ این عبارات عیناً از رساله معظم له نقل شده است و ظاهر آن وجوب جبران توهین است. اما در استفتائات ایشان تصریح شده است که توبه به تنهایی کافی است.(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۳۳ م ۳۱ و استفتائات معظم له:۲/۶۲۰ س ۱۵)

۲ امام: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۳۳ م ۳۱ و استفتائات:۲/۶۲۰ س ۱۵، رهبری: رساله آموزشی:۲/۹۹، وحید: منهاج:۲/۵ و توضیح المسائل:۴۰۲/، تبریزی: منهاج:۱/۱۲ و استفتائات:۱/۲۱۰، سیستانی:۱/۱۷، صافی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۳۳ م ۳۱ و استفتائات موجود در دفتر معظم له، بهجت: جامع المسائل:۲/۴۷۰، سبحانی: المواهب:۵۸۸/، خوئی: منهاج:۱/۱۱ ، مکارم:احکام ویژه:۳۷/ و استفتاء کتبی شماره ۱۳۳۶۸۱، مظاهری: توضیح المسائل معظم له:۴۹۱/

مسائل متفرقه

استغفار برای غیبت‌شونده

امام، سیستانی، مکارم، بهجت، وحید، تبریزی، خوئی: استغفار مرتکب غیبت برای غیبت شونده واجب نیست.

استغفار برای غیبت شونده...

رهبری: اگر به علت وفات غیبت شونده یا به علتی دیگر، گرفتن حلالیت از او ممکن نباشد، باید برای آن شخص استغفار نماید.[1]

[1] امام: مکاسب محرمه:۱/۴۸۳، رهبری: رساله آموزشی:۲/۹۹، وحید: منهاج:۲/۵ ، تبریزی: منهاج:۱/۱۲، سیستانی:۱/۱۷، صافی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۳۳ م ۳۱ ، بهجت: جامع المسائل:۲/۴۷۰، خوئی: منهاج:۱/۱۱ ، مکارم:احکام ویژه:/۳۷ و استفتاء کتبی شماره ۱۳۳۶۸۱، نوری استفتاء کتبی شماره ۱۰۵۱۷، سبحانی:المواهب/۵۹۰ و ۵۹۱ و استفتاء کتبی شماره ۷۲۳۳،

مسائل متفرقه

حرمت استماع غیبت

استماع غیبت...

حرام است:امام، رهبری، مکارم، تبریزی، صافی، نوری

استماع غیبت حرام است. مگر آنکه با هدف دفاع از غیبت شونده باشد: بهجت[1]

۱ امام: استفتائات:۲/۶۱۷ س ۶ و مکاسب محرمه:۱/۴۴۴، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۳۱۹ و رساله آموزشی:۲/۹۶، صافی: استفتائات موجود در دفتر معظم له، تبریزی: استفتائات:۲/۲۲۴ س ۸۰۰۶، بهجت: جامع المسائل:۲/۴۷۰، سبحانی: المواهب:/۶۳۰، مظاهری: توضیح المسائل معظم له:/۴۹۱، مکارم: استفتاء کتبی شماره ۱۳۵۴۳۹

مسائل متفرقه

لزوم ردّ غیبت و دفاع از غیبت‌شونده

ردّ غیبت و دفاع از غیبت شونده...

واجب است: رهبری، سیستانی، مکارم، تبریزی، نوری، خوئی، وحید[1]

واجب نیست: امام

۱

امام: مکاسب محرمه:۱/۴۷۱، رهبری: رساله آموزشی:۲/۹۸، سیستانی: منهاج:۱/۱۸، سبحانی: المواهب: /۶۳۵، تبریزی: منهاج: ۱/۱۲، خوئی: منهاج: ۱/۱۱، وحید: منهاج: ۲/۶ ، مظاهری: توضیح المسائل معظم له:/۴۹۱، مکارم: استفتاء کتبی شماره ۱۳۵۴۳۹، نوری: استفتاء کتبی شماره ۱۰۷۶۶

مسائل متفرقه

قمه‌زنی

قمه زنی...

- مطلقا حرام است: امام، رهبری، مکارم، فاضل، نوری، زنجانی
- اگر ضرر معتد به نداشته باشد جایز است: صافی
- فی حد نفسه جایز است: بهجت، وحید، تبریزی[1]

نکته: برخی از مراجع معظم قمه زنی را از باب ضرر حرام دانسته اند. اما در مقابل عده ای دیگر از فقهاء این اندازه از آسیب را حرام نمی دانند. لکن باید توجه داشت که اگر که این عمل مورد سوء استفاده مخالفین قرار گرفته و موجب وهن تشیع گردد، از این جهت حرام خواهد بود.

۱

رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۰۲۶ س ۱۴۵۹، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم:استفتائات:۱/۵۰۵ س ۱۶۴۶، خوئی: صراة النجاة:۱/۴۳۲ س۱۱۸۳، تبریزی: استفتائات:۲/۴۵۴ س ۱۸۵۰ ،بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه ۱۶ ص ۴۵

مسائل متفرقه

پیوند اعضاء

برداشتن عضو شخصی که مرگ مغزی شده و پیوند زدن آن به شخص دیگر...

مطلقاً جایز نیست: سیستانی، بهجت، صافی، وحید

رهبری: اگر موجب تسریع در مرگ او نمی شود جایز است به شرط آنکه یا با اجازه قبلی او باشد و یا نجات جان مسلمانی متوقف بر آن باشد اشکال ندارد.

مکارم: اگر مرگ مغزی قطعی بوده و به هیچ وجه احتمال بازگشت نداشته باشد، (یعنی به حدی رسیده که تنها با دستگاه زنده است)برای نجات جان کسانی که جانشان در خطر است اشکال ندارد.

نوری: اگر مرگ مغزی قطعی بوده و متخصصین مرگ قطعی او را تایید کنند اشکالندارد البته اگر از قبل وصیت نکرده باشد باید از فقیه اجازه بگیرند.

صافی: مطلقا جایز نیست[۱]

۱

رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/ ۹۵۱ س ۱۲۹۱، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، صافی: استفتائات پزشکی:۵۰ س ۵۹، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه احکام پزشکی ص ۴۳

مسائل متفرقه

حکم رقص

رقص...

- بنا بر احتیاط واجب مطلقا حرام است: بهجت
- در صورتی که مجلس برای رقص ترتیب داده نشده باشد جایز است: رهبری
- مطلقا حرام است مگر رقص زن برای شوهر: صافی، مکارم
- بنا بر احتیاط واجب مطلقا حرام است مگر رقص زن برای شوهر: امام، فاضل، سیستانی، وحید[1]

نکته: موارد جواز رقص تنها در حالتی است که رقص توأم با گناه دیگری مانند استماع موسیقی حرام، نباشد.

۱

رهبری و مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات:۴/۵۳۱ س ۶۳۵۳ و ۶۳۵۴، صافی: جامع الاحکام:۱/۲۹۷ س ۱۰۲۴، استفتائات جامعة الزهراء جزوه رقص ص ۱۱و۱۲

مسائل متفرقه

اذن شوهر در جلوگیری از بارداری

جلوگیری از بارداری بدون اجازه شوهر...

جایز است:
سیستانی،
فاضل، وحید[1]

بنا بر احتیاط
واجب جایز
نیست:
رهبری، صافی

جایز نیست:
امام، مکارم،
نوری

۱

امام: استفتائات:۳/۲۸۳ س ۷، رهبری: اجوبة الاستفتائات:/۲۷۸ س ۱۲۵۸، مکارم: استفتائات:۲/۶۱۰ س ۱۷۶۵، بقیه: استفتائات موجود جامعة الزهراء جزوه نکاح ص ۵۵

مسائل متفرقه

شرکت در عروسی‌ها

شرکت در عروسی‌هایی که در آن
رقص و آهنگ وجود دارد...

حرام است: رهبری، مکارم، بهجت، صافی،
فاضل، نوری، وحید

اگر آهنگ حرام را گوش ندهد و حضور او باعث تشویق بر منکر نباشد جایز است اما در صورت احتمال تاثیر ، نهی از منکر واجب است و در صورت عدم احتمال تاثیر هم بنا بر احتیاط واجب اظهار تنفر نماید: سیستانی[1]

۱

فاضل: جامع المسائل:۱/۲۴۴ س ۹۹۰، بهجت: استفتائات:۴/۵۳۶ س ۶۳۷، مکارم: استفتائات:۲/۲۳۴ س ۷۱۹، صافی: جامع الاحکام:۱/۲۹۵ س ۱۰۱۲، استفتائات جامعة الزهراء جزوه رقص ص ۲۷

مسائل متفرقه

تراشیدن ریش

تراشیدن ریش به نحوی که صدق ریش نکند...

- اگر چانه و اطراف آن را بگذارد اشکال ندارد و زدن تمام ریش بنا بر احتیاط واجب جایز نیست: مکارم، وحید،، تبریزی، خوئی[1]
- مطلقا جایز نیست: اراکی، صافی، گلپایگانی
- بنا بر احتیاط واجب مطلقا جایز نیست: امام، رهبری، سیستانی، فاضل، بهجت، نوری

نکته: مقصود از تراشیدن، کوتاه کردنی است که صدق ریش را از بین ببرد. یعنی به گونه ای باشد که اگر شخصی از مقابل نظر کند بگوید که این فرد ریش ندارد. لذا در حرمت یا عدم حرمت، میان کوتاه کردن با تیغ یا ماشین و... تفاوتی وجود ندارد.

۱

امام: استفتائات: ۲/۳۰ س ۷۹، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۱۰۱۸ س ۱۴۱۲ و ۱۴۱۳، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: ۲/۲۱۶، اراکی، گلپایگانی و صافی: توضیح المسائل سیزده مرجع:۲/۸۳۵، نوری، وحید: استفتائات جامعة الزهراء جزوه زینت ص ۹۴، تبریزی: استفتائات:۱/۲۲۷ س ۱۰۸۵، فاضل: احکام جوانان:/۱۸۶ م ۵۰۵، بهجت: استفتائات:۳/۱۵۱ س ۳۸۸۰